

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΑ

Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

θ
ε
ω
ρ
η
τ
ι
κ
ή

Ζωοδόχου Πηγής 8 – Σαλαμίνα
Τηλ: 210.4651576 – 210.4644500

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Με το μικρό αυτό βιβλίο θα θέλαμε να βοηθήσουμε τους μαθητές της Γ' τάξης του Ενιαίου Λυκείου της Θεωρητικής Κατεύθυνσης, να οργανώσουν καλύτερα την επανάληψή τους.

Το βιβλίο περιέχει επαναληπτικά διαγωνίσματα, στα μαθήματα Κατεύθυνσης και στα μαθήματα Γενικής Παιδείας που θα εξεταστεί ο μαθητής.

Κάθε παρατήρηση ή υπόδειξη που θα μπορούσε να συμβάλει στη βελτίωση του βιβλίου, θα γίνει δεκτή με ιδιαίτερη χαρά.

Ζωαδόχου Πηγής 8 – Σαλαμίνα
Τηλ.: 210.4651576 – 210.4644500
Επικοινωνία: info@spoud.gr

Περιεχόμενα

Πρόλογος.....σελ.2

Αρχαία Κατεύθυνσης.....σελ.4-28

Λατινικά Κατεύθυνσης.....σελ.29-35

Ν. Λογοτεχνία Κατεύθυνσης.....σελ.36-41

Ιστορία Κατεύθυνσης.....σελ.42-51

Νεοελληνική Γλώσσα.....σελ.52-84

Μαθηματικά και Στοιχεία Στατιστικής.....σελ.85-94

Φυσική Γενικής Παιδείας.....σελ.95-98

Ιστορία Γενικής Παιδείας.....σελ.99-101

Βιολογία Γενικής Παιδείας.....σελ.102-118

Αρχές Οικονομικής Θεωρίας.....σελ.119-120

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ

ΠΟΛΙΤΙΚΑ (Γ 1,3-4/6/12)

ὁ δὲ πολίτης οὐ τῷ οἰκεῖν που πολίτης ἔστιν (καὶ γὰρ μέτοικοι καὶ δοῦλοι κοινωνοῦσι τῆς οἰκή-σεως), ούδ' οἱ τῶν δικαίων μετέχοντες οὕτως ὥστε καὶ δίκην ὑπέχειν καὶ δικάζεσθαι (τοῦτο γὰρ ὑπάρχει καὶ τοῖς ἀπὸ συμβόλων κοινωνοῦσιν)... πολίτης δ' ἀπλῶς οὐδενὶ τῶν ἄλλων ὀρίζεται μᾶλλον ἢ τῷ μετέχειν κρίσεως καὶ ἀρχῆς τίς μὲν οὖν ἔστιν ὁ πολίτης, ἐκ τούτων φανερόν· ὃ γὰρ ἔξουσία κοινωνεῖν ἀρχῆς βουλευτικῆς καὶ κριτικῆς, πολίτην ἥδη λέγομεν εἶναι ταύτης τῆς πόλεως, πόλιν δὲ τὸ τῶν τοιούτων πλῆθος ίκανὸν πρὸς αὐτάρκειαν ζωῆς, ὡς ἀπλῶς εἴπειν.

(Α 2,5-6)

Η κοινωνική οντότητα που προήλθε από τη συνένωση περισσότερων χωρίων είναι η πόλη, μια κοινωνική οντότητα τέλεια, που μπορούμε να πούμε ότι πέτυχε τελικά την ύψιστή αυτάρκεια· συγκροτήθηκε για να διασφαλίζει τη ζωή, στην πραγματικότητα όμως υπάρχει για να εξασφαλίζει τη καλή ζωή. Η πόλη, επομένως, είναι κάτι που ήρθε στην ύπαρξη εκ φύσεως όπως ακριβώς και οι πρώτες κοινωνικές οντότητες, αφού αυτή είναι το τέλος εκείνων κι αφού αυτό που λέμε φύση ενός πράγματός δεν είναι παρά η μορφή που αυτό έχει κατά τη στιγμή της τελείωσης, της ολοκλήρωσης του: αυτό δεν λέμε, πράγματι, πως είναι τελικά η φύση του κάθε πράγματος, π.χ. του ανθρώπου, του αλόγου ή του σπιτιού, η μορφή δηλαδή που το κάθε πράγμα έχει όταν ολοκληρωθεί η εξελικτική του πορεία;

ΘΕΜΑΤΑ

A1. Να μεταφράσετε το χωρίο «ὁ δὲ πολίτης..., ὡς ἀπλῶς είπεν»

(Μονάδες 10)

B. Να απαντήσετε στις ερωτήσεις που έπονται:

B1. Ποια εικόνα για το χαρακτήρα και το επίπεδο πολιτισμού των πόλεων που περιγράφει ο Αριστοτέλης σχηματίζουμε από τα δικαιώματα των ανθρώπων (πολιτών και μη) που έχουν όσοι ζουν σ' αυτές; (Μονάδες 15)

B2. Πως σύμφωνα με τον Αριστοτέλη η αυτάρκεια της πόλης συνδέεται με το «εὖ ζῆν» των πολιτών. Η απάντηση σας να στηριχθεί και στα δύο αποσπάσματα που σας δίνονται. (Μονάδες 15)

B3. Να εντοπίσετε λέξεις από το κείμενο που να έχουν ετυμολογική συγγένεια με αυτές που έπονται: επαρχία, ρήση, αόριστος, γενέθλιος, μέθιξη (Μονάδες 10)

B4. Σε ποια περίοδο της φιλοσοφικής δραστηριότητας του Αριστοτέλη εντάσσονται τα «Πολιτικά» και ποια άλλα έργα του γνωρίζετε από αυτή τη περίοδο; (Μονάδες 10)

ΑΔΙΔΑΚΤΟ

Είς τοσοῦτον δὲ ἀναισχυντίας ἀφίκται, ὥστε καὶ παρασκευάζεται τὰ πολιτικὰ πράττειν καὶ ἡδη δημηγορεῖ καὶ ἐπιτιμᾷ καὶ ἀποδοκιμάζει τῶν ἀρχόντων τισί. καὶ συμβουλεύει τὴν βουλὴν εἰσιών περὶ θυσιῶν καὶ προσόδων καὶ εὐχῶν καὶ μαντειῶν. καίτοι τούτῳ πειθόμενοι ποιοις θεοῖς ἡγήσεσθε κεχαρισμένα ποιεῖν; μὴ γάρ οἴεσθε, ὃ ἄνδρες δικασταί, εἰ ὑμεῖς
βούλεσθε τὰ τούτῳ πεποιημένα ἐπιλαθέσθαι, καὶ τοὺς θεοὺς ἐπιλήσεσθαι.
ἀξιοῖ δὲ οὐχ ὡς ἡδικηώς ἡσυχίαν ἔχων πολιτεύεσθαι, ἀλλ' ὥσπερ αὐτὸς
έξευρὼν τοὺς τὴν πόλιν ἀδικήσαντας, οὕτω διανοεῖται, καὶ παρασκευάζεται
ὅπως ἐτέρων μεῖζον δυνήσεται, ὥσπερ οὐ διὰ πραότητα καὶ ἀσχολίαν τὴν
ὑμετέραν οὐ δεδωκὼ ὑμῖν δίκην, εἰς οὓς νῦν ἀμαρτάνων οὐ λανθάνει, ἀλλ'
ἄμα ἔξελεγχθήσεται τε καὶ δώσει δίκην.

(ΛΥΣΙΑΣ, ΚΑΤ' ΑΝΔΟΚΙΔΟΥ ΑΣΕΒΕΙΑΣ, 33-34)

Γ1. Να μεταφράσετε το χωρίο που προηγείται (Μονάδες 20)

Γ2. Να γράψετε το τύπο που ζητείται για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις:

ἀφίκται: το β ενικό της προστακτικής στο χρόνο που βρίσκεται.

ἐπιλήσεσθαι: το γ ενικό της οριστικής του ενεστώτα

έξελεγχθήσεται : το α πληθυντικό της ευκτικής στο χρόνο και τη φωνή που
βρίσκεται

είσιών: το απαρέμφατό του ίδιου χρόνου

δώσει: το γ πληθυντικό του ενεργητικού αορίστου

ήδικηκώς: τη γενική ενικού στο θηλυκό γένος

τῶν ἀρχόντων: τη δοτική πληθυντικού

πραότητα : την ονομαστική ενικού

τιοί: την ονομαστική του ουδετέρου στον πληθυντικό αριθμό

κεχαρισμένα: το συγκριτικό βαθμό

(Μονάδες 10)

Γ3. Να προσδιορίσετε τη συντακτική θέση των παρακάτω λέξεων:
άναισχυντίας , περὶ θυσῶν, πειθόμενοι , τούτῳ , ήδικηκώς

(Μονάδες 5)

Γ4. μὴ γάρ οἴεσθε, ὡς ἄνδρες δικασταί, εἰς ὑμεῖς βούλεσθε τὰ τούτῳ
πεποιημένα ἐπιλαθέσθαι, καὶ τοὺς θεοὺς ἐπιλήσεσθαι: Να μετατραπεί ο
εξαρτημένος υποθετικός λόγος σε ευθύ και να μετασχηματιστεί σε αόριστη
επανάληψη στο παρελθόν. **(Μονάδες 5)**

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

Μαυράκη Κατερίνα

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ

ΠΟΛΙΤΕΙΑ (519D-520A)

"Ἐπειτ', ἔφη, ἀδικήσομεν αύτούς, καὶ ποιήσομεν χεῖρον ζῆν, δυνατὸν αύτοῖς ὃν ἄμεινον; Ἐπελάθου, ἢν δ' ἐγώ, πάλιν, ὡ φίλε, ὅτι νόμω οὐ τοῦτο μέλει, ὅπως ἐν τι γένος ἐν πόλει διαφερόντως εὖ πράξει, ἀλλ' ἐν ὅλῃ τῇ πόλει τοῦτο μηχανᾶται ἐγγενέσθαι, συναρμόττων τοὺς πολίτας πειθοῖ τε καὶ ἀνάγκη, ποιῶν μεταδιδόναι ἀλλήλοις τῆς ὀφελίας ἢν ἐκαστοι τὸ κοινὸν δυνατοὶ ὡσιν ὀφελεῖν καὶ αὐτὸς ἐμποιῶν τοιούτους ἄνδρας ἐν τῇ πόλει, οὐχ ἵνα ἀφιῇ τρέπεσθαι ὅπῃ ἐκαστος βούλεται, ἀλλ' ἵνα καταχρῆται αὐτὸς αύτοῖς ἐπὶ τὸν σύνδεσμον τῆς πόλεως. Ἀληθῆ, ἔφη, ἐπελαθόμην γάρ. Σκέψαι τοίνυν, εἶπον, ὡ Γλαύκων, ὅτι ούδ' ἀδικήσομεν τοὺς παρ' ἡμῖν φιλοσόφους γιγνομένους, ἀλλὰ δίκαια πρὸς αὐτοὺς ἐροῦμεν, προσαναγκάζοντες τῶν ἀλλων ἐπιμελεῖσθαι τε καὶ φυλάττειν.

A1. Να μεταφράσετε το χωρίο «Ἐπελάθου... φυλάττειν.»

(Μονάδες 10)

B . Να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ἐπονται;

B1. «... νόμω οὐ τοῦτο μέλει... ἐπὶ τὸν σύνδεσμον τῆς πόλεως»: Ποιος είναι ο σκοπός του νόμου σύμφωνα με τον Πλάτωνα; Ποιο σχήμα λόγου μετέρχεται στο σημείο αυτό ο φιλόσοφος;

(Μονάδες 10)

B2. «συναρμόττων τοὺς πολίτας πειθοῖ τε καὶ ἀνάγκη»: Να κρίνετε τη θέση του Πλάτωνα για τη χρήση της βίας από το νόμο.

(Μονάδες 10)

B3. Γιατί ο Σωκράτης (και ο Πλάτων) θεωρεί δίκαιο τον εξαναγκασμό των φιλοσόφων ,να φροντίζουν και να φυλάπτουν τους άλλους; Ο ίδιος ο Πλάτων ακολούθησε αυτό τον τρόπο ζωής;

(Μονάδες 10)

B4.Ποιοι ορισμοί διατυπώνονται για τη δικαιοσύνη, στην αρχή του διαλόγου της Πολιτείας;

(Μονάδες 10)

B5.Να γράψετε ένα ουσιαστικό και ένα επίθετο για καθεμία από τις λέξεις που έπονται: μέλει , συναρμόττων , αφιγή , έπελαθόμην, έροῦμεν .

(Μονάδες 10)

ΑΔΙΔΑΚΤΟ

Λέγεται γάρ οὕτω παράφορος πρὸς δόξαν εἶναι καὶ **πράξεων** μεγάλων ὑπὸ φιλοτιμίας ἔραστής, ὥστε νέος ὃν ἔτι τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης πρὸς τοὺς βαρβάρους **γενομένης** καὶ τῆς Μιλτιάδου στρατηγίας διαβοηθείσης σύννους ὄρᾶσθαι τὰ πολλὰ **πρὸς ἐαυτῷ** καὶ τὰς νύκτας ἀγρυπνεῖν καὶ τοὺς πότους παραιτεῖσθαι τοὺς συνήθεις, καὶ λέγειν πρὸς τοὺς ἔρωτῶντας καὶ θαυμάζοντας τὴν περὶ τὸν βίον μεταβολήν, ὡς **καθεύδειν** αὐτὸν οὐκ ἐώη τὸ τοῦ Μιλτιάδου τρόπαιον. οἱ μὲν γάρ ἄλλοι πέρας ὤντο τοῦ πολέμου τὴν ἐν Μαραθῶνι τῶν βαρβάρων ἦπαν εἶναι, Θεμιστοκλῆς δὲ ἀρχὴν μειζόνων ἀγώνων, ἐφ' οὓς ἐαυτὸν ὑπὲρ τῆς **ὅλης Ἑλλάδος** ἥλειφε καὶ τὴν πόλιν ἥσκει πόρρωθεν ἔτι προσδοκῶν τὸ μέλλον.

(Πλουτάρχου ,Βίοι ,Θεμιστοκλῆς,3,4)

Γ1.Να μεταφράσετε το απόσπασμα που προηγείται (**Μονάδες 20**)

Γ2.Να γράψετε το τύπο που ζητείται για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις:

έώη: το απαρέμφατο στο χρόνο και τη φωνή που βρίσκεται.

διαβοηθείσης: τη μετοχή του ενεστώτα στην ίδια πτώση και στον ίδιο αριθμό.

παραπείσθαι: το β ενικό της προστακτικής στο χρόνο που βρίσκεται.

ήλειφε: τον αντίστοιχο τύπο στη μέση φωνή.

έρωτῶντας: το γ ενικό στην οριστική του αορίστου β.

πόρρωθεν: τον υπερθετικό βαθμό του επιφρήματός.

Θεμιστοκλῆς: η κλητική του ενικού.

σύννους: η αιτιατική ενικού;

τοὺς συνήθεις: η γενική του ενικού.

πέρας: η δοτική του πληθυντικού.

(**Μονάδες 10**)

Γ3.Να προσδιορίσετε τη συντακτική θέση των παρακάτω λέξεων:
πράξεων, γενομένης, πρὸς ἐαυτῷ, καθεύδειν, ὅλης. (**Μονάδες 5**)

Γ4.α) πρὸς τοὺς ἔρωτῶντας :Να αναλυθεί σε ισοδύναμη δευτερεύουσα πρόταση

β) «ώς καθεύδειν αὐτὸν ούκ ἔώη τὸ τοῦ Μιλτιάδου τρόπαιον»: Να μετατραπεί σε παθητική σύνταξη (**Μονάδες 5**)

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ

ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ (324 Α-C)

"Ενθα δὴ πᾶς παντὶ θυμοῦται καὶ νουθετεῖ, δῆλον ὅτι ὡς ἐξ ἐπιμελείας καὶ μαθήσεως κτητῆς οὕσης, εἰ γάρ ἐθέλεις ἐννοῆσαι τὸ κολάζειν, ὃ Σώκρατες, τοὺς ἀδικοῦντας τί ποτε δύναται, αὐτό σε διδάξει ὅτι οἱ γε ἄνθρωποι ἥγοῦνται παρασκευαστὸν εἶναι ἀρετήν. ούδεὶς γάρ κολάζει τοὺς ἀδικοῦντας πρὸς τούτῳ τὸν νοῦν ἔχων καὶ τούτου ἔνεκα, ὅτι ἡδίκησεν, ὅστις μὴ ὥσπερ θηρίον ἀλογί-στως τιμωρεῖται· ὁ δὲ μετὰ λόγου ἐπιχειρῶν κολάζειν οὐ τοῦ παρεληλυθότος ἔνεκα ἀδικήματος τιμωρεῖται —οὐ γάρ ἀν τὸ γε πραχθὲν ἀγένητον θείη— ἀλλὰ τοῦ μέλλοντος χάριν, ἵνα μὴ αὐθις ἀδικήσῃ μήτε αὐτὸς οὗτος μήτε ἄλλος ὁ τοῦτον ἴδων κολασθέντα, καὶ τοιαύτην διάνοιαν ἔχων διανοεῖται παιδευτὴν εἶναι ἀρετήν· ἀποτροπῆς γοῦν ἔνεκα κολάζει. ταύτην οὖν τὴν δόξαν πάντες ἔχουσιν ὅσοιπερ τιμωροῦνται καὶ ἴδιᾳ καὶ δημοσίᾳ. τιμωροῦνται δὲ καὶ κολάζονται οἱ τε ἄλλοι ἄνθρωποι οὓς ἀν οἴωνται ἀδικεῖν, καὶ οὐχ ἥκιστα Ἀθηναῖοι οἱ σοὶ πολῖται· ὥστε κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ Ἀθηναῖοι είσι τῶν ἡγουμένων παρασκευαστὸν εἶναι καὶ ούδεὶς γάρ κολάζει. ὡς μὲν οὖν είκοτας ἀποδέχονται οἱ σοὶ πολῖται καὶ χαλκέως καὶ σκυτοτόμου συμβουλεύοντος τὰ πολιτικά, καὶ ὅτι διδακτὸν καὶ παρασκευαστὸν ἥγοῦνται ἀρετήν, ἀποδέδεικταί σοι, ὃ Σώκρατες ἱκανῶς, ὡς γέ μοι φαίνεται.

ΘΕΜΑΤΑ

A1. Να μεταφράσετε το χωρίο: «ούδεὶς γάρ κολάζει τοὺς ἀδικοῦντας ..., καὶ οὐχ ἥκιστα Ἀθηναῖοι οἱ σοὶ πολῖται.» (**Μονάδες 10**)

B. Να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ἐπονται:

B1. Ποιος είναι ο σκοπός της ποινής σύμφωνα με τον Πρωταγόρα; Οι απόψεις αυτές εναρμονίζονται με το πνεύμα της εποχής του σοφιστή;
(Μονάδες 10)

B2. «ἀποδέδεικταί σοι, ὡς Σώκρατες ἱκανῶς, ὡς γέ μοι φαίνεται.»: Να σχολιάσετε τη καταληκτική φράση του Πρωταγόρα και να αξιολογήσετε τη συλλογιστική πορεία που ακολούθησε για να οδηγηθεί σ' αυτό το συμπέρασμα; **(Μονάδες 10)**

B3. « ὁ δέ μετὰ λόγου ἐπιχειρῶν ...»Σύμφωνά με τον Πρωταγόρα η ἑλλογη τιμωρία αποκλείει την επιβολή της θανατική ποινής. Να συγκρίνετε τη θέση αυτή του σοφιστή με όσα αναφέρει στο απόσπασμα που έπειται :

« Σκέψου λοιπόν (Σωκράτη), τι από τα δύο συμβαίνει: υπάρχει ένα πράγμα στο οποίο είναι αναγκαίο να μετέχουν όλοι οι πολίτες, προκειμένου να είναι δυνατή η ύπαρξη πόλεως ή δεν υπάρχει; Έτσι μόνο μπορεί να λυθεί η απορία που έχεις. Διότι, εάν μεν υπάρχει αυτό το ένα πράγμα και εάν αυτό το πράγμα δεν είναι ούτε η οικοδομική ούτε η μεταλλουργία ούτε η κεραμική ,αλλά η δικαιοσύνη και η σωφροσύνη και το όσιον (και αυτά τα ονομάζω όλα μαζί ανδρός αρετή): εάν υπάρχει λοιπόν αυτό το πράγμα στο οποίο πρέπει να μετέχουν όλοι και σύμφωνα με το οποίο πρέπει να ενεργεί κάθε άνδρας ξεχωριστά σε περίπτωση που θέλει να μάθει ή να πράξει κάτι, και σε καμία περίπτωση χωρίς αυτό ·και εάν, σε περίπτωση που κάποιος δε μετέχει σ' αυτό, είτε παιδί είναι, είτε άνδρας ,είτε γυναίκα πρέπει να τον διδάσκουμε και να τον τιμωρούμε, μέχρι που , με την τιμωρία, να βελτιωθεί · και εάν, σε διαφορετική περίπτωση πρέπει να εκδιώκουμε από την πόλη ή να σκοτώνουμε ως ανίατο όποιον δεν υπακούει σε αυτό το πράγμα ακόμα και μετά τη διδασκαλία, ακόμα και μετά την τιμωρία· εάν λοιπόν έτσι έχουν τα πράγματα, και εάν, παρόλο που αυτή είναι η φύση των πραγμάτων, οι αγαθοί άνδρες ενώ μορφώνουν τους

γιους τους σε όλα τα άλλα, αυτό δε το διδάσκουν, τότε σκέψου τι περίεργα πλάσματα είναι αυτοί οι αγαθοί άνδρες!» (**Μονάδες 10**)

B4.Να γράψετε από δύο ομόρριζα για καθημία από τις λέξεις που σας δίνονται: έπιμελείας, παρεληλυθότος, άποτροπής, διανοεῖται, συμβουλεύοντος. (**Μονάδες 10**)

B5.Να παρουσιάσετε τη μέθοδο του σχολιασμού των ποιητικών κειμένων και την κριτική που ασκείται σε βάρος της από το Σωκράτη και τον Πλάτωνα; (**Μονάδες 10**)

ΑΔΙΔΑΚΤΟ

"Ετι τοίνυν, ὡ ἄνδρες δικασταί, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων τῶν ἐμοὶ πεπραγμένων ἄξιον σκέψασθαι. ἐγὼ γὰρ τοιοῦτον ἔμαυτὸν ἐν ταῖς τῆς πόλεως συμφοραῖς παρέσχον ὥστε, εἰ πάντες τὴν αὐτὴν γνώμην ἔσχον ἐμοί, μηδένα ἀν ὑμῶν μηδεμιᾱͅ κεχρῆσθαι συμφορᾶ. ὑπ' ἐμοῦ γὰρ ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ οὔτε ἀπαχθεὶς οὐδεὶς φανήσεται, οὔτε τῶν ἔχθρῶν ούδεις τετιμωρημένος, οὔτε τῶν φίλων εὖ πεπονθώς (καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἄξιον θαυμάζειν· εὖ μὲν γὰρ ποιεῖν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ χαλεπὸν ἦν, ἔξαμαρτάνειν δὲ τῷ βουλομένῳ ἥραδιον). ού τοίνυν οὐδ' εἰς τὸν κατάλογον Αθηναίων καταλέξας ούδενα φανήσομαι, ούδε δίαιταν καταδιαιτησάμενος ούδενός, ούδε πλουσώτερος ἐκ τῶν ὑμετέρων γεγονώς συμφορῶν.

(Λυσίου, Δήμου Καταλύσεως απολογία 15-16)

Γ1. Να μεταφράσετε το απόσπασμα που προηγείται. (**Μονάδες 20**)

Γ2.α) Να γράψετε το τύπο που ζητείται για καθημία από τις παρακάτω λέξεις:

πεπραγμένων: το γ πληθυντικό του υπερσυντέλικου

έσχον: το β ενικό της προτακτικής στο χρόνο που βρίσκεται

φανήσεται: το απαρέμφατο του παθητικού αορίστου β

έξαμαρτάνειν: το α πληθυντικό της υποτακτικής του αόριστου

πεπονθώς: το β ενικό της ευκτικής του μέλλοντα

έμαυτὸν: τον αντίστοιχο τύπο στον πληθυντικό αριθμό

άπαχθεὶς: τη δοτική του αρσενικού γένους στον πληθυντικό αριθμό.

(Μονάδες 7)

β) Να γράψετε τα παραθετικά των λέξεων που έπονται: εῦ, φίλων, ῥάδιον

(Μονάδες 3)

Γ3. Να προσδιορίσετε τη συντακτική θέση των παρακάτω λέξεων: ἐκ τῶν πεπραγμένων, τοιοῦτον, τετιμωρημένος, εὖ ποιεῖν, δίαιταν. **(Μονάδες 5)**

Γ4.α) «εί πάντες τὴν αὐτὴν γνώμην ἔσχον ἐμοί»: Να συμπτυχθεί η δευτερεύουσα πρόταση σε μετοχή.

β) «...ἄξιον ἔστι σκέψασθαι»: Να μετατραπεί στο οικείο ρηματικό επίθετο.
(Μονάδες 5)

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ

ΗΘΙΚΑ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΑ (B1,5-8)

Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ γινόμενον ἐν ταῖς πόλεσιν· οἱ γάρ νομοθέται τοὺς πολίτας ἔθιζοντες ποιοῦσιν ἀγαθούς, καὶ τὸ μὲν βούλημα παντὸς νομοθέτου τοῦτ' ἐστίν, ὅσοι δὲ μὴ εὖ αὐτὸ ποιοῦσιν ἀμαρτάνουσιν, καὶ διαφέρει τούτῳ πολιτείᾳ πολιτείας ἀγαθὴ φαύλης. ἔτι ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ διὰ τῶν αὐτῶν καὶ γίνεται πᾶσα ἀρετὴ καὶ φθείρεται, ὁμοίως δὲ καὶ τέχνῃ· ἐκ γάρ τοῦ κιθαρίζειν καὶ οἱ ἀγαθοὶ καὶ κακοὶ γίνονται κιθαρισταί. ἀνάλογον δὲ καὶ οἰκοδόμοι καὶ οἱ λοιποὶ πάντες· ἐκ μὲν γάρ τοῦ εὖ οἰκοδομεῖν ἀγαθοὶ οἰκοδόμοι ἔσονται, ἐκ δὲ τοῦ κακῶς κακοί. εἴ γάρ μὴ οὕτως εἶχεν, οὐδὲν ἂν ἔδει τοῦ διδάξοντος, ἀλλὰ πάντες ἄν ἐγίνοντο ἀγαθοὶ ἢ κακοί. οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν ἔχει.

πράττοντες γάρ τὰ ἐν τοῖς συναλλάγμασι τοῖς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους γινόμεθα οἱ μὲν δίκαιοι οἱ δὲ ἄδικοι, πράττοντες δὲ τὰ ἐν τοῖς δεινοῖς καὶ ἔθιζόμενοι φοβεῖσθαι ἢ θαρρεῖν οἱ μὲν ἀνδρεῖοι οἱ δὲ δειλοί. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ περὶ τὰς ἐπιθυμίας ἔχει καὶ τὰ περὶ τὰς ὄργας γάρ σώφρονες καὶ πρᾶοι γίνονται, οἱ δὲ ἀκόλαστοι καὶ ὄργιλοι, οἱ μὲν ἐκ τοῦ οὔτωσί ἐν αὐτοῖς ἀναστρέφεσθαι, οἱ δὲ ἐκ τοῦ οὔτωσί καὶ ἐνὶ δὴ λόγῳ ἐκ τῶν ὁμοίων ἐνεργειῶν αἱ ἔξεις γίνονται. διὸ δεῖ τὰς ἐνεργείας ποιὰς ἀποδιδόναι· κατὰ γάρ τὰς τούτων διαφορὰς ἀκολουθοῦσιν αἱ ἔξεις. οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εύθὺς ἐκ νέων ἔθιζεσθαι, ἀλλὰ πάμπολυ, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν.

ΘΕΜΑΤΑ

A1. Να μεταφράσετε το χωρίο « καὶ τὸ μὲν βούλημα ... οἱ δὲ δειλοί»

15

B. Να απαντήσετε στις ερωτήσεις που έπονται:

B1. Ο Αριστοτέλης διακρίνει τα πολιτεύματα σε αγαθά και φαύλα, με ποιο κριτήριο γίνεται αυτή η διάκρισή; Ποιος μεριμνά για τη διαμόρφωση του αγαθού πολιτεύματος;

(Μονάδες 15)

B2. Ο Αριστοτέλης προσέδωσε έναν κοινωνικό χαρακτήρα στην αρετή. Να δικαιολογήσετε την άποψη αυτή στηριζόμενοι στο ανάλογο σημείο του κειμένου.

(Μονάδες 15)

B3. «καί τά οίκεῖα αναιρεῖν ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς ἀληθείας»: Γιατί η φράση αυτή είναι δηλωτική του χαρακτήρα του Αριστοτέλη κατά την πρώτη περίοδο της παραμονής του στην Αθήνα; Ποιος είναι ο χαρακτήρα του κατά τη δεύτερη περίοδο της παραμονής του στην Αθήνα;

(Μονάδες 10)

B4. a) Να σχηματίσετε ένα ομόρριζο ουσιαστικό (απλό ή σύνθετο) της αρχαία ή νέας ελληνικής για καθέναν από τους παρακάτω ρηματικούς τύπους, χρησιμοποιώντας την παραγωγική κατάληξη που σας δίνεται:
Μαρτυρεῖ: -ας

δεῖ:-α

ποιοῦσιν: -τος

εἶχεν: -η

φθείρεται: -τος

άποδιδόναι: -πης

β) Να γράψετε από ένα συνώνυμο της αρχαίας ελληνικής για κάθε μία από τις λέξεις που ακολουθούν:

φοβεῖσθαι, ἀμαρτάνουσιν, ποιοῦσιν, φθείρεται

(Μονάδες 4)

ΑΔΙΔΑΚΤΟ

Δίκαιον δ' ἔστιν μὴ μόνον ὃν ἔπραξεν Λεωσθένης ζῶν χάριν ἔχειν αὐτῷ πρώτῳ, ἀλλὰ καὶ τῆς ὑστερον γενομένης μάχης μετὰ τὸν ἐκείνου θάνατον, καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν τῶν ἐν τῇ στρατείᾳ ταύτῃ συμβάντων τοῖς "Ελλησιν· ἐπὶ γὰρ τοῖς ὑπὸ Λεωσθένους τεθεῖσιν θεμελίοις οἰκοδομοῦσιν οἱ νῦν τὰς ὑστερον πράξεις, καὶ μηδεὶς ὑπολάβῃ με τῶν ἄλλων πολιτῶν μηδένα λόγον ποιεῖσθαι, ἀλλὰ Λεωσθένη μόνον ἐγκωμιάζειν. συμβαίνει γὰρ τὸν Λεωσθένους ἔπαινον ἐπὶ ταῖς μάχαις ἐγκώμιον τῶν ἄλλων πολιτῶν εἶναι· τοῦ μὲν γὰρ βουλεύεσθαι καλῶς ὁ στρατηγὸς αἴτιος, τοῦ δὲ νικᾶν μαχομένους οἱ κινδυνεύειν ἐθέλοντες τοῖς σώμασιν ὥστε ὅταν ἔπαινῷ τὴν γεγονυῖαν νίκην, ἅμα τῇ Λεωσθένους ἡγεμονίᾳ καὶ τὴν τῶν ἄλλων ἀρετὴν ἐγκωμιάσω.

(Υπερείδου , Επιτάφιος, 14-15)

Γ1. Να μεταφράσετε το απόσπασμα που προηγείται

(Μονάδες 20)

Γ2.α)Να γράψετε το τύπο που ζητείται για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις:

ζῶν : το γ ενικό της ευκτικής στο χρόνο που βρίσκεται

τεθεῖσιν: το β ενικό του παρατατικού

ύπολαβη: το β ενικό της προστακτικής του αορίστου β

συμβαίνει: το γ πληθυντικό της προστακτικής του αορίστου β

ποιεῖσθαι: το α πληθυντικό της οριστικής του ενεστώτα

(Μονάδες 5)

β) Να γραφούν οι πλάγιες πτώσεις των πτωτικών και στους δύο αριθμούς:
χάριν, τοῖς σώμασιν, γεγονοῦταιν, θεμελίοις.

(Μονάδες 5)

Γ3. Να προσδιορίσετε τη συντακτική θέση των παρακάτω λέξεων:

έχειν, με, μόνον, αἴτιος, τοῦ νικᾶν, ἡγεμονίᾳ,

(Μονάδες 6)

Γ4. Να χαρακτηριστούν συντακτικά οι δευτερεύουσες προτάσεις (είδος, εισαγωγή, εκφορά, ρόλος) που έπονται:

- ὃν ἔπραξεν Λεωσθένης ζῶν
- ὅταν ἔπαινῷ τὴν γεγονοῦταιν νίκην

(Μονάδες 4)

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ

ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ (320D-321B5)

Ἔν γάρ ποτε χρόνος ὅτε θεοὶ μὲν ἦσαν, θνητὰ δὲ γένη ούκ ἦν.
Ἐπειδὴ δὲ καὶ τούτοις χρόνος ἤλθεν εἰμαρμένος γενέσεως,
τυποῦσιν αὐτὰ θεοὶ γῆς ἐνδον ἐκ γῆς καὶ πυρὸς μείξαντες καὶ
τῶν ὅσα πυρὶ καὶ γῇ κεράννυται. Ἐπειδὴ δ' ἄγειν αὐτὰ πρὸς φῶς
ἔμελλον, προσέταξαν Προμηθεῖ καὶ Ἐπιμηθεῖ κοσμῆσαι τε καὶ
νεῖμαι δυνάμεις ἐκάστοις ὡς πρέπει. Προμηθέα δὲ παραιτεῖται
Ἐπιμηθεὺς αὐτὸς νεῖμαι, «Νείμαντος δέ μου», ἔφη,
«έπίσκεψαι»· καὶ οὕτω πείσας νέμει. Νέμων δὲ τοῖς μὲν ἴσχυν
ἄνευ τάχους προσῆπτεν, τοὺς δ' ἀσθενεστέρους τάχει
ἐκόσμει· τοὺς δὲ ὥπλιζε, τοῖς δ' ἀοπλον διδοὺς φύσιν ἄλλην
τιν' αὐτοῖς ἐμηχανᾶτο δύναμιν εἰς σωτηρίαν. ἢ μὲν γὰρ αὐτῶν
σμικρότητι ἥμπισχεν, πτηνὸν φυγὴν ἢ κατάγειον οἴκησιν ἔνεμεν·
ἢ δὲ ηὗξε μεγέθει, τῷδε αὐτῷ αὐτὰ ἔσωζεν· καὶ τάλλα οὕτως
ἐπανισῶν ἔνεμεν. ταῦτα δὲ ἐμηχανᾶτο εύλαβειαν ἔχων μή τι
γένος ἀιστωθείη· ἐπειδὴ δὲ αὐτοῖς ἀλληλοφθοριῶν διαφυγὰς
ἐπήρκεσε, πρὸς τὰς ἐκ Διὸς ὥρας εύμάρειαν ἐμηχανᾶτο
ἀμφιεννὺς αὐτὰ πυκναῖς τε θριξὶν καὶ στερεοῖς δέρμασιν,
ἰκανοῖς μὲν ἀμῦναι χειμῶνα, δυνατοῖς δὲ καὶ καύματα, καὶ εἰς
εύνὰς ιοῦσιν ὅπως ὑπάρχοι τὰ αὐτὰ ταῦτα στρωμνὴ οίκεία τε
καὶ αὐτοφυὴς ἐκάστῳ· καὶ ὑποδῶν τὰ μὲν ὄπλαῖς, τὰ δὲ [θριξὶν
καὶ] δέρμασιν στερεοῖς καὶ ἀναίμοις. Τούντευθεν τροφὰς ἄλλοις
ἄλλας ἔξεπόριζεν, τοῖς μὲν ἐκ γῆς βοτάνην, ἄλλοις δὲ δένδρων
καρπούς, τοῖς δὲ ῥίζας· ἔστι δ' οἵς ἔδωκεν εἶναι τροφὴν ζώων
ἄλλων βοράν· καὶ τοῖς μὲν ὄλιγογονίαν προσῆψε, τοῖς δ'

άναλισκομένοις ύπό τούτων πολυγονίαν, σωτηρίαν τῷ γένει
πορίζων

ΘΕΜΑΤΑ

A1.Να μεταφράσετε το χωρίο: «. Νέμων δὲ τοῖς μὲν ἴσχύν...
δέρμασιν στερεοῖς καὶ ἀναίμοις»

Μονάδες 10

B .Να απαντήσετε στις ερωτήσεις που έπονται:

B1. «Ἔν γάρ ποτε χρόνος»: Να σχολιάσετε την εναρκτήρια φράση
του μύθου και να αποδώσετε τη σημασία της λέξης χρόνος.

Μονάδες 10

B2.Εχεί διατυπωθεί πως ο μύθος του Πρωταγόρα εξηγεί
τελεολογικά το νόμο της αναπλήρωσης .Να δικαιολογήσετε την
άποψη αυτή με ανáλογές αναφορές από το κείμενο.

Μονάδες 10

B3. Ο Πρωταγόρα υποστήριζε ότι «περὶ μὲν θεῶν οὐκ ἔχω
εἰδέναι, οὐθ' ὡς εἰσὶν οὐθ' ὡς οὐκ εἰσὶν οὐθ' ὅποιοι τινες ίδεαν·
πολλὰ γὰρ τὰ κωλύοντα εἰδέναι ἥ τ' ἀδηλότης καὶ βραχὺς ὃν ὁ
βίος τοῦ ἀνθρώπους». Η αγνωστικιστική του αυτή θέση ἔρχεται

σε αντίφαση με τις φράσεις «ὅτε θεοὶ μὲν ἡσαν» και «τυποῦσιν αύτὰ θεοὶ» ;

Μονάδες 10

B4. Με ποιον τρόπο ξεκινά το φιλοσοφικό έργο «Πρωταγόρας» και για ποιο λόγο επιλέγει ο Πλάτων αυτή την εισαγωγή;

Μονάδες 10

B5.α)Να γράψετε ένα αντώνυμο της αρχαίας ελληνικής για καθεμία από τις λέξεις που έπονται: τάχους ,ήμπισχεν, εύμάρειαν, θνητά.

Μονάδες 4

β) Να γράψετε ποιες από τις λέξεις του πρωτότυπου κειμένου είναι ετυμολογικά συγγενείς με τις παρακάτω λέξεις: αψίδα, προσηλυτισμός ,τάγμα , σύναξη ,κρατήρας ,μερίδιο.

Μονάδες 6

ΑΔΙΔΑΚΤΟ

Προϊόντι δέ τῷ κύρῳ ὁ πατήρ ἥρχετο λόγου τοιοῦδε. Ω παῖ,
ὅτι μέν οἱ θεοί Ἱλεω τε καὶ εύμενεῖς πέμπουσι σε καὶ ἐν Ἱεροῖς
δῆλον καὶ ἐν οὐρανίοις σημείοις· γιγνώσκεις δέ αὐτός. Ἐγώ
γάρ σε ταῦτα ἐπίτηδες ἐδιδαξάμην, ὅπως μὴ δι' ἄλλων
ἐρμηνέων τάς τῶν θεῶν συμβουλίας συνιείης ἀλλ' αὐτός καὶ
ὅρῶν τά ὄρατά καὶ ἀκούων τά ἀκουστά γιγνώσκεις καὶ μὴ
ἐπὶ μάντεσιν εἴης, εἰ βούλοιντο σε ἔξαπατᾶν ἐτέρᾳ **λέγοντες**
ἢ παρά τῶν θεῶν σημαινόμενα μηδ' αὖ, εἰ πότε ἀρά ἄνευ
μάντεως γένοιο, ἀποροῦσι θείοις σημείοις **ὅπι** χρῶσι ἀλλά
γιγνώσκων δία τῆς μαντικῆς τά παρά τῶν θεῶν
συμβουλευόμενα τούτοις πείθοιο.

Γ1. Να μεταφράσετε το απόσπασμα που προηγείται.

Μονάδες 20

Γ2.α) Να γράψετε την προστακτική του αορίστου στο β ενικό και στο γ πληθυντικό πρόσωπο στα ρήματα που ἔπονται (στην ίδια φωνή):
συνιείη , γιγνώσκεις , πείθοιο

Μονάδες 6

β) Να γράψετε την αιτιατική του ενικού και τη δοτική του πληθυντικού των πτωτικών που ακολουθούν: **πατήρ , μάντεως , παῖ , Ἱλεω**

Μονάδες 4

Γ3.Να προσδιορίσετε τη συντακτική θέση των παρακάτω λέξεων:
τῷ κύρῳ, εύμενεῖς, δι' ἐρμηνέων, ὅτι, λέγοντες.

Μονάδες 5

Γ4.α) «εἰ πότε ἀρά ἄνευ μάντεως γένοιο ... (ὅπως)μηδ' αὖ
ἀποροῦ ... ἀλλά πείθοιο.»: Να αναγνωρίσετε τον εξαρτημένο
υποθετικό λόγο και να τον μετατρέψετε στο μη πραγματικό.

Μονάδες 3

β) «τά ὄρατά καὶ τά ἀκουστά» :Να αναλυθούν τα ρηματικά
επίθετα

Μονάδες 2

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

Κατερίνα Μαυράκη

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ

ΗΘΙΚΑ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΑ (Β6 ,9-13)

Εί δὴ πᾶσα ἐπιστήμη οὕτω τὸ ἔργον εὖ ἐπιτελεῖ, πρὸς τὸ μέσον
βλέπουσα καὶ εἰς τοῦτο ἄγουσα τὰ ἔργα (ὅθεν εἴώθασιν
ἐπιλέγειν τοῖς εὖ ἔχουσιν ἔργοις ὅτι οὕτ' ἀφελεῖν ἔστιν οὕτε
προσθεῖναι, ως τῆς μὲν ὑπερβολῆς καὶ τῆς ἐλλείψεως
φθειρούσης τὸ εὖ, τῆς δὲ μεσότητος σωζούσης, οἱ δ' ἀγαθοὶ^{περιττοί}
τεχνίται, ως λέγο-μεν, πρὸς τοῦτο βλέποντες ἐργάζονται), ή δ'
ἀρετὴ πάσης τέχνης ἀκριβεστέρα καὶ ἀμείνων ἔστιν ὕσπερ καὶ ἡ
φύσις, τοῦ μέσου ἀν εἴη στοχαστική. Λέγω δὲ τὴν ἡθικήν· αὕτη
γάρ ἔστι περὶ πάθη καὶ πράξεις, ἐν δὲ τούτοις ἔστιν ὑπερβολὴ
καὶ ἐλλείψις καὶ τὸ μέσον.

Οἶνον καὶ φοβηθῆναι καὶ θαρρῆσαι καὶ ἐπιθυμῆσαι καὶ
όργισθῆναι καὶ ἐλεῆσαι καὶ ὅλως ἡσθῆναι καὶ λυπηθῆναι ἔστι
καὶ μᾶλλον καὶ ἥπτον, καὶ ἀμφότερα οὐκ εὖ· τὸ δ' ὅτε δεῖ καὶ
έφ' οἷς καὶ πρὸς οὓς καὶ οὖ ἐνεκα καὶ ως δεῖ μέσον τε καὶ
ἄριστον, ὅπερ ἔστι τῆς ἀρετῆς· Ομοίως δὲ καὶ περὶ τὰς πράξεις
ἔστιν ὑπερβολὴ καὶ ἐλλείψις καὶ τὸ μέσον. Η δ' ἀρετὴ περὶ πάθη
καὶ πράξεις ἔστιν, ἐν οἷς ἡμὲν ὑπερβολὴ ἀμαρτάνεται καὶ
φέγεται καὶ ἡ ἐλλείψις, τὸ δὲ μέσον ἐπαινεῖται καὶ
κατορθοῦται· ταῦτα δ' ἀμφω τῆς ἀρετῆς. Μεσότης τις ἄρα ἔστιν
ἡ ἀρετή, στοχαστική γε οὖσα τοῦ μέσου.

ΘΕΜΑΤΑ

A1. Να μεταφράσετε το χωρίο: «Εἰ δὴ πᾶσα ἐπιστήμη... ὅπερ
έστι τῆς ἀρετῆς»

Μονάδες 10

B. Να απαντήσετε στις ερωτήσεις που έπονται:

B1. Πότε ένα έργο τέχνης, σύμφωνα με τον Αριστοτέλη , μπορεί να θεωρηθεί τέλειο; Γνωρίζετε άλλες απόψεις διανοητών που προέβαλλαν την αξία της μεσότητας;

Μονάδες 10

B2. Με ποια κριτήρια χαρακτηρίζονται ορθές οι εκδηλώσεις των συναισθημάτων των ανθρώπων;

Μονάδες 10

B3. Τι είναι αυτό που χαρακτηρίζει «μέσον τε καὶ ἄριστον» ο Αριστοτέλης; Μήπως υπάρχει αντίφασή , όταν κάτι χαρακτηρίζεται από τη μια ως μεσότητα και από την άλλη ως κάτι άριστο;

Μονάδες 10

B4. Ποια είναι η σημασιακή εξέλιξη της λέξης ευδαιμονίας και ποιο είναι το περιεχόμενο του όρου αυτού σύμφωνα με τον Αριστοτέλη;

Μονάδες 10

B5. Να γράψετε ένα συνώνυμο της αρχαίας ελληνικής για καθεμία από τις λέξεις που έπονται: βλέπουσα , λέγομεν, έπιθυμησαι, δεῖ, ήσθηναι

Μονάδες 10

ΑΔΙΔΑΚΤΟ

Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, Δαρεῖος μὲν τεθνάναι ἐλέχθη, νέος δὲ καὶ σφιδρὸς ὁ ὑὸς αὐτοῦ παρειληφέναι τὴν ἀρχὴν καὶ ούδαμῶς ἀφίστασθαι τῆς ὄρμῆς. οἱ δὲ Αθηναῖοι πᾶν τοῦτο ὡοντο **ἐπὶ σφᾶς αὐτοὺς** παρασκευάσθαι διὰ τὸ Μαραθῶν γενόμενον, καὶ ἀκούοντες Ἀθων τε διορυπτόμενον καὶ Ἐλλήσποντον **ζευγνύμενον** καὶ τὸ τῶν νεῶν πλῆθος, ἡγήσαντο οὕτε κατὰ γῆν σφίσιν εἶναι σωτηρίαν οὕτε κατὰ θάλατταν· οὕτε γὰρ βοηθήσειν **αὐτοῖς** ούδένα —μεμνημένοι ὡς ούδ’ ὅτε τὸ πρότερον ἦλθον καὶ τὰ περὶ Ἐρέτριαν διεπράξαντο, σφίσι γε ούδεις τότε ἐβοήθησεν ούδ’ ἔκινδύνευσεν συμμαχόμενος· ταύτον δὴ προσεδόκων καὶ τότε γενήσεσθαι τό γε κατὰ γῆν— καὶ κατὰ θάλατταν δ’ αὖ πᾶσαν ἀπορίαν ἦλθον σωτηρίας, νεῶν χλίων καὶ ἔτι πλεόνων ἐπιφερομένων.

(Πλάτων, Νόμοι Γ, 698e-699b)

Γ1. Να μεταφράσετε το χωρίο που προηγείται

Μονάδες 20

Γ2. Να γράψετε το τύπο που ζητείται για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις:

έλέχθη: το α πληθυντικό της υποτακτικής

παρειληφέναι: το γ πληθυντικό της προστακτικής του παρακειμένου της μέσης φωνής

άφιστασθαι: το γ ενικό της προστακτικής του ενεστώτα στην ενεργητική φωνή

έπιφερομένων: το β πληθυντικό της ευκτικής του μέλλοντα

ήλθον: το β ενικό της προστακτικής στον ίδιο χρόνο

προϊόντο: τη δοτική πληθυντικού στον ίδιο γένος

τοῦτο: την ονομαστική του πληθυντικού στο θηλυκό γένος

πλᾶσαν : την αιτιατική του ουδετέρου στον ενικό αριθμό

νεῶν : τη δοτική του ενικού αριθμού

πλεόνων: την αιτιατική του πληθυντικού στο συγκριτικό

Μονάδες 10

Γ3. Να προσδιορίσετε τη συντακτική θέση των παρακάτω λέξεων:
σφοδρὸς, ἐπὶ σφᾶς αὐτοὺς, ζευγνύμενον, αὐτοῖς,
συμμαχόμενος

Μονάδες 5

Γ4. Να αναγνωρίσετε τις μετοχές και να τις αναλύσετε σε
ισοδύναμες δευτερεύουσες προτάσεις: προϊόντος,
εισφερομένων.

Μονάδες 5

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

Κατερίνα Μαυράκη

ΛΑΤΙΝΙΚΑ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ 40-42

Sulla,occupata urbe, senatum armatus coegerat ut C. Marius quam celerrime hostis iudicaretur. Cuius voluntati nemo obviā ire audebat; solus Quintus Mucius Scaevola augur de hac re interrogatus sententiam dicere noluit. Curius et Fabricius, antiquissimi viri, et his antiquiores Horatii plane ac dilucide cum suis locuti sunt; non Sicanorum aut Pelasgorum, qui primi coulisse Italiam dicuntur, sed aetatis suae verbis utebantur. Tu autem, proinde quasi cum matre Evandri nunc loquaris, sermone abhinc multis annis iam obsolete uteris, quod neminem scire atque intelligere vis, quae dicas. Qui spem Catilinae mollibus sententiis aluerunt coniurationemque nascentem non credendo confirmaverunt; quorum auctoritatem secuti multi, non solum improbi verum etiam imperit, si in hunc animadvertissem, crudeliter et regie id factum esse dicent.

1. Να μεταφραστούν τα παραπάνω αποσπάσματα.

40 μονάδες

2. Να γράψετε τους ακόλουθους τύπους
locuti sunt: απαρέμφατα όλων των χρόνων
utebantur: μετοχές όλων των χρόνων
dicerent, vis: να γίνει χρονική αντικατάσταση
aluerunt: γένικό πρόσωπο της υποτακτικής όλων των χρόνων

8 μονάδες

3.α Να γράψετε την γενική και την δοτική και των δύο αριθμών στους τύπους *nemo*, *solus*.

4 μονάδες

β. Να γράψετε τις πλάγιες πτώσεις του αντίθετου αριθμού από αυτόν που βρίσκονται οι ακόλουθοι τύποι: *hostis*, *urbe*, *senatum*, *viri*, *verbis*, *hac*

6 μονάδες

γ. Να γράψετε τον ίδιο τύπο στους άλλους δύο βαθμούς των παραθετικών στους τύπους: *celerrime*, *crudeliter*, *regie*, *multi*, *mollibus*.

5 μονάδες

4. Να αναγνωρίσετε συντακτικά τους ακόλουθους τύπους: *armatus*, *aetatis*, *qui [coluisse]*, *sermone*, *sententiis*, *credendo*, *factum esse*.

7 μονάδες

5. Να αναγνωρίσετε το είδος των προτάσεων και να σχολιάσετε την εισαγωγή, την εκφορά και τη συντακτική θέση των ακόλουθων προτάσεων: *quam dicas*, *proinde...loquaris*.

10 μονάδες

6. *quam...iudicaretur*: να εκφραστεί ο σκοπός με άλλους τρόπους.

6 μονάδες

7. α Να μετατρέψετε την μετοχή interrogatus στην αντίστοιχη της δευτερεύουσα.

5 μονάδες

β. cuius voluntati...audebat:να μετατραπεί η πρόταση σε μετοχή.

5 μονάδες

8. qui spem...confirmaverunt: να μετατρέψετε τον ευθύ λόγο σε πλάγιο με εξάρτηση Scriptor dixit.

10 μονάδες

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
Λέπτα Μπόκα

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΛΑΤΙΝΙΚΩΝ 30-32

Et si habet Asia suspicionem quondam luxuria, Murenam laudare debemus, quod Asiam vidit sed in Asia continenter vixit.

Quam multas imagines fortissimorum virorum non solum ad intuendum, verum etiam ad imitandum scriptores et Graeci et Latini nobis reliquerunt. Quas ego, cupidus bene gerendi et administrandi rem publicam, semper mihi proponebam. Congrediamur, ut singularis proelii eventu cernatur, quanto miles Latinus Romano virtute antecellat. Tum adulescens, viribus suis confisus et cupiditate pugnandi permotus, iniussu consulis in certamen ruit.

1. Να γίνει μετάφραση του κειμένου

40 μονάδες

2. Να γράψετε την ίδια πτώση στον άλλο αριθμό multas imagines, virorum, nobis, proelii, miles, viribus, certamen

16 μονάδες

3. Να γράψετε τους άλλους δύο βαθμούς παραθετικών στους ακόλουθους τύπους multas, continenter, fortissimorum, bene

4 μονάδες

4. Congrediamur να γράψετε το γ πληθυντικό στην υποτακτική όλων των χρόνων.

5 μονάδες

5. Cernatur να γίνει χρονική αντικατάσταση του τύπου

6 μονάδες

6. Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις ακόλουθες λέξεις Luxuria, nobis, virtute, viribus, cupiditate

5 μονάδες

7. Να αναγνωρίσετε την ακόλουθη δευτερεύουσα πρόταση

[είδος, εισαγωγή, εκφορά, συντακτική θέση]

Quanto...antecellat

5 μονάδες

8. Στην παρακάτω πρόταση να μετατρέψετε την ενεργητική σύνταξη σε παθητική.

Multas imagines fortissimorum virorum scriptores et Graeci et Latini nobis reliquerunt.

5 μονάδες

9. Si habet...debemus: να αναγνωρίσετε τον υποθετικό λόγο και να τον

μετετρέψετε στο αντίθετο του πραγματικού στο παρελθόν.

4 μονάδες

10. Congrediamur...antecellat: να μεταφέρετε το χωρί στον πλάγιο λόγο με εξάρτηση Dux hostium adulescentem monet.

10 μονάδες

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
Λέττα Μπόκα

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΛΑΤΙΝΙΚΩΝ 34-37

Cum Africanus in Littero esset, complures praedonum duces forte salutatum ad eum venerunt. Tum Scipio, cum se ipsum captum venisse eos existimasset, praesidium domesticorum in tecto conlocavit. Quod ut praedones animadverterunt, abiectis armis ianuae appropinquaverunt et clara voce Scipioni nuntiaverunt virtutem eius admiratum se venisse.

'Supervacaneae, ne dicam ineptae, legationis ministry, narrate Samnitibus Manium Curium malle locupletibus imperare quam ipsum fieri locupletem.' In eum locum res deducta est, ut, nisi qui deus vel casus aliqui subvenerit, salvi esse nequeamus. Evidem, ut veni ad urbem, non destiti omnia et sentire et dicere et facere, quae ad concordiam pertinerent; sed tantus furor omnes invaserat, ut pugnare cuperent, etsi ego clamabam nihil esse bello civili miserius.

1. Να μεταφραστούν τα παραπάνω αποσπάσματα.

40 μονάδες

2. Να γραφούν οι πλάγιες πτώσεις των ακόλουθων τύπων στον ίδιο αριθμό: complures, virtutem, eius, se, urbem, omnia, civili.

7 μονάδες

3. fieri, admiratum: να γραφούν τα απαρέμφατα όλων των χρόνων.

4 μονάδες

4. Να γίνει χρονική αντικατάσταση των τύπων: dicam, vinci.

4 μονάδες

5. Να γράψετε το γ' πληθυντικό της οριστικής όλων των χρόνων του pertinerent.

4 μονάδες

6. forte, miserius: να γραφούν τα παραθετικά των τύπων

4 μονάδες

7. Να αναγνωριστούν συντακτικά οι ακόλουθοι τύποι: domesticorum, se, locupletem, Samnitibus, bello, miserius.

3 μονάδες

8.Να αναγνωριστούν συντακτικά οι ακόλουθες προτάσεις [είδος, εισαγωγή, εκφορά, συντακτική θέση.]
cum...existimasset, ut cuperent

3 μονάδες

9. Να μετατρέψετε την δευτερεύουσα πρόταση σε μετοχή
non destiti...pertinerent

4 μονάδες

10. abiectis armis: να μετατραπεί η μετοχή σε δευτερεύουσα επιφρηματική πρόταση

4 μονάδες

11. salutatum: να εκφραστεί ο σκοπός με άλλους τρόπους

8 μονάδες

12.Narrate...posse: Να μετατρέψετε τον ευθύ λόγο σε πλάγιο με εξάρτηση
Manius dixit

15 μονάδες

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Νίκος Εγγονόπουλος

ΠΟΙΗΣΗ 1948

1. Να εντοπίσετε στοιχεία υπερρεαλισμού στο ποίημα. (20 μονάδες)
2. Να σχολιάσετε τον τίτλο του ποιήματος. (20 μονάδες)
3. Ο ποιητής δηλώνει ότι δεν είναι εποχή για Ποίηση , ωστόσο την ίδια στιγμή ο ίδιος γράφει και φαίνεται να αντιφέρεται. Πως αίρεται η αντίφαση ; (15 μονάδες)
4. Να σχολιάσετε την παρομοίωση που εκτείνεται στους στίχους 6-13. (15 μονάδες)
5. (Και πότε- άλλωστε – δεν ήσαν;) Να σχολιάσετε την παρενθετική ερωτηματική φράση . (10 μονάδες)
6. Να εντοπίσετε τις ομοιότητες των δυο ποιημάτων. (20 μονάδες)

Δημήτρης Γαλάνης

ΟΙ ΠΟΙΗΤΕΣ

Τότε μιλούσαμε τη γλώσσα των κορυδαλλών στο πιο ψηλό κωδωνοστάσι

της αιθρίας, φιλούσαμε στο μέτωπο την ξαστεριά.

Τώρα σιωπή. Απ' το βαθύ πηγάδι της φωνής μας ανεβάζουμε άδειο τον

κουβά. Και τι να πούμε ; Ό, τι κι αν πούμε θα 'ναι πολύ απελπισμένο ,

κουρσεμένο από βέβηλους και ληστές.

Διψάσαμε τον έναστρο Λόγο, τα βαθιά νερά της Ποίησης.....

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

Λέπτα Μπόκα

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

ΜΑΡΙΑ ΠΟΛΥΔΟΥΡΗ

ΜΟΝΟ ΓΙΑΤΙ Μ' ΑΓΑΠΗΣΕΣ

1. Το ποίημα διακρίνεται από τον διάχυτο λυρισμό και τον αυθορμητισμό της ποιήτριας. Να εντοπίσετε στοιχεία του ποιήματος που να το αποδεικνύουν. (20 μονάδες)
2. Να σχολιάσετε τον τίτλο (15 μονάδες)
3. Στα ρήματα του ποιήματος κυριαρχεί ένας χρόνος. Ποιος είναι αυτός; Τι εξυπηρετεί η χρήση του ; (15 μονάδες)
4. Στην πέμπτη στροφή ολοκληρώνεται η παρουσίαση της αγάπης , που βίωσαν οι δύο άνθρωποι . Παρατηρούμε την ευρύτατη χρήση της λέξης αραιός. Να σχολιάστε την λειτουργία της, (30 μονάδες)
5. Το ακόλουθο ποίημα γράφτηκε από την Ελένη Λαμάρη για τον ποιητή Στέφανο Μαρτζώκη . Να το συγκρίνετε με το ποίημα της Μαρίας Πολυδούρη. (20 μονάδες)

Σ' ΕΓΝΩΡΙΣΑ

Σ' εγνώρισα , κι ήταν η μέρα εκείνη
μαγιάπριλο του νου και της ψυχής .
κι' αν στα φτερά σου έτρεχε η οδύνη ,
τη θέρμη αισθάνθη η λύρα της ζωής...

Είχες εσύ την άφθαστη αρμονία
μες στην καρδιά , στο νου σου το χρυσό
κι' εγώ ζητούσα μες στη μελωδία
τον πόνο μου να θάψω τον κρυφό.

Είχες και συ τον πόνο μες στα στήθη
κι' η τέχνη μ'ένα αθάνατο φλί^{δι}
μας ένωσε. Κι' ο ήχος του εχύθη
να ψάλη μιαν αθάνατη αυγή....

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

Λέπτα Μπόκα

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

ΠΙΩΡΓΗΣ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ

Τα Αντικλείδια

1. Κάποια από τα στοιχεία τεχνικής του Παυλόπουλου είναι ο λιτός λόγος, η βιωματικότητα και φιλοσοφική διάθεση με εικόνες μεταξύ πραγματικού και ονείρου. Να εντοπίσετε αυτά τα στοιχεία στο ποίημα. (15 μονάδες)
2. Ο ποιητής δημιουργεί μια μυστηριακή ατμόσφαιρα . Ποια στοιχεία την συνθέτουν; Τι πετυχαίνει μ' αυτό; (20 μονάδες)
3. Τα αντικλείδια είναι η αφήγηση ενός ποιητικού μύθου. Ποιος αφηγείται ; (15 μονάδες)
4. " Πολλοί κοιτάζουν μέσα χωρίς να βλέπουν / μερικοί κάτι βλέπουν Να σχολιάσετε την χρήση των συνώνυμων λέξεων κοιτάζουν και βλέπουν (10 μονάδες)
5. Να σχολιάσετε τον καταληκτικό στίχο του ποιήματος (20 μονάδες)
6. Πως αντιμετωπίζουν την ποίηση ο Κ.Π.Καβάφης και ο Παυλόπουλος;

Κ.Π. ΚΑΒΑΦΗΣ

Το πρώτο Σκαλί

Εις τον θεόκριτον παραπονιούνταν
μια μέρα ο νέος ποιητής Ευμένης
«Τώρα δύο χρόνια πέρασαν που γράφω κ' ένα ειδύλλιο έκαμα
μονάχα.

Το μόνον άρτιον μου έργον είναι .
Αλοίμονον, είν' υψηλή το βλέπω,
πολύ υψηλή της Ποιήσεως η σκάλα
κι απ' το σκαλί το πρώτο εδώ που είμαι
ποτέ δεν θ' ανέβω ο δυστυχισμένος .»
Είπ' ο Θεόκριτος « Αυτά τα λόγια
ανάρμοστα και βλασφημίες είναι
Κι αν είσαι στο σκαλί το πρώτο , πρέπει
νάσαι υπερήφανος κι' ευτυχισμένος.
Εδώ που έφθασες, λίγο δεν είναι
τόσο που έκαμες, μεγάλη δόξα.
Κι αυτό ακόμη το σκαλί το πρώτο
πολύ από τον κοινό τον κόσμο απέχει.
Εις το σκαλί για να πατήσεις τούτο
πρέπει με το δικαιωμά σου νάσαι
πολίτης εις των ιδεών την Πόλι.
Και δύσκολο στην πόλι εκείνη είναι
και σπάνιο να σε πολιτογραφήσουν.
Στην αγορά της βρίσκεις Νομοθέτας
που δεν γελά κανένας τυχοδιώκτης.
Εδώ που έφθασες , λίγο δεν είναι
τόσο που έκαμες , μεγάλη δόξα.»

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
Λέπτα Μπόκα

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.

ΟΜΑΔΑ Α

1. Να σημειώσετε Σ δίπλα σε κάθε σωστή και Λ σε κάθε λανθασμένη πρόταση.

- A. Με το Σύνταγμα του 1864, ως πολίτευμα της Ελλάδας ορίστηκε η Βασιλευομένη δημοκρατία
- B. Το πρώτο εξάμηνο του 1911 ψηφίστηκαν από την βουλή τροποποιήσεις που αποδυνάμωναν την μοναρχία.
- C. Κατά την διάρκεια των συζητήσεων για το Σύνταγμα του 1844, οι διαφορές μεταξύ των κομμάτων αμβλύνθηκαν.
- D. Με την αρχή της δεδηλωμένης, ο βασιλιάς είχε το δικαίωμα να δώσει την εντολή σχηματισμού κυβέρνησης σε βουλευτή του κόμματος που είχε την εμπιστοσύνη της πλειοψηφίας της Βουλής.
- E. Βασική θέση του Σ.Ε.Κ.Ε ήταν η παροχή εικλογικού δικαιώματος στις γυναίκες.

2. Να ορίσετε σύντομα τις ακόλουθες έννοιες κράτος δικαίου, Στρατιωτικός Σύνδεσμος, Κοινωνιολογική Εταιρεία, Εκλεκτικός.

3. Ποιά ήταν τα αιτήματα της νέας γενιάς στα τέλη της δεκαετίας του 1850, ποιος ήταν ο γνησιότερος εκφραστής τους και πού οδήγησαν;

4. Ποιά ήταν τα κύρια σημεία των προγραμματικών δηλώσεων του Ελ. Βενιζέλου κατά την πρώτη δημόσια εμφάνιση και ομιλία;

ΟΜΑΔΑ Β

1. Στο ακόλουθο παράθεμα περιγράφεται ο χαρακτήρας του Ι. Κωλέττη και ο τρόπος με τον οποίο άσκησε την εξουσία ως αρχηγός του γαλλικού κόμματος.
Να εκθέσετε τα αποτελέσματα που είχαν τα δύο αυτά στοιχεία στη διαμόρφωση των πολιτικών συνθηκών στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1844-

1847. Η παραχώρηση Συντάγματος δεν μετέβαλε την πολιτική ζωή. Η συνεργασία των τριών κομμάτων εν όψει της αλλαγής του 1843 διαλύθηκε αμέσως μετά την επιτυχία. Οι πρώτες εκλογές που ακολούθησαν κράτησαν τρεις μήνες κατά τους οποίους η Ελλάδα έγινε λεία των οπλισμένων συμμοριών του Κωλέπτη, που έβαλε σε ενέργεια όλα τα μέσα για να συντρίψει τον αντίπαλο και να εξασφαλίσει την πλειοψηφία στη Βουλή. Συνταγματικός, όταν ήταν στην αντιπολίτευση, ο Κωλέπτης δείχτηκε υπερβολικά συγκεντρωτικός όταν πήρε την εξουσία και ενθάρρυνε τις επεμβάσεις του στέμματος στην πολιτική ζωή. Η πραγματική εσωτερική πολιτική του συνίστατο στη 'διάθεση των κρατικών εσόδων για λογαριασμό των φίλων του', χωρίς κανένα σοβαρό μέτρο για τη διοργάνωση και την οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Η Μεγάλη Ιδέα τού έδινε το πρόσχημα [...]Με τέτοια πολιτική, ο Κωλέπτης εμφανίζεται στην πολιτική ιστορία της Ελλάδας ως ο τύπος του τυχοδιωκτική πολιτικού, που εισήγαγε όσο κανείς άλλος την διαφθορά στην άσκηση της εξουσίας. Στην πραγματικότητα το Σύνταγμα καταργήθηκε. Οι κυβερνήσεις που διαδέχθηκαν η μία την άλλη με επιταχυνόμενο ρυθμό μετά το θάνατο του Κωλέπτη ήταν όλες τους κυβερνήσεις της Αυλής που δεν αντιπροσώπευαν τίποτα. Η αντιπολίτευση ξανάπαιρνε τα θέματα της άμυνας των συνταγματικών ελευθεριών και η μία εξέγερση ακολουθούσε την άλλη. Ν.Σβορώνος, Επισκόπηση της νεοελληνικής ιστορίας.

2. Με βάση την πηγή που ακολουθεί και τις ιστορικές σας γνώσεις , να παρουσιάσετε : α) τους βασικούς στόχους, β) τα μέσα, γ) τους υποστηρικτές και δ) τα εμπόδια στα οποία προσέκρουσε και τελικά ναυάγησε το μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα του Τρικούπη.

Τα αίτια της αποτυχίας των τρικουπικών σχεδίων

« Έτσι η αποτυχία των τρικουπικών σχεδίων δεν οφείλεται κατά κύριο λόγο στο γεγονός ότι οι περισσότερες θεσμικές του μεταρρυθμίσεις καταργήθηκαν στην συνέχεια από τον Δεληγιάννη , αλλά στην ίδια την υπολειτουργικότητα της " κοινωνίας των πολιτών". Διότι ακόμα και τα μέτρα που διατηρήθηκαν εκφυλίστηκαν αμέσως από τους πανίσχυρους πλοκάμους των πελατειακών πλεγμάτων. Έλειπαν οι ισχυρές εκείνες κοινωνικές εδραιώσεις που θα έδιναν

τη νικηφόρα μάχη για την διατήρηση των μεταρρυθμιστικών μέτρων. Τα παραδοσιακά κυρίαρχα στρώματα της ελληνικής κοινωνίας , που συγκεντρώνονταν γύρω από την κρατική μηχανή , και οι νέες κατηγορίες των σταφιδεμπόρων και των χρηματιστών δεν χρειάζονταν ούτε " αδιάφθορη " και σύγχρονη κρατική μηχανή ούτε αυστηρό και δομημένο κράτος δικαίου . Αντίθετα μάλιστα η ' κρατική αστική τάξη ' , που η πολιτική εμβέλεια την ξεπερνούσε τον ήδη τεράστιο ποσοτικό της ρόλο , δεν μπορούσε παρά να αντιτίθεται σε μια " πολιτική " επί τη βάσει της οποίας η διόγκωση και ενίσχυση του κρατικού μηχανισμού δεν μπορούσε πια να παραμείνει ανεξέλεγκτος αυτοσκοπός.

[...] Έτσι , αν οι τρικουπικές επαγγελίες συνέβαλαν αποφασιστικά στο να τεθεί το ιδεολογικό και πολιτικό πρόβλημα του πολιτικού και δημοσιούπαλληλικού " ήθους σε πανελλήνια κλίμακα , οι πραγματικές πολιτικές πρακτικές ελάχιστα επηρεάστηκαν . Για να συντηρήσει το κόμμα του , που δεν πρέπει να ζεχνάμε ότι είχε συμπτυχθεί , σε μεγάλο βαθμό , από τα υπολείμματα παλαιότερων πολιτικών φρατριών και μάλιστα του Βούλγαρη , του κατ' εξοχήν εκπροσώπου της κοινοβουλευτικής φαυλοκρατίας [των πελατειακών σχεσεων], και για να εξασφαλίσει την επανεκλογή του , ο μεταρρυθμιστής πρωθυπουργός εξωθήθηκε στο να ανεχθεί την επιβίωση των πλεγμάτων που ήθελε να καταστρέψει. Είναι χαρακτηριστικό ότι η πλειοψηφία των Τρικουπικών βουλευτών ποτέ δεν ευαισθητοποιήθηκε από τα σφαιρικά μεταρρυθμιστικά οράματα του αρχηγού της. Μοιραίο ήταν ίσως ότι και ο ίδιος ο Τρικούπης κατάλαβε βαθμιαία ότι οι θεσμολογικές μεταρρυθμίσεις που προωθούσε ήταν καταδικασμένες στο μέτρο που δεν μετασχηματίζονταν οι κυρίαρχες μορφές συγκρότησης της άρχουσας τάξης . [...] Στα τελευταία χρόνια της πολιτείας του η πολιτική πρακτική του Τρικούπη δεν θα διαφέρει πια κατά τύποτα από την πρακτική των αντιπάλων του. Η περιθωριακότητα της " κοινωνίας των πολιτών και η εμπεδωμένη δύναμη της " κρατικής αστικής τάξεως κατέστησαν το σφαιρικό σχέδιο του Τρικούπη θνησιγενές».

Κων/νος Τσουκαλάς, « Το πρόβλημα της πολιτικής πελατείας στην Ελλάδα το 19^ο αιώνα»,
Βεγλέρης – Δερτλής κ.ά. Κοινωνικές και πολιτικές δυνάμεις στην Ελλάδα , Εξάντας, Αθήνα 1977, σε. 110-11

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ: ΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΟΜΑΔΑ Α

1. Να σημειώσετε την ένδειξη Σ δίπλα στις ορθές προτάσεις και την Λ δίπλα στις λανθασμένες.

- Η μικρασιατική μετανάστευση κατά τον 19^ο αι. εντάσσονταν σε ένα ευρύτερο πλαίσιο εκρίζωσης του ελληνικού στοιχείου.
- Το 1906 Έλληνες κάτοικοι της Ρουμανίας απελάθηκαν λόγω της έξαρσης που γνώριζε την ίδια εποχή το Κουτσοβλαχικό ζήτημα.
- Η πρώτη Μικτή Επιτροπή που δημιουργήθηκε δεν λειτούργησε λόγω της εισόδου της Τουρκίας στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο.
- Οι ανταλλάξιμοι με τη Σύμβαση Ανταλλαγής, είχαν δικαίωμα να πάρουν από το κράτος στο οποίο μετανάστευσαν ως αποζημίωση περιουσία ίσης αξίας με την κινητή περιουσία που εγκατέλειψαν.

2. Να διθούν σύντομα οι ορισμοί στις ακόλουθες έννοιες:

- Υπηρεσία Παλιννοστήσεως και Περιθάλψεως
- Οργανισμός
- Γραφεία Ανταλλαγής Πληθυσμών
- Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής (1923)
- Ταμείο Περιθάλψεως Προσφύγων

3. Ποιες ήταν οι επιπτώσεις απ' την άφιξη των προσφύγων στον πληθυσμό και στην εθνολογική σύσταση της Ελλάδας;

4. Με ποιον τρόπο έγινε η αποκατάσταση των αγροτικών προσφύγων όσον αφορούσε α) την παραχώρηση γης και β) τη στέγαση ;

ΟΜΑΔΑ Β

1. Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις , να ερμηνεύσετε γιατί κατανεμήθηκαν οι πρόσφυγες κατά τον τρόπο που διαγράφεται στους παρακάτω πίνακες. Ανταποκρινόταν το αποτέλεσμα αυτό στις επιδιώξεις της ΕΑΠ και της ελληνικής κυβέρνησης ;

Πίνακας 1: Η κατανομή των προσφύγων κατά γεωγραφικό διαμέρισμα (1928)

ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	638.253	52,2%
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	306.193	25,1%
ΔΥΤΙΚΗ ΘΡΑΚΗ	107.607	8,8%
ΝΗΣΙΑ ΑΝΑΤ.ΑΙΓΑΙΟΥ	56.613	4,6%
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	34.659	2,8%
ΚΡΗΤΗ	33.900	2,8%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	28.362	2,3%
ΗΠΕΙΡΟΣ	8.179	0,7%
ΚΥΚΛΑΔΕΣ	4.782	0,4%
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	3.301	0,3%
ΣΥΝΟΛΟ	1.221.849	100%

Πίνακας 2: Οι δέκα δήμοι της χώρας με την μεγαλύτερη αναλογία προσφύγων στο συνολικό πληθυσμό τους (1928).

ΠΟΛΗ	ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ
ΔΡΑΜΑ	70,2%
ΚΑΒΑΛΑ	56,9%
ΣΕΡΡΕΣ	50,4%
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	47,8%
ΜΥΤΙΛΗΝΗ	46,8%
ΞΑΝΘΗ	41,4%
ΠΕΙΡΑΙΑΣ	40,0%
ΗΡΑΚΛΕΙΟ	35,9%
ΧΙΟΣ	35,7%
ΚΟΜΟΤΗΝΗ	34,1%

2. Με βάση την πηγή που ακολουθεί και τις ιστορικές σας γνώσεις , να παρουσιάσετε τους παράγοντες που συνέβαλαν στη διαμόρφωση των πολιτικών προτιμήσεων των προσφύγων.

Οι πρόσφυγες είναι, κατά πλειοψηφία, αρχικά «θενιζελικοί»

«Οι πρόσφυγες , προς έκδηλη δυσαρέσκεια των πιο συντηρητικών στοιχείων του πληθυσμού , ήταν πολυπληθείς και συμπαγώς εγκαταστημένοι, ώστε να δρουν ως ρυθμιστές της πολιτικής ζωής στη διάρκεια του μεσοπολέμου. Μερικοί από τους μη προνομιούχους ήταν επηρεασμένοι ιδεολογικά από τα επαναστατικά δόγματα του Κομμουνιστικού Κόμματος της Ελλάδας (ΚΚΕ) , το οποίο είχε ιδρυθεί πρόσφατα (το 1918) [ως ΣΕΚΕ] και ορισμένοι από τους ηγέτες του κατάγονταν από την Ανατολία . Παρά τις μεγάλες στερήσεις όμως, η απήχηση του κομμουνισμού θα παρεμποδίζοταν σημαντικά από την εμμονή της Κομιντέρν (μεταξύ 1924 και 1935) το ελληνικό κόμμα να υποστηρίζει την ιδέα ενός αυτόνομου μακεδονικού κράτους, η δημιουργία του οποίου θα είχε ως επακόλουθο την απόσπαση μιας μεγάλης περιοχής της Βόρειας Ελλάδας. Από τους νεοεγκατεστημένους πρόσφυγες , των οποίων η ζωή είχε ήδη αναστατωθεί μια φορά, λίγοι ήταν διατεθειμένοι να ξαναζήσουν αυτήν την εμπειρία.

Στην συντριπτική τους πλειοψηφία οι πρόσφυγες παρέμειναν πιστοί στον Ελευθέριο Βενιζέλο , το χαρισματικό οραματιστή μιας Μεγάλης Ελλάδας και επίδοξο ελευθερωτή τους. Το αλυτρωτικό του όραμα είχε τώρα καταρρεύσει , αλλά αυτό ερμηνευόταν απόλυτα με την προδοσία της εσωτερικής αντίδρασης και τις μηχανορραφίες εξωτερικών δυνάμεων. Αυτή η αφοσίωση επιβίωσε και μετά την προσέγγιση Βενιζέλου και Κεμάλ Ατατούρκ το 1930 , η οποία επιτεύχθηκε μόνο με ουσιώδεις ελληνικές παραχωρήσεις στο ζήτημα των αποζημιώσεων για την τεράστια ακίνητη περιουσία που άφησαν πίσω τους οι πρόσφυγες , φεύγοντας από την Τουρκία. Οι πρόσφυγες ψήφισαν σε μεγάλο ποσοστό υπέρ της κατάργησης της μοναρχίας στο δημοψήφισμα του 1924 , το οποίο έφερε αποτέλεσμα 70% (758.472 έναντι 325.322 ψήφων) υπέρ της δημοκρατίας.

R. Clogg, Συνοπτική Ιστορία της Ελλάδας 1770-1990, Αθήνα , 1995, σς. 111-12

Διαμαρτυρίες προσφύγων

« Οι πρόσφυγες [...] θεωρούν ότι η Ανταλλαγή των ελληνικών πληθυσμών της Τουρκίας που ανέρχονται σε ένα εκατομμύριο διακόσιες χιλιάδες απέναντι σε τριακόσιες χιλιάδες μουσουλμάνους της Ελλάδας [...] πλήττει καίρια την παγκόσμια συνείδηση και τη παγκόσμια ηθική [...] ότι είναι αντίθετη προς τα ιερότερα δικαιώματα του ανθρώπου [...] ότι το σύστημα της Ανταλλαγής αποτελεί νέα και κεκαλυμμένη μορφή αναγκαστικού εκπατρισμού και αναγκαστικής απαλλοτρίωσης που κανένα κράτος δεν έχει το δικαίωμα να θέσει σε εφαρμογή παρά τη θέληση των πληθυσμών».

Ψήφισμα που εγκρίθηκε από τους πρόσφυγες της Αθήνας στην Ομόνοια , στο πάνδημο συλλαλητήριο της 21-1-1923 που οργανώθηκε για να εκφραστεί η αντίθεση τους στην υποχρεωτική ανταλλαγή.

Τα παρόπονα των προσφύγων

«[...] Οι σύλλογοι [των προσφύγων] τους οποίους ιδρύουν δείχνουν την ανάγκη συσπείρωσης για την υπεράσπιση αυτής της ταυτότητας[της προσφυγικής], καθώς και για την διεκδίκηση ουσιαστικής κρατικής συνδρομής. Σε μια από τις συγκεντρώσεις που οργάνωσαν οι σύλλογοι αυτοί, κατακρίθηκε η αστοργία των μετά το 1922 κυβερνώντων , οι οποίοι θυμούνται τους πρόσφυγες όταν επρόκειτο να ζητήσουν την ψήφο τους. Στο σχετικό ψήφισμα που εγκρίθηκε για να σταλεί σ' όλες τις αρχές, σημειώνεται ότι "οι πρόσφυγες , χορτάσαντες υποσχέσεις , δηλούν ότι δεν θα ψηφίσουν εάν δεν κατεβλήθη η αποζημίωσις αυτών ή , εάν ψηφίσωσι , θα μαυρίσωσι πάντας τους από 1922 και εντεύθεν κυβερνήσαντας". Τρεις τουλάχιστον τέτοιοι σύλλογοι/ σωματεία εντοπίζονται με έδρα την Ερμούπολη [της Σύρου] : η Ένωσις Προσφύγων Νομού Αιδινίου , ο Μικρασιατικός Σύλλογος Κυκλάδων και η Παμπροσφυγική Ένωσις Κυκλάδων».

Χρήστος Λούκος «Οι Μικρασιάτες πρόσφυγες στην Ερμούπολη»,
Ο ξεριζωμός και η άλλη πατρίδα , Επιστημονικό Συμπόσιο , Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας , Αθήνα ,1997, σ.210

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.

ΟΜΑΔΑ Α

1.Να σημειώσετε Σ δύπλα σε κάθε σωστή και Λ σε κάθε λανθασμένη πρόταση.

A. Με το Σύνταγμα του 1864, ως πολίτευμα της Ελλάδας ορίστηκε η Βασιλευομένη δημοκρατία.

B. Το πρώτο εξάμηνο του 1911 ψηφίστηκαν από την βουλή τροποποιήσεις που αποδυνάμωναν την μοναρχία.

C. Κατά την διάρκεια των συζητήσεων για το Σύνταγμα του 1844, οι διαφορές μεταξύ των κομμάτων αμβλύνθηκαν.

D. Με την αρχή της δεδηλωμένης, ο βασιλιάς είχε το δικαίωμα να δώσει την εντολή σχηματισμού κυβέρνησης σε βουλευτή του κόμματος που είχε την εμπιστοσύνη της πλειοψηφίας της Βουλής.

E. Βασική θέση του Σ.Ε.Κ.Ε ήταν η παροχή εκλογικού δικαιώματος στις γυναίκες.

2.Να ορίσετε σύντομα τις ακόλουθες έννοιες κράτος δικαίου, Στρατιωτικός Σύνδεσμος, Κοινωνιολογική Εταιρεία, Εκλεκτικόι.

3.Ποιά ήταν τα αιτήματα της νέας γενιάς στα τέλη της δεκαετίας του 1850, ποιος ήταν ο γνησιότερος εκφραστής τους και πού οδήγησαν;

4.Ποιά ήταν τα κύρια σημεία των προγραμματικών δηλώσεων του Ελ. Βενιζέλου κατά την πρώτη δημόσια εμφάνιση και ομιλία;

ΟΜΑΔΑ Β

1.Στο ακόλουθο παράθεμα περιγράφεται ο χαρακτήρας του Ι.Κωλέττη και ο τρόπος με τον οποίο άσκησε την εξουσία ως αρχηγός του γαλλικού κόμματος. Να εκθέσετε τα αποτελέσματα που είχαν τα δύο αυτά στοιχεία στη

διαμόρφωση των πολιτικών συνθηκών στην Ελλάδα κατά την περίοδο 1844-1847.

Η παραχώρηση Συντάγματος δεν μετέβαλε την πολιτική ζωή. Η συνεργασία των τριών κομμάτων εν όψει της αλλαγής του 1843 διαλύθηκε αμέσως μετά την επιτυχία. Οι πρώτες εκλογές που ακολούθησαν κράτησαν τρεις μήνες κατά τους οποίους η Ελλάδα έγινε λεία των οπλισμένων συμμοριών του Κωλέττη, που έβαλε σε ενέργεια όλα τα μέσα για να συντρίψει τον αντίπαλο και να εξασφαλίσει την πλειοψηφία στη Βουλή. Συνταγματικός, όταν ήταν στην αντιπολίτευση, ο Κωλέττης δείχθηκε υπερβολικά συγκεντρωτικός όταν πήρε την εξουσία και ενθάρρυνε τις επεμβάσεις του στέμματος στην πολιτική ζωή. Η πραγματική εσωτερική πολιτική του συνίστατο στη 'διάθεση των κρατικών εσόδων για λογαριασμό των φίλων του', χωρίς κανένα σοβαρό μέτρο για τη διοργάνωση και την οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Η Μεγάλη Ιδέα του έδινε το πρόσχημα[...]. Με τέτοια πολιτική, ο Κωλέττης εμφανίζεται στην πολιτική ιστορία της Ελλάδας ως ο τύπος του τυχοδιωκτική πολιτικού, που εισήγαγε όσο κανείς άλλος την διαφθορά στην άσκηση της εξουσίας. Στην πραγματικότητα το Σύνταγμα καταργήθηκε. Οι κυβερνήσεις που διαδέχθηκαν η μία την άλλη με επιταχυνόμενο ρυθμό μετά το θάνατο του Κωλέττη ήταν όλες τους κυβερνήσεις της Αυλής που δεν αντιπροσώπευαν τίποτα. Η αντιπολίτευση ξανάπταιρνε τα θέματα της αμυνας των συνταγματικών ελευθεριών και η μία εξέγερση ακολουθούσε την άλλη.

N.Σβορώνος, Επισκόπηση της νεοελληνικής ιστορίας.

2. Με βάση την πηγή που ακολουθεί και τις ιστορικές σας γνώσεις, να παρουσιάσετε : α) τους βασικούς στόχους, β) τα μέσα, γ) τους υποστηρικτές και δ) τα εμπόδια στα οποία προσέκρουσε και τελικά ναυάγησε το μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα του Τρικούπη.

Τα αίτια της αποτυχίας των τρικουπικών σχεδίων

« Έτσι η αποτυχία των τρικουπικών σχεδίων δεν οφείλεται κατά κύριο λόγο στο γεγονός ότι οι περισσότερες θεσμικές του μεταρρυθμίσεις καταργήθηκαν στην συνέχεια από τον Δεληγιάννη, αλλά στην ίδια την υπολειτουργικότητα της "κοινωνίας των πολιτών". Διότι ακόμα και τα μέτρα που διατηρήθηκαν

εκφυλίστηκαν αμέσως από τους πανίσχυρους πλοκάμους των πελατειακών πλεγμάτων. Έλειπαν οι ισχυρές εκείνες κοινωνικές εδραιώσεις που θα έδιναν τη νικηφόρα μάχη για την διατήρηση των μεταρρυθμιστικών μέτρων. Τα παραδοσιακά κυρίαρχα στρώματα της ελληνικής κοινωνίας, που συγκεντρώνονταν γύρω από την κρατική μηχανή, και οι νέες κατηγορίες των σταφιδεμπόρων και των χρηματιστών δεν χρειάζονταν ούτε "αδιάφθορη" και σύγχρονη κρατική μηχανή ούτε αυστηρό και δομημένο κράτος δικαίου. Αντίθετα μάλιστα η 'κρατική αστική τάξη', που η πολιτική εμβέλεια την ξεπερνούσε τον ήδη τεράστιο ποσοτικό της ρόλο, δεν μπορούσε παρά να αντιτίθεται σε μια "πολιτική" επί τη βάσει της οποίας η διόγκωση και ενίσχυση του κρατικού μηχανισμού δεν μπορούσε πια να παραμείνει ανεξέλεγκτος αυτοσκοπός.

[...] Έτσι, αν οι τρικουπικές επαγγελίες συνέβαλαν αποφασιστικά στο να τεθεί το ιδεολογικό και πολιτικό πρόβλημα του πολιτικού και δημοσιοϋπαλληλικού "ήθους σε πανελλήνια κλίμακα, οι πραγματικές πολιτικές πράκτικες ελάχιστα επηρεάστηκαν. Για να συντηρήσει το κόμμα του, που δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι είχε συμπτυχθεί, σε μεγάλο βαθμό, από τα υπολείμματα παλαιότερων πολιτικών φρατριών και μάλιστα του Βούλγαρη, του κατ' εξοχήν εκπροσώπου της κοινοβουλευτικής φαυλοκρατίας [των πελατειακών σχέσεων], και για να εξασφαλίσει την επανεκλογή του, ο μεταρρυθμιστής πρωθυπουργός εξωθήθηκε στο να ανεχθεί την επιβίωση των πλεγμάτων που ήθελε να καταστρέψει. Είναι χαρακτηριστικό ότι η πλειοψηφία των Τρικουπικών βουλευτών ποτέ δεν ευαισθητοποιήθηκε από τα σφαιρικά μεταρρυθμιστικά οράματα του αρχηγού της. Μοιραίο ήταν ίσως ότι και ο ίδιος ο Τρικούπης κατάλαβε βαθμιαία ότι οι θεσμολογικές μεταρρυθμίσεις που προωθούσε ήταν καταδικασμένες στο μέτρο που δεν μετασχηματίζονταν οι κυρίαρχες μορφές συγκρότησης της άρχουσας τάξης. [...] Στα τελευταία χρόνια της πολιτείας του η πολιτική πράκτική του Τρικούπη δεν θα διαφέρει πια κατά τίποτα από την πράκτική των αντιπάλων του. Η περιθωριακότητα της "κοινωνίας των πολιτών και η εμπεδωμένη δύναμη της" κρατικής αστικής τάξεως κατέστησαν το σφαιρικό σχέδιο του Τρικούπη θνησιγενές».

Κων/νος Τσουκαλάς, «Το πρόβλημα της πολιτικής πελατείας στην Ελλάδα το 19^ο αιώνα»,
Βεγλέρης – Δερτιλής κ.ά. Κοινωνικές και πολιτικές δυνάμεις στην Ελλάδα, Εξάντας, Αθήνα 1977, σ. 110-11

Επιμέλεια: Μπόκα Λέττα

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΣΤΗΝ ΕΚΦΡΑΣΗ ΕΚΘΕΣΗ

Μας χωρίζουν αιώνες από την γέννηση του Βίκτορ Ουγκό, του μεγάλου Γάλλου συγγραφέα, αλλά είμαστε όλοι μας παιδιά του. Σε αυτό το διάστημα, γενιές αναγνωστών εμπνεύστηκαν, συγκινήθηκαν, διδάχτηκαν, παθιάστηκαν, διαβάζοντας τα έργα του.

Οι Αθλιοι, που πρωτοδημοσιεύτηκαν το 1862, είναι το τελευταίο μεγάλο μυθιστόρημα της προβιομηχανικής Γαλλίας και το πρώτο μυθιστόρημα στο οποίο αναδεικνύεται το νέο κοινωνικό ζήτημα, η πραγματικότητα της φτώχειας και της εξαθλίωσης των εργαζόμενων.

Αυτό το μυθιστόρημα-ποταμός προσφέρει στον αναγνώστη μία τοιχογραφία της ιστορικής και της κοινωνικής κατάστασης της εποχής, που ισοδυναμεί με ένα πολύτομο έργο κοινωνικής ιστορίας. Οι Αθλιοι του Ουγκό έρχονται σε σύγκρουση με τον αντεργατικό ρατσισμό που ήταν ευρέως διαδεδομένος στην αστική τάξη του 19^{ου} αιώνα. Η εξίσωση εργαζόμενες τάξεις = επικίνδυνες τάξεις κυριαρχούσε στο συλλογικό φαντασιακό των αστών, οι οποίοι συνέδεαν την υλική εξαθλίωση των εργατών με την εγκληματικότητα, με ένα είδος νέας βαρβαρότητας που απειλούσε την ασφάλεια των πόλεων και τα θεμέλια του πολιτισμού.

Ο Γιάννης Αγιάννης είναι ένας από τους άθλιους, ένας φτωχός, ένα θύμα της αδικίας. Οι περιπέτειες της ζωής του δεν οδηγούν τον αναγνώστη σε μία καταδίκη των φτωχών, αλλά στην ηθική τους αποκατάσταση και στην καταδίκη της φτώχειας και της κοινωνικής αδικίας.

Ωστόσο πολλοί αστοί του 19^{ου} αιώνα δεν έβλεπαν τους φτωχούς με το βλέμμα του Ουγκό. Τους έβλεπαν μάλλον με το βλέμμα του Ιαβέρη, με αυτό το μείγμα περιφρόνησης, μίσους και φόβου, που είναι έκφραση ενός σκληρού κοινωνικού ανταγωνισμού, ικανού να πάρει τη μορφή μιας θανάσιμης αναμέτρησης. Ο Ουγκό πίστευε ότι η φτώχεια μπορεί και πρέπει να εξαλειφθεί. Στους Αθλιους, ένας επαναστατημένος σπουδαστής δηλώνει 'Πολίτες, ο 19^{ος} αιώνας είναι μεγάλος αλλά ο 20^{ος} θα είναι ευτυχισμένος'.

Αυτός ο ιστορικός οπτιμισμός διαψεύστηκε δραματικά από την εξέλιξη των γεγονότων. Και στην αυγή του 21^{ου} αιώνα οι άθλιοι κατακλύζουν την παγκόσμια σκηνή, καθώς αναπαράγεται μία πλανητική διεύρυνση της

φτώχειας. Οι αριθμοί είναι γνωστοί. Ένα δισεκατομμύριο και 175 εκατομμύρια άνθρωποι ζουν [ζουν;] με λιγότερο από ένα δολάριο την ημέρα. Ο αριθμός αυτός δεν διαφέρει και πολύ από εκείνον που ίσχυε πριν από δεκαπέντε χρόνια, αλλά ο παγκόσμιος πλούτος έχει αυξηθεί σημαντικά σε αυτήν την περίοδο. Τρία δισεκατομμύρια άνθρωποι, δηλαδή το μισό του παγκόσμιου πληθυσμού, επιβιώνουν με δύο δολάρια την ημέρα. Πριν από δέκα χρόνια, ο αριθμός αυτός ήταν κατά εκατό εκατομμύρια μικρότερος. Εναμισι δισεκατομμύριο άνθρωποι δεν διαθέτουν πόσιμο νερό ούτε αποχέτευση. Ένα δισεκατομμύριο άνθρωποι δεν ξέρουν να διαβάζουν ούτε και να γράφουν.

Στην εποχή του νεοφιλελεύθερου φονταμενταλισμού αυξάνει εκρηκτικά η παγκόσμια διαφορά μεταξύ πλουσίων και φτωχών. Σύμφωνα με ορισμένους υπολογισμούς, το 20 τις εκατό του παγκόσμιου πληθυσμού στα υψηλότερα επίπεδα απολαμβάνει ένα εισόδημα 150 φορές μεγαλύτερο από εκείνο του ίδιου ποσοστού στα χαμηλότερα επίπεδα και η απόσταση αυτή συνεχώς μεγαλώνει. Παρατηρούμε μία δραματική διεύρυνση των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων τόσο στο εσωτερικό των κρατών όσο και μεταξύ περιοχών και χωρών. Η αύξηση των ανισοτήτων συμβαδίζει με μια πολιτιστική αντεπανάσταση, με μια οπισθοδρόμηση σε αντιλήψεις του 19^{ου} αιώνα, που οδηγεί στη συμβολική και ηθική απαξίωση της φτώχειας και στην συνακόλουθη αποκατάσταση του πλούτου.

Η νεοσυντηρητική ιδεολογία που επικράτησε μετά την δεκαετία του 80 ενοχοποιεί τους φτωχούς και τους θεωρεί υπεύθυνους για την φτώχεια τους. Αφού ο φτωχός ευθύνεται για την κατάσταση του, το κράτος δεν πρέπει να τον βοηθάει, γιατί έτσι δεν θα διορθώσει ποτέ τα 'ελαττώματα' του. Ο πλούσιος, αντίθετα, μπορεί όχι μόνο να απολαμβάνει ανενόχλητος τον πλούτο του, αλλά και να κερδίζει την ευρύτερη κοινωνική αναγνώριση.

Η ηθική και συμβολική απαξίωση του φτωχού δεν συντελείται μόνο στη ζώνη της υψηλής ανάπτυξης. Οι φτωχοί και οι απόκληροι του Τρίτου Κόσμου που στις δεκαετίες του 60 και του 70 θεωρήθηκαν ένα είδος επαναστατικής πρωτοπορίας-αντιμετωπίζονται σήμερα σαν μάζες φανατικών σκοταδιστών, σαν πιθανή μεταναστευτική απειλή ή ακόμη και σαν δυνητικοί τρομοκράτες. Η αποκατάσταση του πλούτου και η συμβολική υποβάθμιση της φτώχειας συνοδεύονται από μια μεγάλη πολιτική οπισθοδρόμηση. Από το αίτημα της

ισότητας και της δικαιοσύνης περάσαμε βαθμιαία στη διεκδίκηση της προστασίας και της αλληλεγγύης και στη συνέχεια στη λογική της συμπόνιας και της φιλανθρωπίας. Και από τη συμπόνια διολισθήσαμε τελικά στην αδιαφορία και στον αποκλεισμό. Οι φτωχοί, οι άνεργοι, οι μετανάστες κατασκηνώνουν στο περιθώριο των αναπτυγμένων κοινωνιών και μένουν εκεί χωρίς φωνή, χωρίς οργάνωση, χωρίς εκπροσώπηση.

Οι κυβερνήσεις αλλάζουν, οι πολιτικοί ρητορεύουν, η επιστήμη διαλαλεί νέες ανακαλύψεις, αλλά η φτώχεια παραμένει, γιγαντώνεται και υπάρχουν ακόμη άνθρωποι που πεθαίνουν από το κρύο, την πείνα και την απελπισία. Είναι οι άθλιοι του 21^{ου} αιώνα που ζητούν σιωπηρά δικαιοσύνη.

Θ.Γιαλκέτσης
Από τον ημερήσιο τύπο

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1.Να αποδώσετε περιληπτικά το περιεχόμενο του κειμένου σε 100-120 λέξεις.
(25 μονάδες)
- 2.Να αναγνωρίσετε τα είδη των τεκμηρίων που υπάρχουν στο κείμενο
(15μονάδες)
- 3.Να δώσετε ένα συνώνυμο σε κάθε μία από τις λέξεις που ακολουθούν παιγκόσμιου, δυνητικοί, αίτημα, βαθμιαία, φιλανθρωπίας.
(10 μονάδες)
- 4.Πολίτες ο 19^{ος} αιώνας είναι μεγάλος αλλά ο 20^{ος} θα είναι ευτυχισμένος. Να εξηγήσετε την αποψη του σπουδαστή. Επιβεβαιώθηκε στο μέλλον; [100-120 λέξεις]
(10μονάδες)
5. Ο σημερινός άνθρωπος ενώ απολαμβάνει πολλά υλικά αγαθά είναι αλλοτριωμένος και αποστασιοποιημένος από το όραμα της ευτυχίας. Ποια στοιχεία συνθέτουν την εικόνα της αλλοτρίωσης του; Πώς αυτή λειτουργεί ανασταλτικά στην προσέγγιση της ευτυχίας;
(40 μονάδες)

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
Λέττα Μπόκα

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΣΤΗΝ ΕΚΦΡΑΣΗ-ΕΚΘΕΣΗ

Η διαφήμιση και ο ρόλος της

Στα λεξικά, στις εγκυκλοπαίδειες και στα βιβλία, η διαφήμιση ορίζεται σαν η γνωστοποίηση στο κοινό με διάφορα μέσα [διαλαλητές, έντυπα, ραδιόφωνο, τηλεόραση κτλ], των ιδιοτήτων που χαρακτηρίζουν ένα προϊόν με σκοπό την αύξηση των πωλήσεων του. Εντούτοις, ο ορισμός της διαφήμισης σαν γνωστοποίησης αποτελεί ευφημισμό που δεν ανταποκρίνεται ούτε στο ελάχιστο στη σημερινή μορφή της διαφήμισης. Η διαφήμιση ξεκίνησε και αναπτύχθηκε σαν φαινόμενο συνδεδεμένο στενά με την οικονομική ζωή των επιχειρήσεων. Σήμερα όμως έχει φθάσει στο σημείο, χωρίς να χάσει τον οικονομικό της χαρακτήρα και παράλληλα με αυτόν, να επιτελεί πρόσθετες ουσιαστικές λειτουργίες, έμμεσα αλλά αποτελεσματικά.

Η διάδοση της διαφήμισης στη σημερινή της έκταση συνδεεται με την ανάπτυξη των μονοπωλιακών και ολιγοπωλιακών εταιρειών στις καπιταλιστικές οικονομίες της Δύσης. Με τη διαφήμιση επιδιώκεται η διατήρηση της πελατείας ή η αύξηση της σε βάρος των ανταγωνιστών ή η απόκτηση νέας πελατείας. Η διαφήμιση είναι ένας από τους τρόπους που είναι η επιχείρηση επιδιώκει τον κύριο αντικειμενικό της σκοπό που είναι η μεγιστοποίηση του κέρδους και μέσω του κέρδους η συσσώρευση του κεφαλαίου. Αν κρίνουμε από την έκταση της διαφήμισης στις μέρες μας πρέπει να δεχτούμε ότι η δαπάνη για διαφήμιση αποδίδει. Έχει μάλιστα παρατηρηθεί ότι η σημασία της είναι τόσο μεγάλη, ώστε και ο Θεός έχει ανάγκη διαφημίσεως, γι' αυτό χτυπούν οι καμπάνες. Το κέρδος από την διαφήμιση γίνεται ιδιωτικό κέρδος της επιχείρησης, ενώ το κόστος της διαφήμισης το φέρει το κοινωνικό σύνολο και σαν αύξηση του κόστους παραγωγής λόγω διαφημιστικών δαπανών αλλά και σαν χρησιμοποίηση παραγωγικών πόρων σε μια κοινωνικά άχρηστη παραγωγική διαδικασία.

Πέρα όμως από την οικονομική της σημασία για την ατομική επιχείρηση, με την διαφήμιση επιτελούνται δύο πρόσθετες λειτουργίες εξαιρετικής σπουδαιότητας για την διατήρηση του καπιταλισμού στην τωρινή του μορφή.

Η πρώτη τέτοια λειτουργία είναι η συστηματική παρουσίαση και προβολή προτύπων κατανάλωσης και τελικά προτύπων ζωής και αξιών τέτοιων που να μεταβάλουν τον κοινό πολίτη σε εύκολο θύμα της απληστίας του κεφαλαίου. Βέβαια, κάθε κοινωνία και κάθε εποχή έχει το δικό της πρότυπο κατανάλωσης και ζωής που είναι αποτέλεσμα της οικονομικής και κοινωνικής της εξέλιξης. Το ζήτημα επομένως δεν είναι ότι ο μονοπωλιακός καπιταλισμός δημιουργεί και προβάλλει ένα δικό του τρόπο ζωής και ένα δικό του σύστημα αξιών. Το ζήτημα είναι ότι το προβαλλόμενο πρότυπο ζωής και οι προβαλλόμενες αξίες είναι υποταγμένα στην επιδίωξη του μέγιστου κέρδους και στη συσσώρευση του κεφαλαίου.

Έτσι πέρα από την καταφανή εξαπάτηση του κοινού, σχετικά με τις πραγματικές ιδιότητες του διαφημιζόμενου προϊόντος, έχουμε μια σειρά αντιλήψεων για τη ζωή και για τις ανθρώπινες σχέσεις που προωθούνται με τη διαφήμιση με σκοπό το κέρδος.

Η βασική ιδέα που χαρακτηρίζει την διαφημιστική εκστρατεία του κεφαλαίου εναντίον του ανύποπτου καταναλωτή, είναι να αποδίδονται στα προϊόντα όχι υλικές ιδιότητες, που έτσι και αλλιώς δεν έχουν, αλλά ιδιότητες στις οποίες το άτομο μπορεί να καταφύγει ελπίζοντας έτσι να γλιτώσει από την κενότητα και την αθλιότητα της ζωής που του έχει επιφυλάξει ο καπιταλισμός. Στον κόσμο της διαφήμισης τα εμπορεύματα υποκαθιστούν τα ουσιαστικά στοιχεία της προσωπικότητας, οι ανθρώπινες σχέσεις γελοιοποιούνται, τα συναισθήματα ευτελίζονται και ο άνθρωπος ανθρωποποιείται.

Η δεύτερη λειτουργία της διαφήμισης είναι πιο έμμεση αλλά πιο επικίνδυνη. Αυτή είναι ο εθισμός των μαζών στο να δέχονται και τελικά να υπακούν στα μηνύματα της διαφήμισης. Όταν οι μάζες εθίζονται στο να υπακούν σε διαφημιστικά μηνύματα, τότε είναι ευκολότερο να υπακούσουν και σε μηνύματα πολιτικού ή ιδεολογικού χαρακτήρα. Μ' αυτόν τον τρόπο εκείνοι που ελέγχουν τα Μ.Μ.Ε. αποκτούν μια τρομακτική δύναμη να επιβάλουν ιδεολογίες. Πρόκειται για μία διαδικασία μέσα από την οποία οι μάζες έντεχνα απογυμνώνονται από το αναφαίρετο δικαίωμα και πρωταρχικό καθήκον τους να αποφασίζουν για τις τύχεις τους. Πρόκειται για ένα καλοστημένο μηχανισμό προβολής ατόμων και ιδεών. Βέβαια κάθε κοινωνία προβάλλει τους ηγέτες της. Το ζήτημα συνεπώς δεν είναι η επιλογή συγκεκριμένων προσώπων κατόπιν

πλύσης εγκεφάλου αλλά η ανάδειξη τους εκτός συλλογικών διαδικασιών και αξιοκρατικών κριτηρίων.

Θ.ΛΙΑΝΟΣ (*Άρθρο διασκευασμένο*)

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1.** Να γίνει περίληψη του κειμένου σε 120 λέξεις. Το κείμενο σας θα εκφωνηθεί στη σχολική τάξη. **(25 μονάδες)**
- 2.** Να δώσετε ένα συνώνυμο για κάθε μία από τις ακόλουθες λέξεις ευφημισμό, συσσώρευση, επιτελούνται, απλησίας, ελπίζοντας. **(5 μονάδες)**
- 3.** Σε μία παράγραφο 80 -100 λέξεις να εξηγήσετε γιατί, κατά την γνώμη σας, η διαφήμιση επιχειρεί να αποδώσει στα προϊόντα μη υλικές ιδιότητες; **(15 μονάδες)**
- 4.** Να εντοπίσετε την δομή και τον τρόπο ανάπτυξης της πρώτης παραγράφου. **(5 μονάδες)**
- 5.** Η δεύτερη...αξιοκρατικών κριτηρίων. Να εντοπίσετε τον τρόπο πειθούς της παραγράφου. **(10 μονάδες)**
- 6.** Μία από τις αρνητικές επιδράσεις της διαφήμισης είναι η διάβρωση του κοινωνικού ιστού και η κατάλυση του δημοκρατικού πολιτεύματος. Να αποδείξετε την παραπάνω ἀπόψη σε ένα δοκίμιο 500-600 λέξεις, χρησιμοποιώντας σαν τρόπο πειθούς την επίκληση στην λογική. **(40 μονάδες)**

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

Λέττα Μπόκα

Όταν σήμερα μιλάμε για κρίση, οι πλείστοι εννοούμε πρωτίστως την οικονομική και μας διαφεύγει το γεγονός ότι η πρωτεύουσα κρίση είναι ηθική. Κρίση όχι των χρηματιστηριακών, άλλα των ηθικών αξιών, η οποία στη σειρά της είναι απότοκος μιας άλλης γενικευμένης σχεδόν σε οικουμενική διάσταση, της παιδαγωγικής. Οι ρίζες του φυτού, που γέννησαν αυτή την πολυδιάστατη κρίση ανάγονται στην αμέσως μετά τον πόλεμο εποχή, όταν το σχολείο χάνει την ανθρωποπλαστική του αποστολή και γίνεται εργοστάσιο παραγωγής ανθρωπάκων, ικανών να υπηρετήσουν αξίες -ουσιαστικά απαξίες- κάθε λογής αλλ' όχι την αξία του ανθρώπου. Τον άνθρωπο της αξίας υποσκέλισε ο άνθρωπος της επιτυχίας.

Αυτό το κυνήγι της με κάθε μέσο επιτυχίας -ακόμη και με το πατείν επί πτωμάτων και αποπατείν επί ιερών και οσίων- δημιούργησε το σύγχρονο κοινωνικό, πολιτικό και οικονομικό χάος, που μεταφέρεται στο σχολείο και από το σχολείο στα κεφάλια των μαθητών, μια μηχανική συσκευή, στην οποία κάθε δάσκαλος ή καθηγητής στρίβει ένα μπουλόνι η προσθέτει κάποιο "τσπς" από σιλικόνη.

Κάποιοι -πάνε πολλά χρόνια τώρα- διακήρυξσαν ότι δεν θα ζήσουμε με τις ηθικές αξίες, που δέσμευαν κάθε λογής αυτενέργειες και πρωτοβουλίες, θα ζήσουμε με τη μηχανή. Άλλα το πρόβλημα δεν τίθεται εκεί. Δεν είναι πρόβλημα το αν θα ζήσουμε με τη μηχανή, άλλα αν θα ζήσουμε ως μηχανή. Ασφαλώς, χρειάζεται η μηχανή, διότι διευκολύνει τη ζωή, άλλα δεν χρειαζόταν να μηχανοποιήσουμε τη ζωή μας σε τέτοιο βαθμό ώστε το σχολείο να λειτουργεί κατά το σύστημα-αλυσίδα για την παρασκευή έμψυχων ρομπότ. Άπειρες φορές έχω γράψει πως η εκπαίδευση δεν είναι παιδεία. Σε εκπαίδευση" υπόκεινται και τα ζώα. Ενώ ό άνθρωπος, ο ολοκληρωμένος άνθρωπος είναι η παιδεία του, όταν αυτή παραμένει άσκηση αρετής και ανθρωποπλαστικό ιδανικό. Κι όχι ένα εφόδιο απλά επαγγελματικό.

Τώρα βρισκόμαστε στο όριο των καιρών. Πατροπαράδοτες αξίες, που επέζησαν στη φορά και στη φθορά του χρόνου και των ανθρώπινων

μεταβολών, έχουν χάσει το κύρος και τη σταθερότητα τους. Από αυτό η γενικευμένη αστάθεια. Ό νέος, αντιδρώντας στη ρομποτοποίηση του, στρέφεται ανεμωλίως κατά των ηθικών άξιων, απορρίπτει όχι τη μαθησιακή σκλαβιά, πού του προσφέρεται σαν το βαλανίδι της Κίρκης, απορρίπτει τη λειτουργικότητα των αξιών, πού θα μπορούσαν να τον κρατήσουν όρθιο στη θύελλα των κακών καιφών και καταντά μετέωρος. Φτερό στον άνεμο. Διότι δεν υπάρχουν πια ουσιαστικές αναπληρωματικές αξίες, στις οποίες θα μπορούσε να στηρίξει την ύπαρξη του. Στη σύγχυση και στην παραζάλη, πού τον δέρνει, για να ξεσπάσει, για να ξεχάσει, κάνει πόλεμο με τον εαυτό του. Τα ναρκωτικά πού κάνουν θραύση εδώ και παντού τα θεωρεί "γιατρικό" του.

Ποτέ άλλοτε οι νέοι δεν ανατράφηκαν με τόσο μίσος, ειδικά στις κοινωνίες, πού επικρατεί το δόγμα του "πάρτα όλα". Ένα μόνο δεν παίρνουν: αγάπη. Και στην έλλειψη αγάπης απαντούν με το μίσος. Δεν διδάχθηκαν, ούτε το βίωσαν, ούτε το συνειδητοποίησαν ότι **ζωή χωρίς αξίες δεν έχει αξία**. Εξεγείρονται και, κτυπώντας τον εαυτό τους με ποικίλους τρόπους, νομίζουν πως κτυπούν το σύστημα. Απλώς με τα βίαια ξεσπάσματα τους, το ισχυροποιούν και το κάνουν πιο συστηματοποιημένο. Πρότυπο των νέων προσφέρεται ο ήρωας, πού δεν έχει ηρωικό ήθος. Και χωρίς το ήθος αυτό ο κόσμος τείνει να μεταβληθεί σε μια απέραντη "Λέσχη Αυτοκτονίας". Είναι χρόνια τώρα, πού έπαψα να πιστεύω στην παιδαγωγική αποστολή του ευφημιστικά λεγόμενου ελληνικού σχολείου, πού μπορείς να του δώσεις κάθε ονομασία, άλλα μόνο σχολείο και μάλιστα ελληνικό δεν μπορείς να το ονομάσεις. Στην καλύτερη περίπτωση είναι ένας τεράστιος κλωβός... παπαγάλων.

Είχα γράψει την 1η Δεκεμβρίου 1987 ένα δοκίμιο, πού είχε σαν "σλόγκαν" το νεανικό – τότε - σύνθημα: «Μη περιμένεις να χιονίσει, για να δεις άσπρη μέρα! Αφορμή στάθηκε η δήλωση μιας μαθητρίας, πού είχε πρωτεύσει στις τότε Πανελλαδικές Εξετάσεις: «Δεν ήμουν η εξυπνότερη, ήμουν ο καλύτερος παπαγάλος». Η δήλωση αυτή αισθητοποιεί το σύμπτωμα κρίσης, που

διέρχεται το σημερινό -κι όχι μόνον εδώ- σχολείο. Δεν μαθαίνει τα παιδιά πως να σκέπτονται, αλλά με τί να σκέπτονται. Δημιουργεί μυαλά, χωρίς μυαλό. **Προσφέρει γνώσεις, άλλ' όχι γνώση.** Δημιουργεί απλώς κάποια δίποδα λεξικά. Κι αυτά ελλιπή.

Βέβαια, θα μπορούσε να πει κανείς πως, η κρίση του σημερινού σχολείου, ήταν κάτι φυσικό και αναμενόμενο. Λόγω των ραγδαίων μεταπολεμικών εξελίξεων όλα τα συστήματα άξιων ένιωσαν τον κραδασμό των επερχόμενων μεταβολών. Το σχολείο, ένας, κατά παράδοση, συντηρητικός θεσμός, ήταν μοιραίο να "εισπράξει" ένα μέρος της κρίσης. Δικαιολογημένα, λοιπόν, θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι αυτό, που ονομάζουμε κρίση, δεν είναι τίποτε άλλο παρά **μια δυσκολία προσαρμογής σ' ένα περιβάλλον, που άλλαξε απότομα.** Εν τούτοις, στο χώρο της ελληνικής παιδείας την τελευταία τριακοπενταετία έγιναν τόσες μεταρρυθμίσεις, όσες δεν έγιναν στη διάρκεια των 160 χρόνων, που λειτουργεί επίσημη κρατική Παιδεία στη Χώρα μας. Πως συμβαίνει, λοιπόν, να μιλάμε για κρίση η για παιδευτική πενία;

Το σχολείο μας, παρά τις οποιεσδήποτε καινοτομίες, παραμένει στην ουσία του **φορμαλιστικό** και, ως προς τη νοοτροπία του, **κομφορμιστικό**. Ακόμη κι όταν προσφέρει το νέο, το κάνει μ' έναν τρόπο, που το σκουριάζει. Κι αυτό κουράζει ψυχικά και πνευματικά το παιδί, που ακόμη δεν έχει γευτεί από την παιδεία μας, αυτό που λέγεται χαρά της γνώσης. Κάποτε ό Πλάτων είχε πει: «**Ο άνθρωπος γεννιέται δούλος κι απελευθερώνεται διά της παιδείας.**» Ο σημερινός νέος, όμως, κάθε άλλο παρά απελευθερώνεται Μετατρέπεται σ' έναν μαθητή -εγκέφαλο, που σημαίνει ανεγκέφαλο πολίτη. Η κρίση, λοιπόν, είναι απότοκος του δουλικού πνεύματος, της εξαρτημένης σκέψης και της υποκατάστασης της ελευθερίας των ιδεών με απόψεις-κλισέ. Έτσι το παιδί "τελειοποιείται" σ' ένα "σύστημα φασόν". [...]

ΘΕΜΑΤΑ

1. Στα πλαισια μιας συζήτησης που γίνεται στην τάξη να ενημερώσετε τους συμμαθητές σας για το περιεχόμενο του κειμένου. [100 -120 λέξεις]

(25 μονάδες)

2. Ποιόν τρόπο πειθούς χρησιμοποιεί ο συγγραφέας στην τελευταία παράγραφο;

Δικαιολογήστε την χρήση του. (10 μονάδες)

3. Να εντοπίσετε δύο σημεία του κειμένου, όπου η γλώσσα λειτουργεί συνυποδηλωτικά. Τί επιτυγχάνεται με αυτό; (10 μονάδες)

4. Να γραφεί ένα συνώνυμο για κάθε μία από τις ακόλουθες λέξεις: υποσκέλισε, απότοκος, φθιρά, εξεγείρονται, προσφέρεται (5 μονάδες)

5. Ζωή χωρίς αξίες δεν έχει αξία. Να χρησιμοποιήσετε την πρόταση ως θεματική και να αναλύσετε το περιεχόμενο της σε 90 -100 λέξεις. (10 μονάδες)

6. Η σημασία της παιδείας είναι τεράστια. Ωστόσο πολλοί είναι αυτοί που στις μέρες μας απαξιώνουν αυτήν και τις αξίες που προσφέρει. Σε μία ομιλία στην βουλή των Εφήβων να εξηγήσετε τα αίτια αυτής της αμφισβήτησης καθώς και τις συνέπειες της για το άτομο και την κοινωνία. 500 - 600 λέξεις. (40 μονάδες)

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΛΕΤΤΑ ΜΠΟΚΑ

«ΕΝΔΟΣΧΟΛΙΚΗ ΒΙΑ»

Η οριοθέτηση της σχολικής βίας προσκρούει σε διαφορετικές θεωρίες, αντιλήψεις και πρακτικές. Ο κάθε παράγοντας της σχολικής ζωής μπορεί να εκλάβει ως έκφραση/ μορφή βίας κάθε αντικανονική, αντισυμβατική ακόμα και κάθε μη-αναμενόμενη συμπεριφορά (από την απρεπή εμφάνιση μέχρι το ύφος, από τη χειρονομία μέχρι την κλοπή και το βανδαλισμό).

Η βία των λέξεων, των κινήσεων ή των πράξεων, η βία του ενός ή των πολλών, η βία της ενηλικίωσης ή της περιθωριοποίησης, του ρατσισμού ή της υπεροχής, η γοητεία της βίας, η διαλεκτική της βίας, οι χώροι της βίας, τα θύματα της βίας, οι ασκήσεις βίας και η ετικέτα της βίας δεν συνιστούν ενδημικό και επιδεινούμενο πρόβλημα αν εμείς δεν συμβάλλουμε στην ανάπτυξη και κλιμάκωση του. Το σχολείο οφείλει λοιπόν αφενός να κατανοήσει κι αφετέρου (να «μάθει») διαχειρίζεται τις κρίσεις που προκαλούν η ανισότητα, η αδικία και η αμάθεια εντός και εκτός «των σχολικών τειχών».

Το σχολείο ως μέρος ή και πρόβλημα της γειτονιάς και το αντίστροφο, το σχολείο ως σπασμένος καθρέφτης διαλυμένων σχέσεων, αλλά και ο βαθμός ένταξης του σχολείου στην ευρύτερη κοινότητα, η παράδοση, η κουλτούρα στην τήρηση κανόνων του περιβάλλοντος επηρεάζουν πολύ τα τεκταινόμενα εντός των αιθουσών.

Κουλτούρες του δρόμου, αντικουλτούρες και υποκουλτούρες συναντιώνται μέσα στη σχολική τάξη. Όλοι τραβάνε τις εντάσεις τους στα άκρα καθώς συγκρούονται με την βία των "ιδανικών".

Η κρίση νομιμοποίησης του σχολείου καταλήγει σε διάφορα επεισόδια εκπαιδευτικής κρίσης (με ρήξεις ή βίαιες συμπεριφορές) που αναδεικνύουν τις δυσκολίες κοινωνικοποίησης ή ενσωμάτωσης των μαθητών.

Η βία στο σχολείο εμπεριέχει στοιχεία εξουσίας, πειθαναγκασμού, βαθιάς ριζωμένης αντίφασης, αντίθεσης, σύγκρουσης αλλά και ανομίας. Η επιθετικότητα εντάσσεται σε μια «κυκλική αιτιώδη σχέση» (όπου το αποτέλεσμα δρα και ως αιτία) η οποία συχνά μετουσιώνεται σε «διάσπαρτη αιτιότητα», επεκτείνεται δηλαδή σε όλα τα στοιχεία του συστήματος. Γι' αυτό δεν αρκεί η παρέμβαση σε έναν παράγοντα της έντασης αλλά χρειάζεται πολλαπλή δράση για επαναφορά σε ισορροπία του συνόλου των παραγόντων.

Στη συνείδηση των βιαιοπραγούντων υπάρχουν και λειτουργούν διαφορετικές αναπαραστάσεις που σχετίζονται με το status καθενός χωρίς να είναι αμελητέος ο ρόλος των αλληλεπιδράσεων.

Η σχολική βία ως «βία που επερωτά» μέσω δικών της κωδίκων επικοινωνίας χρειάζεται μια απάντηση διαύγειας, δεκτικότητας και διαθεσμότητας. Στο σημείο αυτό το σχολείο και ο δάσκαλος οφείλουν να παρέμβουν διορθωτικά και ενδυναμωτικά και όχι να δώσουν στην κατάσταση αυτή τον μη-αναστρέψιμο χαρακτήρα μιας κακής μοίρας. Το κρίσιμο σταυροδρόμι ανάμεσα σε μια επιθετικότητα φόβου και μια εγκληματικότητα οργής εντοπίζεται εκεί: στη διαδικασία εκτοπισμού του παιδιού από την σχολική ομάδα των ομοίων του.

Υποβαθμισμένη ζωή, υποβαθμισμένο σχολείο, υποβαθμισμένα όνειρα; κοινωνικός αποκλεισμός, ανασφαλής ζωτικός χώρος επιβίωσης, πανοπτική κοινωνία γενικής και ειδικής παρακολούθησης όλα αυτά και όλοι αυτοί τους κρύβουν τον ήλιο του μέλλοντος τους. Και -ως γνωστόν- χωρίς φως (ή προσδοκία φωτός) χάνει την αξία του οποιοσδήποτε αγώνας (στην τάξη ή και στη ζωή).

(Γ. Πανούσης, καθηγητής Εγκληματολογίας του πανεπιστήμιου Αθηνών,
περιοδικό «αστυνομική ανασκόπηση»)

ΘΕΜΑΤΑ

A. Στα πλαίσια μιας συζήτησης που διεξάγεται στη τάξη σας με θέμα την ενδοσχολική βία αποφασίσατε να ανακοινώσετε στους συμμαθητές σας το περιεχόμενο του κειμένου του Γ. Πανούση, με μια περίληψη 80-100 λέξεων. (**Μονάδες 25**)

B1. Το σχολείο οφείλει λοιπόν αφενός να κατανοήσει κι αφετέρου (να «μάθει») διαχειρίζεται τις κρίσεις που προκαλούν η ανισότητα, η αδικία και η αμάθεια εντός και εκτός «των σχολικών τειχών».: Να αναπτύξετε η παραπάνω θέση σε μια παράγραφο 60-80 λέξεων. (**Μονάδες 10**)

B2. Να αναγνωρίσετε το γραμματειακό είδος του κειμένου και να αιτιολογήσετε την άποψη σας με ανάλογες αναφορές από το εξεταζόμενο κείμενο. (**Μονάδες 5**)

Β3. Να σχολιάσετε τη γλώσσα του κειμένου (Μονάδες 5)

Β4.α) Να γράψετε τα συνώνυμα των λέξεων που έπονται, σύμφωνα με τη σημασία που έχουν στο κείμενο : προσκρούει, αμελητέος, διαύγεια .

β)Να γράψετε δυο νέες σύνθετες λέξεις για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις χρησιμοποιώντας μόνο το β' συνθετικό τους: ενδημικό, πανοπτική, αντίφαση. (Μονάδες 6)

Β5.Πως δικαιολογείται η χρήση των εισαγωγικών στα ακόλουθα σημεία του κειμένου: «των σχολικών τειχών» την βίᾳ «των ιδανικών», «διάσπαρτη αιπότητα», «βίᾳ που επερωτά». (Μονάδες 4)

Β6.Ποιο τρόπο πεθούς μετέρχεται ο συγγραφέας στην τελευταία παράγραφο; Να τεκμηριώσετε τη θέση σας. (Μονάδες 5)

Γ. Σε τηλεοπτική εκπομπή που μετέχετε ως εκπρόσωπος της σχολικής σας μονάδας ,αναφέρεστε στις ψυχοκοινωνικές επιπτώσεις της ενδοσχολικής βίας και του εκφοβισμού στους μαθητές (θύτες και θύματα) και παράλληλα προτείνετε τρόπους πρόληψης και αντιμετώπισης της, στα πλαίσια του σχολείου. (500-600 λέξεις) (Μονάδες 40)

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

Μαυράκη Κατερίνα

Κρίση παιδείας η κρίση τής οικονομίας

Προσπαθώ να πω με όση δύναμη δημόσιας φωνής διαθέτω ότι η οικονομική κρίση που μαστίζει σήμερα τη χώρα μας είναι πριν και πάνω απ' όλα κρίση αρχών, κανόνων, αξιών και ιδανικών, κρίση υπεύθυνων πολιτών με αίσθηση υποχρεώσεων και δικαιωμάτων, κρίση σκεπτόμενων πολιτών με δυνατότητα εκτιμήσεως προσώπων και πραγμάτων, κρίση ήθους και ηθικής, κρίση ευαισθησίας κοινωνικής, κρίση πολιτικής σκέψεως με όραμα και πολιτικών με συνείδηση ευθύνης, με πείρα ζωής και αίσθηση τής πραγματικότητας, κρίση συναίσθησης τής ουσίας και τής σπουδαιότητας τού πολιτισμού και τής εν γένει καλλιέργειας τού ανθρώπου, κρίση θρησκευτικής πίστης, κρίση εμπιστοσύνης σε πρόσωπα και θεσμούς (στον δάσκαλο, στον δικαστή, στον λερέα, στον γιατρό, στον πολιτικό, στον δημοσιογράφο, στον δημόσιο υπάλληλο), κρίση σύνεσης και ορθοφροσύνης, κρίση αυτογνωσίας, κρίση στοχασμού για το τί είναι σημαντικό στη ζωή, κρίση... Μπορώ εδώ να σταματήσω την απαριθμηση των μορφών κρίσεως που γέννησαν, κατά βάθος, την οικονομική κρίση και να εσπιάσω στην καρδιά τής κρίσης: στην κρίση παιδείας που περνάει πολλά χρόνια τώρα η χώρα μας και που είναι αυτή η οποία υπέσκαψε, αν δεν διέλυσε ήδη, τον ιστό τής ελληνικής κοινωνίας.

Η κρίση παιδείας, βαθύτερης δηλ., και ουσιαστικής καλλιέργειας τής προσωπικότητας τού ατόμου, που πλήττει όχι μόνο τη χώρα μας αλλά τον ευρύτερο χώρο, αποπροσανατόλισε τον σύγχρονο άνθρωπο και υπονόμευσε τον τρόπο σκέψης και συμπεριφοράς του, τις επιδιώξεις, τις επιθυμίες, τις βιοτικές του προτεραιότητες, ολόκληρη τη ζωή τη δική του και των γύρω του. Η επιθυμία απόκτησης όλο και περισσότερων υλικών αγαθών εξελίχθηκε –ελλείψει ουσιαστικής παιδείας και ικανότητας λεράρχησης αναγκών και επιδιώξεων– σε μανία καταναλωτισμού, με το πολυτελές αυτοκίνητο ή σπίτι, τα σινιέ ρούχα, το σκάφος, τις τραπεζικές καταθέσεις, τα κέρδη από το χρηματιστήριο ή τον τζόγο να ανάγονται σε αυτοσκοπούς, η φοροδιαφυγή σε εξυπνάδα και το χρήμα σε μέτρο αξιολόγησης τής επιτυχίας τού ατόμου. Χάθηκε το μέτρο. Έλειψε το όραμα. Παραποθετήθηκε το νόημα τής ζωής. Το κυνήγι τού χρήματος έγινε αυτοσκοπός. Σε τέτοιες καταστάσεις μειώνονται οι αναστολές, εκλείπουν τα σημεία αναφοράς, χαλαρώνουν οι αντιστάσεις, αρχίζει η φθορά, επιδίδει η δια-φθορά. Παύουν δηλ. να λειτουργούν οι οδοδείκτες και οι

δικλίδες ασφαλείας μιας πραγματικής παιδείας: οι σωστές αξιολογήσεις στη ζωή, το ήθος, η αίσθηση ευθύνης και, κυρίως, η αίσθηση ορίων. Μιλάμε, βέβαια, για μια πραγματική παιδεία η οποία έχει μεν ως βάση τη σχολική εκπαίδευση αλλά συνδιαμορφώνεται από πολλούς παράγοντες: τα ενδιαφέροντα καθενός, τις ποικίλες επιλογές του (κοινωνικές, πολιτικές, ηθικές, θρησκευτικές), τις ευαισθησίες του, τη διάθεση αυτομόρφωσης και την όλη σχέση του με τον πολιτισμό (με το βιβλίο, το θέατρο, τη μουσική, τον κινηματογράφο, τα εικαστικά, την επιστήμη, την ευρύτερη διανόηση). Μιλάμε για μια παιδεία που –με ευθύνη τής Πολιτείας– προσφέρονται: ποιοτική δημόσια εκπαίδευση σε όλες τις βαθμίδες (σχολική εκπαίδευση – πανεπιστήμια), ευκαιρίες για ευρύτερη ποιοτική διά βίου εκπαίδευση, ποιοτικά κρατικά μέσα ενημέρωσης και ψυχαγωγίας (ραδιόφωνο, τηλεόραση), συνεχής και αποδεδειγμένη έμφαση σε όλες τις μορφές της τέχνης.

Είναι φανερό ότι μιλώντας για παιδεία δεν εννοώ τις απλές γνώσεις ή τους όγκους των ασύνδετων πληροφοριών που παρέχει ήδη η σχολική εκπαίδευση. Δεν αναφέρομαι στον «γραμματιζόμενο» αλλά στον «μορφωμένο» –διάκριση που κάνει εύστοχα η λαϊκή σοφία. Μιλάω για ένα σχολείο και μια γενικότερη παιδεία που μορφώνει πολίτες υπεύθυνους, σκεπτόμενους, καλλιεργημένους, κοινωνικά ευαίσθητους, πολίτες με ιδανικά, αρχές και αξίες, πολίτες που αγαπούν την πατρίδα τους και νοιάζονται γι' αυτήν, πολίτες με αναφορά σε ρίζες και παραδόσεις, πολίτες με ταυτότητα, που ξέρουν από πού έρχονται και πού πάνε, πολίτες που σέβονται τους θεσμούς και τιμούν τους συμπολίτες τους. Μόνο έτσι πιστεύω ότι μπορείς να αντιμετωπίσεις ριζικά ό, τι έχει φθείρει ψυχικά και διανοητικά σήμερα τον πολίτη και τον έχει εκτρέψει σε κάθε μορφής παρανομία και διαφθορά.

Λέγοντας αυτά, έχω συνείδηση ότι αναφέρομαι σε μια αντιμετώπιση των δεινών που μάς κατατρύχουν, η οποία απαιτεί χρόνο, δυνάμεις και, το κυριότερο, αλλαγή νοοτροπίας, αλλαγή εθνικής και κοινωνικής πλεύσεως. Άλλα θα ήταν αφελές να πιστεύει κανείς ότι το πρόβλημα τής φθοράς που έχουμε υποστεί ως κοινωνία και τού οποίου τώρα συνειδητοποιούμε μία μόνο πλευρά που είναι η οικονομική κατάρρευση, επιφανόμενο και απόρροια ενός πολύ πιο σύνθετου και ουσιαστικού προβλήματος, ότι αυτό θα λυθεί ως διά μαγείας με κάποια καθαρώς οικονομικά μέτρα! Τα αίτια που το προκαλούν –και ανέφερα ένα από αυτά, το κατ' εμέ καθοριστικό-

και αν ακόμη τώρα λυθεί το πρόβλημα τής οικονομικής κρίσης, θα επαναφέρουν το πρόβλημα πολύ σύντομα, αν δεν υπάρξει ριζική στροφή. Και μια ακόμη διασάφηση. Η φθορά, η διαφθορά και ο αποπροσανατολισμός τής ελληνικής κοινωνίας δεν περιλαμβάνει όλους τους Έλληνες. Είναι ευτυχώς πολλοί, και σε ορισμένα στρώματα τής κοινωνίας οι περισσότεροι που δεν έχουν διαβρωθεί. Αυτοί είναι και η δύναμη στην οποία μπορεί να στηριχθεί η χώρα.

Και μια συχνή επωδός: τι κάνουν οι πνευματικοί άνθρωποι τής χώρας; Μιλούν; Παίρνουν θέση; Βοηθούν; Απάντηση: το ζήτημα δεν είναι αν μιλούν, διότι είναι πολλοί αυτοί που μιλούν δημόσια, που συζητούν, που προτείνουν. Το ζήτημα είναι αν τους ακούει κανείς... Και μάλιστα αν τους ακούν, αυτοί που πρέπει πρώτα απ' όλα να μάθουν να ρωτούν.

(Γ.Μπαμπινιώτης, Το Βήμα: Νέες Εποχές 01/05/2011)

ΘΕΜΑΤΑ

A. Διαβάσατε την επιφυλλίδα του Γ. Μπαμπινιώτη και αποφασίσατε να ενημερώσετε την τάξη σας για το περιεχόμενο της ,με μια περίληψη 100-120 λέξεων. (**Μονάδες 25**)

B1. «τι κάνουν οι πνευματικοί άνθρωποι τής χώρας ; Μιλούν ; ...Το ζήτημα δεν είναι αν μιλούν, το ζήτημα είναι αν τους ακούει κανείς...Και μάλιστα αν τους ακούν, αυτοί που πρέπει πρώτα απ' όλα να μάθουν να ρωτούν.» Να σχολιάσετε την άποψη του συγγραφέα , σε 60-80 λέξεις, με τη μέθοδο της αιτιολόγησης. (**Μονάδες 10**)

B2.Το κείμενο που σας δόθηκε ανήκει στο γραμματειακό είδος της επιφυλλίδας. Ποια χαρακτηριστικά του επιβεβαιώνουν αυτήν την κρίση; (**Μονάδες 5**)

B3.Ποιο τρόπο ή τρόπους ανάπτυξης αξιοποιεί ο συγγραφέας στη δεύτερη παράγραφο «Η κρίση παιδείας...μορφές τέχνης»; (**Μονάδες 5**)

B4.Με ποια συλλογιστική πορεία οργανώνεται η πρώτη παράγραφος του κειμένου; Να δικαιολογήσετε την απάντηση σας. (**Μονάδες 5**)

B5.Να εξηγήσετε για ποιους λόγους ο συγγραφέας χρησιμοποιεί σε ορισμένα σημεία το πρώτο ενικό πρόσωπο; Σε τι αποσκοπεί με τη χρήση αυτού του προσώπου; (**Μονάδες 5**)

B6.a)Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμία από τις λέξεις που έπονται: αυτογνωσία, υπονόμευση, κατατρύχουν.

β)Χρησιμοποιώντας τις λέξεις- φράσεις που ακολουθούν να γράψετε μια δική σας πρόταση: δικλίδες ασφαλείας, ορθοφροσύνη. (**Μονάδες 5**)

Γ. «Μπορώ εδώ να σταματήσω την απαρίθμηση των μορφών κρίσεως που γέννησαν, κατά βάθος, την οικονομική κρίση και να εστιάσω στην καρδιά τής κρίσης: **στην κρίση παιδείας** που περνάει πολλά χρόνια τώρα η χώρα μας και που είναι αυτή η οποία **υπέσκαψε**, αν δεν διέλυσε ήδη, **τον ιστό τής ελληνικής κοινωνίας**. Σ' ένα άρθρο που θα δημοσιεύσετε στο διαδίκτυο να επισημάνετε φαινόμενα που να πιστοποιούν τη θέση του επιφυλλιδογράφου και να αναφερθείτε στο ρόλο που καλείται να διαδραματίσει το ελληνικό σχολείο, προκειμένου να αντιμετωπιστεί ριζικά ό, τι έχει φθείρει ψυχικά και διανοητικά σήμερα τον πολίτη και τον έχει εκτρέψει σε κάθε μορφής παρανομία και διαφθορά. (**Μονάδες 40**)

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
Μαυράκη Κατερίνα

«Σώμα δούλον, νους ελεύθερος...»

Ανεξάντλητο (δε λέω «άλυτο»), το θέμα της ευθύνης των διανοούμενων και των καλλιτεχνών...Μια απ' τις πτυχές του ,που θίξαμε την προπερασμένη Κυριακή μιλώντας για τη «Στράτευση» μας αναγκάζει να δευτερολογήσουμε: η «θέση» πως η ελευθερία, η αδέσμευτη σκέψη και ανεμπόδιστη έκφραση, αποτελεί πρωταρχικό όρο για την ύπαρξη του πνευματικού και καλλιτεχνικού δημιουργού.

Τη θέση αυτή αντικρούει η αντίθεση, ο αντίλογος, που υποστηρίζει ότι τα μεγάλα πνεύματα και σπουδαία ταλέντα μπόρεσαν να γεννηθούν και να διαλαμψουν μέσα σε συνθήκες ανελεύθερες, σε καθεστώτα τυραννικά. Παραδείγματα-λέει –υπάρχουν πάμπολλα-από τον Αίσωπο και τον Επίκτητο που ήταν καθαυτό δούλοι , ως τόσους και τόσους συγκαιρινούς μας, που ζουν και δρουν κάτω από άλλες δουλείες. «Άρα –συμπεραίνουν οι αντιλέγοντες –η ελευθερία δεν είναι απαραίτητη για την άνθιση της μεγαλοφυΐας ή της ιδιοφυΐας...».

Η ANTI-ΘΕΣΗ αυτή, όμως, σταματά στην επιφάνεια και ξαστοχά την ουσία. Γιατί σημασία δεν έχει τόσο η κατάσταση όπου έτυχε να γεννηθείς και να ζεις. Σημασία έχει αν την δέχεσαι (ή έστω την ανέχεσαι) την κατάσταση αυτή για τον εαυτό σου και για τους άλλους. Σημασία έχει πως φέρεσαι μέσα στις ανελεύθερες συνθήκες ,αν προσφέρεσαι σ' αυτές ...Οι πραγματικές αλυσίδες δε βρίσκονται στα χέρια μας ,αλλά στο νου και την ψυχή μας. Η πραγματική τυραννία αρχίζει από την ώρα που συμβιβαζόμαστε με την τυραννία, δηλαδή υποτασσόμαστε στην τυραννία.

Μέσα στη μεγαλύτερη ελευθερία, ο άνθρωπος γίνεται ουσιαστικά δούλος, όταν παραδέχεται αδιαμαρτύρητα, έστω και το ενδεχόμενο να απεμπολήσει έστω και μόρια της ελευθερίας του και αδιαφορεί αν απεμπολείται η ελευθερία των άλλων ... Μέσα στην πιο στυγνή δουλειά , ο άνθρωπος παραμένει ελεύθερος ,όταν δεν αποδέχεται τη δουλειά και μάχεται εναντίον της ...Την υλική υποδούλωση του από-μου την αναιρεί το άυλο μέρος του ,αν μένει αδούλωτο: «Ει σῶμα δοῦλον, αλλ' ο νοῦς εστί ελεύθερος [«Κι αν είναι σκλαβωμένο το κορμί ,ο νους είναι ελεύθερος»] έλεγε ο Σοφοκλής. Ο Ευριπίδης θα εισχωρήσει περισσότερο: την ελευθερία του νου την εξασφαλίζει και την οχυρώνει προπάντων η Παιδεία, η ουσιαστική: πνευματική και πολιτική παιδεία, η γνώση της ανθρώπινης

αξίας και η επίγνωση της πνευματικής δύναμης «κι αν βρίσκομαι μέσα σε συμφορές, ωστόσο παιδεία μου μ' έκανε ελεύθερο».

Με τέτοια όπλα με τέτοιους «τρόπους» αρματωμένος θα πει κι ο δούλος Επίκτητος: «Κανένας δε μπορεί να με εμποδίσει, να με βιάσει να χρησιμοποιώ τις σκέψεις μου παρά όπως εγώ θέλω».Στην άλλη άκρη των καιρών και των ηπείρων, ένας δραπέτης από άλλη δουλεία, ο Αινστάιν θα συνομολογήσει: «Ένας έμφυτα ελεύθερός και συνειδητός άνθρωπος μπορεί να καταστραφεί σαν άτομο αλλά δε μπορεί ποτέ να υποδουλωθεί ή να χρησιμοποιηθεί ως τυφλό όργανο»...

Αυτός ο «ανίκητος έρωας» ελευθερίας , αυτή συνειδητή δύναμη του νου ,όσο κι αν καταπιεσθούν, όσο κι αν κατατρεχθούν, δεν μπορούν να κατάβληθούν. Και, τελικά, αποδεικνύονται υπέρτεροι από την «υπεροπλία» ης βίας κι απ' την υπεροφία των δημίων και των δεσμοφυλάκων. «Ούτε πέτρινος πύργος, ούτε τοίχοι μπρούτζινοι, ούτε πνιγερό μπουντρουμι, ούτε σίδερα βαριά μπορούν να περιορίσουν της ψυχής τη δύναμη» θα πει τυραννοκότονος Κάσσιος. Κι ο Κασκάς θα προσθέσει «Ο κάθε σκλάβος έχει στο χέρι το τη δύναμη να λύσει τα δεσμά του»..(Σαιξπηρ «Ιούλιος Καίσαρας»).

Πιο πέρα ακόμα : ο άνθρωπος είναι κιόλας ελεύθερος απ' τη στιγμή που θέλει να είναι ελεύθερος –κι είναι δούλος απ' την ώρα που δεν αρνιέται την δουλεία; Γιατί δουλεία είναι η αβουλία για ελευθερία. «Δουλειά είναι η υποταγή ενός αδύναμου κι δειλού πνεύματος, που δε διαφεντεύει τη θέληση του» (Κικέρων)

Αντίθετα, την αμάχητη δύναμη τη δίνει και μόνη η βούληση ελευθερίας η έφεση ανυποταξίας , η ρήξη με τη βίαιη ευταξία. «Σταθείτε αποφασισμένοι να μην είστε πια δούλοι, και ιδού γίνεσθε ελεύθεροι» αναφωνούσε, πριν από τέσσερις αιώνες, ο Λα Μποέσι. Η «κλιμάκωση», τότε, είναι αναπότρεπτη: από τη σκέψη στη βούληση κι από τη απόφαση στη πράξη...

Έτσι, ελεύθεροι (και αγωνιστές της ελευθερίας) δεν είναι μόνο όσοι μάχονται ανοιχτά τη τυραννία με υλικά ή πνευματικά όπλα. Είναι κι όσοι – πνευματικοί και καλλιτεχνικοί δημιουργοί, ειδικότερα-κρατάνε το νου τους αδέσμευτο μέσα στη δουλεία και, με το έργο τους, εικονίζουν άμεσα ή έμμεσα την ειδεχθή μορφή της, ιστορούν την αθλιότητα της εξανδραποδισμένης ζωής, διεκτραγωδούν ή σαρκάζουν τον αβίωτο βίο, την «αλλοτρίωση» του ανθρώπου, που καταντά «αντικείμενο ανάμεσα σε αντικείμενα».

Αυτός ο κριτικός στιγματισμός φωτίζει και ξυπνά τους άλλους, σημαίνει τη «σάλπιγγα τη σκέψης» συδαυλίζει την εξανάσταση κατά των απάνθρωπων και αποανθρωπιστικών κοινωνικών συνθηκών.

Και γι' αυτό οι κέρβεροι της τυραννίας διώκουν, φυλακίζουν, εξορίζουν «ψυχοθεραπεύουν» ή και εκτεθούν του «τολμῶντας αεί τι κινεῖν τῶν μη καλῶς εχόντων» τους «ανυπάκουούς», «απροσάρμοστους», «ανάρμοστους», αρνητές ή αμφισβήτες ή και απλά κριτές και «ιστορητές» των δουλικών έργων τους. Ξέρουν πως η αθόλωτη ματιά αυτών των δημιουργών σφάζει τόσο και το πιο κοφτερό μαχαίρι. Άλλα κι όλοι μας ξέρουμε πως «μια από τις λειτουργίες της τέχνης, σε μιαν εποχή τεράστιας μηχανικής δύναμης, είναι να δείχνει πως η ελεύθερη απόφαση υπάρχει και πως ο άνθρωπος είναι ικανός να δημιουργήσει τις καταστάσεις που ποθεί και χρειάζεται»

Η ελευθερία, λοιπόν, είναι ζωοποιό οξυγόνο για τον διανοούμενο και το καλλιτέχνη. Η ελευθερία, είτε σαν υπαρκτή συνθήκη ζωής- είτε σαν επιδίωξη για την ύπαρξη του εαυτού του κι των άλλων...

Μάριος Πλωρίπης

ΘΕΜΑΤΑ

A. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου σε 100-120 λέξεις. (**Μονάδες 25**)

B1. α)Ποιοι τρόποι πειθούς κυριαρχούν στο κείμενο; Τεκμηρώστε την απάντηση σας δίνοντας τα ανάλογα παραδείγματα. (ένα για το καθένα)

β)Σε τι αποσκοπούν αυτοί οι τρόποι πειθούς; (**Μονάδες 6**)

B2.. «Κι αν βρίσκομαι μέσα σε συμφορές, ωστόσο η παιδεία μου μ' έκανε ελεύθερο» Να αναπτύξετε τη θέση αυτή, χρησιμοποιώντας ως τρόπο ανάπτυξης την μέθοδο αίτιου –αποτελέσματος. (**Μονάδες 10**)

B3.α) Να γράψετε από ένα συνώνυμο για τις λέξεις που έπονται:
διανοούμενων, οχυρώνει, αβουλία, διαφεντεύει, ειδεχθή:

β) Να γράψετε από ένα αντώνυμο για τις λέξεις που σας δίνονται:
έμφυτα, πρωταρχικό, εξανδραποδισμένης, στιγματισμός, αθλιότητα
(**Μονάδες 10**)

B4. «Τη θέση αυτή αντικρούει...ιδιοφυίας»: Ποια συλλογιστική πορεία ακολουθεί ο συγγραφέας στη συγκεκριμένη παράγραφο, να αξιολογήσετε το συλλογισμό. **(Μονάδες 6)**

B5 «Και γι' αυτό οι κέρβεροι της τυραννίας .. ποθεί και χρειάζεται». Να σχολιάσετε το ύφος της παραγράφου. **(Μονάδες 3)**

Γ. Ο σύγχρονος άνθρωπος θεωρεί την ελευθερία του κειμήλιο προγονικό και δε τη διεκδικεί. Σε μια ομιλία που θα εκφωνήσετε στη βουλή των εφήβων, να αναφερθείτε στους παράγοντες που απελούν την ελευθερία του νέου, δίνοντας έμφαση στον τεχνολογικό ολοκληρωτισμό που επιδέχεται και επιπλέον να εξηγήσετε πως μπορεί να ανακτήσει την ελευθερία του, ζώντας στο σιδηρόφρακτο κλουβί της καταναλωτικής κοινωνίας. **(Μονάδες 40)**

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
Μαυράκη Κατερίνα

Η ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΥΓΛΩΣΣΙΑΣ

[...] Η Ενωμένη Ευρώπη, η οποία αποτελεί ένα κεφαλαιώδες πολιτικό γεγονός του σύγχρονου κόσμου, είναι από τη φύση της θεσμός πολυεθνικός, άρα και πολυπολιτισμικός και, κατ' ανάγκην, πολυγλωσσικός. Αν η Ενωμένη Ευρώπη δεν είναι χοάνη αφομοίωσης και αποπροσωποποίησης των λαών που εντάσσονται σ' αυτήν αν, όπως πιστεύεται, είναι ένωση και συνεργασία εθνών της Ευρώπης που διατηρούν τη διαφορετικότητά τους και τις εθνικές τους επιλογές (στον πολιτισμό, στην παιδεία, στον τρόπο ζωής, στη νοοτροπία, στη θρησκευτική τους πίστη κ.λπ.), τότε η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι, εξ ορισμού, και χώρος συνάντησης περισσότερων γλωσσών, των γλωσσών που μιλούν οι λαοί οι οποίοι απαρτίζουν την Ενωμένη Ευρώπη.

Κύρια πρόκληση για τους πολίτες της Ενωμένης Ευρώπης, η πιο χαρακτηριστική, η πιο πνευματική και ηθικά η πιο ανιδιωτελής, είναι η πρόκληση της πολυγλωσσίας: η πρόκληση, τα κίνητρα και η δημιουργία δυνατοτήτων να μάθουν οι πολίτες της Ευρώπης περισσότερες γλώσσες, ώστε να γνωρίσουν, να καταλάβουν και να εκτιμήσουν βαθύτερα και ουσιαστικά, μαθαίνοντας τη γλώσσα τους, τον πολιτισμό, τη νοοτροπία και την ανθρώπινη διάσταση των λαών με χους οποιους ζουν μαζί, συνεργάζονται και συναποφασίζουν για ποικίλα θέματα. Δεν υπάρχει πιο άμεσος, πιο ουσιαστικός και πιο σύντομος δρόμος να γνωρίσεις έναν λαό από το να μάθεις τη γλώσσα του. Γιατί η γλώσσα κάθε λαού είναι ο τρόπος που βλέπει, συλλαμβάνει, ταξινομεί και δηλώνει τον κόσμο. Κάθε εθνική γλώσσα είναι και μια άλλη ταξινομία του κόσμου, μια άλλη προσέγγιση, ένα σύνολο επιλογών, που δίνει ξεχωριστή αξία σε κάθε γλώσσα, την αξία που έχει καθ' εαυτήν η συλλογική έκφραση ενός λαού, η εθνική του λαλιά. Κάθε εθνική γλώσσα είναι μια αυταξία, αντικείμενο μελέτης και σεβασμού από τους άλλους λαούς. Και, όπως λέμε οι γλωσσολόγοι, δεν υπάρχουν ανώτερες και κατώτερες γλώσσες: υπάρχουν διαφορετικοί άνθρωποι που εκφράζονται διαφορετικά μέσα από τις δυνατότητες που δίνει στον άνθρωπο το κυριότερο βιολογικό του γνώρισμα: η νόηση και η έκφραση της νόησης, η γλώσσα. Η μόνη διάκριση, που από την πράξη μπορεί να γίνει και γίνεται, είναι η διάκριση σε πολιτισμικά (λογοτεχνικά, φιλολογικά και επιστημονικά) περισσότερο ή λιγότερο καλλιεργημένες γλώσσες. Σε

γλώσσες οι οποίες σε μία περίοδο της ιστορίας της χρήσης τους έδωσαν ή πήραν γλωσσικά στοιχεία (λέξεις κυρίως που αποτελούν τα λεγόμενα «λεξιλογικά δάνεια»), πράγμα που συμβαίνει πάντοτε στη συνάντηση λαών και πολιτισμών. Έτσι λ.χ. παλιότερα η Ελληνική και η Λατινική, πρόσφατα η Αγγλική - για να αναφερθούμε σε λίγα μόνο παραδείγματα τέτοιων γλωσσών - έδωσαν ή δίνουν λέξεις που τις χρησιμοποιούν οι ομιλητές άλλων γλωσσών. Αυτό δεν είναι ούτε μειωτικό ούτε **ολέθριο**, φτάνει μόνο να γίνεται σε περιορισμένη έκταση, ώστε να μην αλλοιώνεται η **σύσταση** της γλώσσας που λειτουργεί ως λήπτης και να γίνεται κατά τρόπον που να εξυπηρετεί πραγματικές επικοινωνιακές ανάγκες και όχι **επύπλαστες** (λόγους επίδειξης, ξενομανίας ή γλωσσικού γοήτρου που εξυπηρετούν άλλες σκοπιμότητες).

Τέλος, η πρόκληση της πολυγλωσσίας γίνεται όλο και περισσότερο αναγκαία σε ευρύτερη κλίμακα με την ευρύτερη συνάντηση των λαών που πραγματοποιείται στα χρόνια μας με την περίφημη παγκοσμιοποίηση. Η παγκόσμια συνεργασία των λαών στα πλαίσια της οικονομίας, της επικοινωνίας με ηλεκτρονικούς υπολογιστές, της τεχνολογίας, της γνωριμίας με τις διάφορες χώρες και τον πολιτισμό τους αποτελεί το ισχυρότερο κίνητρο για την εκμάθηση περισσότερων γλωσσών παράλληλα προς την επιμονή και την προσπαθεια για καλύτερη γνώση της μητρικής γλώσσας που παραμένει έργο ζωής. Για να μην αλλοτριωθείς και αφομοιωθείς γλωσσικά - και κατ' επέκταση πολιτισμικά και εθνικά - μέσα στον **εξισωτισμό** και την άμορφη αγαλματοποίηση, πρέπει πρώτα και πάνω απ' όλα να έχεις τη δική σου γλωσσική ταυτότητα που είναι συνάμα και κύριο χαρακτηριστικό της εθνικής σου ταυτότητας. Η πιο υγιής προσέγγιση στην πραγματικότητα της παγκοσμιοποίησης είναι η συνάντηση ατόμων και λαών μέσα από τη γλωσσική πολυμορφία. Η παγκοσμιοποίηση δεν μπορεί και δεν πρέπει να πάρει το χαρακτήρα του γλωσσικού εξισωτισμού μέσα από την ανάγκη μιας οποιασδήποτε γλώσσας σε παγκόσμια γλώσσα. Μια τέτοια γλωσσική παγκοσμιοποίηση θα οδηγούσε στον ηγεμονισμό μιας γλώσσας εις βάρος όλων των άλλων, πράγμα που θα ήταν ολέθριο για την πολιτισμική πολυμορφία του κόσμου μας και για την ίδια την έννοια της παγκοσμιοποίησης, η οποία θα προσλάμβανε έτσι μορφή ανεπίτρεπτης γλωσσικής και πολιτισμικής τυραννίας.

ΘΕΜΑΤΑ:

A) Να γράψετε την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε με την οποία θα ενημερώσετε τους συμμαθητές σας για το περιεχόμενο του σε 100 – 120 λέξεις.

(Μονάδες 25)

B1) Δεν υπάρχει πιο άμεσος, πιο ουσιαστικός και πιο σύντομος δρόμος να γνωρίσεις έναν λαό από το να μάθεις τη γλώσσα του. Να αναπτύξετε το περιεχόμενο της φράσης σε μια παράγραφο 70 – 90 λέξεων.

(Μονάδες 10)

B2) Να εντοπίσετε το είδος συλλογισμού (παραγωγικός – επαγωγικός) στην πρώτη παράγραφο (Η Ενωμένη Ευρώπη ... απαρτίζουν την Ενωμένη Ευρώπη) και να αιτιολογήσετε την απάντησή σας

(Μονάδες 6)

B3) Να βρείτε τα δομικά μέρη της τελευταίας παραγράφου (Τέλος η πρόκληση ... πολιτισμικής τυραννίας).

(Μονάδες 3)

B4) α) Να γράψετε από ένα συνώνυμο για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις:

αφομοίωσης, προσέγγιση, ταξινομεί, αυταξία, σύσταση, επύπλαστες, εξισωτισμό.

(Μονάδες 7)

β) Να γράψετε από ένα αντώνυμο για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις:
αποπροσωποποίησης, ολέθριο, επύπλαστες.

(Μονάδες 3)

(Μονάδες 10)

B5) Να εντοπίσετε σε ποιο κειμενικό είδος ανήκει τα παραπάνω κείμενο και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.

(Μονάδες 6)

Γ) Καθημερινά γίνεται λόγος για τη «γλωσσική πενία» που χαρακτηρίζει τους νέους. Δεν είναι λίγοι αυτοί που υποστηρίζουν ότι με την παγκοσμιοποίηση κινδυνεύει η γλωσσική μας ταυτότητα που αποτελεί και το κύριο χαρακτηριστικό της εθνικής μας ταυτότητας. Σε ημερίδα του δήμου σου με θέμα «Γλώσσα και Έθνος» συμμετέχεις ως εκπρόσωπος του σχολείου σου με εισήγηση 500 – 600 λέξεων. Στην εισήγηση αυτή αναφέρεσαι στους λόγους που έχουν οδηγήσει στην κρίση της γλώσσας των νέων σήμερα και προτείνεις τρόπους για τον εμπλουτισμό της γλώσσας των νέων στο πλαίσιο του σχολείου.

(Μονάδες 40)

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

Βασιλέρη Έλλη

Η ΗΘΙΚΗ ΣΤΑΘΜΗ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΑΣ

Είναι στα χρόνια μας ηθικά πιο διεφθαρμένος ο άνθρωπος από άλλοτε; Ή επειδή έχει λυτρωθεί από τις προλήψεις έγινε λιγότερο υποκριτικός και, επομένως, τιμιότερος;

Είναι διάχυτη η αντίληψη ότι έκλυση των ηθών σαν τη σημερινή δύσκολα θα μπορούσαμε να συναντήσουμε σ' άλλη περίοδο της ιστορίας. Μήπως ίσως η εντύπωση αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι άλλοτε οι άνθρωποι έπρεπε και ήξεραν να κρύβουν τις **παρεκτρατές** τους, ενώ στην εποχή μας οι προφυλάξεις του είδους τούτου έγιναν περιττές και όλα έρχονται στην επιφάνεια; Έλειψε βέβαια η ντροπή και αυτό είναι μεγάλη ζημία. Άλλα περιορίστηκε και ο **φαρισαϊσμός** και αυτό είναι χωρίς αμφιβολία κέρδος. Έπειτα προσέχουμε τα σημερινά σκάνδαλα και τα θεωρούμε πρωτοφανή. Αν γνωρίζαμε ίσως καλύτερα τους παλαιότερους καιρούς, που από την απλοϊκότητα τους φανταζόμαστε παραδεισιακούς, δε θα ήταν δύσκολο να πεισθούμε ότι δεν είμαστε ίσως τόσο πολύ χειρότεροι από τους μακρινούς προγόνους μας.

Ο τελευταίος πόλεμος μας έδωσε την ευκαιρία να φρίξουμε με την έκταση που πήραν μερικά χαρακτηριστικά για τη διαφθορά του ανθρώπου φαινόμενα, όπως η εγκληματική κερδοσκοπία της «μαύρης αγοράς», τα βασανιστήρια μέσα σε στρατόπεδα αιχμαλώτων και ομήρων, η αγριότητα του εμφυλίου, του αδελφικού σπαραγμού. Αν διαβάσουμε ίσως τον κώδικα του Χαμουραμπή και τον «Κατά σιτοπωλών» λόγο του Λυσία, θα βεβαιωθούμε ότι στο μαυρεμπόριο ούτε χειρότερη ούτε καλύτερη από άλλες εποχές υπήρξε η δική μας. Οι ευσεβείς Πέρσες βασάνιζαν σκληρά τους αιχμαλώτους τους και παλαιότερα οι Ασσυριοί ήσαν πολύ εφευρετικοί σε τέτοια μαρτύρια. Τέλος ο Θουκυδίδης μάς έχει διασώσει σκηνές αγριότητας σ' εμφύλιους πολέμους που δεν υπολείπονται από τις σύγχρονες **θηριωδίες**.

Η ήρεμη και αντικειμενική κρίση του Θουκυδίδη έθεσε, νομίζω, ορθά και οριστικά το ζήτημα τούτο. Να τι γράφει: «Με τις στάσεις πολλά και μεγάλα δεινά έπεσαν στις πόλεις. Τέτοια που γίνονται και πάντα θα γίνονται έως ότου θα είναι η ίδια η φύση των ανθρώπων. Κάποτε τα γεγονότα αυτά είναι πιο ήσυχα και παραλλάζουν στη μορφή, ανάλογα με τον τρόπο που γίνονται κάθε τόσο οι μεταβολές στα συμβαίνοντα. Βέβαια στους χρόνους της ειρήνης και της πολιτικής ησυχίας και οι πόλεις και οι ιδιώτες είναι πιο καλόγγωμοι, γιατί δεν πέφτουν σε άθελες ανάγκες. Ο πόλεμος ίσως, επειδή αφαιρεί την ευκολία της καθημερινής ζωής, είναι βίαιος δάσκαλος και εξομοιώνει τις οργές των πολλών σύμφωνα με την περίσταση».

Είναι, λοιπόν, πιθανό να μην είμαστε σήμερα ούτε χειρότεροι ούτε λιγότερο διεφθαρμένοι από τους ανθρώπους άλλων εποχών και άλλων πολιτισμών. Η εξέλιξη, με το νόημα της προόδου, δε φάίνεται πολύ καθαρά στην ιστορία της ηθικής ζωής και δικαιολογημένα το θέμα τουτού είναι από τα πιο δύσκολα προβλήματα.

Ωστόσο υπάρχει στους χρόνους μας μια βαθύτατη ηθική κρίση, τέτοια που ο νεο- ευρωπαϊκός πολιτισμός, με τους τέσσερις αιώνες της ιστορίας του, πρώτη φορά τη ζει σε τόσο πλάτος και τόση ένταση. Η κρίση αυτή εκδηλώνεται όχι στη μεγαλύτερη από κάθε εποχή **έκλυση** των ηθών (τούτο, καθώς είδαμε, δεν μπορεί να θεωρηθεί αναμφισβήτητο), αλλά σ' ένα φαινόμενο πολύ πιο σοβαρό: άλλοτε ο άνθρωπος έκανε το κακό κι έπειτα τον βασάνιζε το πικρό συναίσθημα της ενοχής. Σήμερα κάνει το κακό χωρίς τύψεις. Ο άνθρωπος δηλαδή στα χρόνια μας έγινε ή πάει να γίνει ηθικά αδιάφορος (amoral). Όχι η καταπάτηση των ηθικών κανόνων (immoralite), αλλά η αδιαφορία προς τους ηθικούς κανόνες (amoralite) του σύγχρονου ανθρώπου δείχνει τη βαθιά ηθική κρίση που περνά.

Εστόμωσε η ηθική του ευαισθησία, η συνείδησή του στην αποτίμηση των ηθικών αγαθών λειτουργεί με τη **δυσκαμψία** ζυγού μεγάλων βαρών, και το συναίσθημα της ευθύνης μέσα του έχει σε επικίνδυνο βαθμό **απροφήσιευτικό**.. Αρχίζει να μην πιστεύει στην ηθική του ελευθερία, να μην περιμένει από μέσα του κυρώσεις ηθικές, να μην υπερηφανεύεται λοιπόν για την αρετή του, όπως και να μην αισθάνεται για τις παρεκτροπές του ενοχή. Έπλασε τη θεωρία του φυσικού, του ψυχολογικού και του κοινωνικού ντετερμινισμού και χώνει μέσα της το κεφάλι του, για να κρυφτεί σαν τη στρουθοκάμηλο. Έννοιες όπως η δικαιοσύνη (άξονας του ελληνορωμαϊκού ήθους) κινδυνεύουν να χάσουν το ουσιαστικό περιεχόμενο τους. Κριτήριο στις πράξεις έγινε η άμεση σκοπιμότητα, στόχος η επιτυχία. Η ποιότητα των μέσων δεν ελέγχεται. Όποιος διστάζει να φτάσει στο αποτέλεσμα, από κάποια υπολείμματα αρετής, θεωρείται **αφελής**. Εκείνος που δε συγκρατείται από ηθικές αντιστάσεις, αλλά στο πήδημα πέφτει και εκτίθεται, χαρακτηρίζεται αδέξιος ή ατυχής.

Φυγή «επέκεινα του καλού και του κακού» ειφωνεία μεφιστοφελική, αδιαφορία και εγώ δούλος **κυνισμός** είναι τα χαρακτηριστικά της ηθικής αδιαφορίας (amoralite), που κάνει τόσο απάνθρωπο τον άνθρωπο της εποχής μας. Στις καλύτερες περιπτώσεις προσπαθεί να βρει τη δικαίωση του εκτροχιασμού του σε πολιτικά συνθήματα: « Κινδυνεύει ο πολιτισμός», «Αυτό επιβάλλει ο διαλεκτικός νόμος της ιστορίας» - και επομένως τα πάντα, ανεξάρτητα από τον κυρίως ηθικό τους εκθέτη, όχι μόνο

επιτρέπονται, αλλά και επιβάλλονται. Η **αμφιβολία** στο κριτήριο τούτο θεωρείται **αναχρονισμός** και η απροθυμία στη συνενοχή προδοσία.

Το συμπέρασμά μας είναι ότι δεν παραβαίνουμε τους ηθικούς νόμους περισσότερο από άλλοτε, αλλά ότι τους περιφρονούμε όσο ίσως ποτέ δεν ετόλμησαν άνθρωποι άλλης εποχής να το κάμουν. Αυτή τη νέα ποιότητα έχει η ηθική διαφθορά του καιρού μας.

Ε. Παπανούτσος

ΘΕΜΑΤΑ:

A) Να γράψετε την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100 – 120 λέξεις).

(Μονάδες 25)

B1) Να αναπτύξετε σε μια παράγραφο 80 – 100 λέξεων το περιεχόμενο του παρακάτω αποσπάσματος του κειμένου: « Το συμπέρασμά μας είναι ότι δεν παραβαίνουμε τους ηθικούς νόμους περισσότερο από άλλοτε, αλλά ότι τους περιφρονούμε όσο ίσως ποτέ δεν ετόλμησαν άνθρωποι άλλης εποχής να το κάμουν. Αυτή τη νέα ποιότητα έχει η ηθική διαφθορά του καιρού μας».

(Μονάδες 10)

B2) Σε ποιο κειμενικό είδος ανήκει το κείμενο που σας δόθηκε; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

(Μονάδες 6)

B3) Ο Παπανούτσος αρκετά συχνά χρησιμοποιεί το α' πληθυντικό πρόσωπο στο κείμενο του. Γιατί επιλέγει αυτό το γραμματικό πρόσωπο;

(Μονάδες 4)

B4) a) Να γράψετε από ένα συνώνυμο για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις:

έκλυση, ατροφήσει, κυνισμός, φαρισαϊσμός, παρεκτροπές.

(Μονάδες 5)

β) Να γράψετε από ένα αντώνυμο για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις:
δυσκαμψία, αναχρονισμός, θηριωδία, αμφιβολία, αφελής.

(Μονάδες 5)

(Μονάδες 10)

B5) «Εστόμωσε η ηθική ευαισθησία [...] χαρακτηρίζεται αδέξιος ή ατυχής». Να εντοπίσετε τον τρόπο ανάπτυξης στη συγκεκριμένη παράγραφο και να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

(Μονάδες 5)

Γ) Η σημερινή κοινωνία περνά μια βαθιά κρίση με κυριότερο στοιχείο κρίσης την ηθική παρακμή. Η ηθικοποίηση αποτελεί αναγκαιότητα της εποχής. Να γράψετε ένα άρθρο 500 – 600 λέξεων για το περιοδικό του σχολείου σας, στο οποίο να εκφράσετε τα αίτια της ηθικής παρακμής και να προτείνετε κοινωνικές και πνευματικές διεργασίες που θα αναμορφώσουν ηθικά την κοινωνία μας.

(Μονάδες 40)

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

Βασιλέρη Έλλη

Η ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΑΜΦΙΣΒΗΤΕΣ

[...] Κατά βάση την αμφισβήτηση την ενσαρκώνουν οι νέοι. Τίποτα πιο φυσικό. Οι νέοι έπαιξαν πάντοτε αυτό το ρόλο στην Ιστορία, μόνο που δεν του είχε δοθεί ο τίτλος ο σημερινός. Βρισκόμαστε όχι μπροστά σ' ένα καινούριο φαινόμενο της κοινωνικής και πνευματικής διαδικασίας, όσο σε μια συνειδητή και κριτική του αποκρυστάλλωση. Το σύγχρονο οικουμενικό πλέγμα συμφερόντων δίνει βέβαια στο φαινόμενο μια σημασία καινούργια, κάλλιο μιαν έμφαση, γι' αυτό γίνεται θέμα, ζήτημα. Από την πλευρά τούτη δε θα ήταν άσκοπο να μελετηθεί (όχι βέβαια εδώ) ο σύνδεσμος του ο οργανικός με την «καταναλωτική κοινωνία». Αυτό, μας εξηγεί το γιατί η θέση του ζητήματος δεν έχει μορφή **συρμού** αλλά ουσιαστικού προβλήματος.

[...] Η αμφισβήτηση φτάνει στην πρόκληση. Δεν περιορίζεται να εκδηλώνει την **αποδοκιμασία** της, την αντίθεσή της ή την αηδία της για ό,τι παλιότερο κι αμαρτωλά καθιερωμένο. Παίρνει επιθετικό χαρακτήρα, προκαλεί, επιζητεί την αναμέτρηση. Η τακτική των υποχωρήσεων από μέρους του κατεστημένου ή και η δημοκοπική κολακεία μερικών φορέων του, δεν αφελεί, δεν καταστέλλει.

Στην αντιδικία -αυτό είναι το μόνο της νέο γνώρισμα- έχει δοθεί χαρακτήρας προγραμματικός. Θα μπορούσαμε, με λίγη τόλμη, να διατυπώσουμε τη διαμάχη παραλλάζοντας ένα φιλοσοφικό αξίωμα: «Αμφισβητώ άρα υπάρχω». Παρακαλώ μόνον να μη δοθεί στη φράση το νόημα του αυτοσκοπού, δηλαδή εδώ του εσωτερικά άσκοπου. Το αξίωμα τούτο εκφράζει κάτι πέρα κι από τη ζωτική αυτοκατάφαση: μια νομοτελειακά υπαρξιακή ανάγκη.

Ερχόμαστε έτσι και σε κάτι ουσιαστικό. Οι δυο αντιτιθέμενες δυνάμεις δεν είναι μόνο καταστάσεις: είναι και ηλικίες. Προπάντων ιστορικές ηλικίες. Οι νέοι -όχι μόνο οι σημερινοί- κάθε καιρού οι νέοι- λησμονούν πως τα νιάτα δεν αποτελούν θεσμό. Είναι ένα στάδιο της ζωής απ' όπου περνάς, τίποτα άλλο. Εκείνοι που βρίσκονται σήμερα στο κατεστημένο ήταν κάποτε κι αυτοί νέοι. Δεν μπορώ να πω πως κάθε νέος Ρ, έχει μέσα του τον επαναστατικό σπόρο ή την αμφισβήτηση. Πάρα πολλοί άνθρωποι, γεννιούνται με την προδιάθεση, την ιδιοσυγκρασία του κατεστημένου, βρίσκουν εκεί τον πραγματικό εαυτό τους. Είναι οι κάθε λογής «πρακτικοί» άνθρωποι. Δεν αποτελούν όμως το άλας. Το άλας της γης είναι οι άλλοι, τα «άταχτα παιδιά». Μόνο που και σ' αυτό το στρατόπεδο χρειάζονται προσεχτικές διακρίσεις. Οι ποικιλίες είναι άπειρες. Κι εδώ θα βρούμε τη συστηματική αγνότητα πλάι στην περιστασιακή κι αυτές πάλι να **διαγκωνίζονται** με την **αγυρτεία**. Οι νέοι προδίδονται από τους νέους, όχι από τους πρεσβύτερους, κάτι ξέρουμε γι' αυτό εμείς που

περάσαμε κάποτε από τα νιάτα. Το κακό είναι πως ο ηλικιωμένος κατέχει την εμπειρία της νιότης· ο νέος δεν ξέρει παρά μόνο τη δική του στιγμή.

Παρ' όλη την καλή μου θέληση, δε νομίζω πως θα είχα να προσθέσω άλλο από τη φτωχή τούτη ανάλυση σ' ένα τόσο σύγχρονο θέμα.

'Ότι το σημερινό φαινόμενο το βαραίνουν πολλές αμαρτίες, περιπτεύει να το πω. Κάθε καλοπροαίρετος άνθρωπος το ξέρει. Ζούμε το παθητικό της τυχαίας αλληλεγγύης κι ας μη σηκώνουμε στη ράχη μας όλοι το ίδιο ποσοστό ενοχής. Έπειτα, ότι η αμφισβήτηση δεν είναι εφοδιασμένη με συγκεκριμένο σύστημα αξιών εφαρμόσιμων, κι αυτό το βλέπουμε όλοι. Άλλαγές προς **όφελος** της γίνονται πολλές και θα γίνουν ακόμα κι άλλες. Εκείνο που δεν μπορούμε να προβλέψουμε είναι αν κι από τα σημερινά νιάτα θα προκύψει κάποτε ένα κατεστημένο ή όχι. Αν ναι, θα κηρυχτεί κι αυτό επάρατο -δε γίνεται διαφορετικά.

Και δεν αναφέρομαι εδώ στη μηχανική απορρόφηση που γίνεται από το κατεστημένο, μόλις οι νέοι περάσουν το κατώφλι της ηλικίας κι αντιμετωπίσουν την ευτέλεια της τρεχούμενης ζωής. Δεν αναφέρομαι στην υπαναχώρηση, στο συμβιβασμό. Αναφέρομαι σε μια διαδικασία βαθύτερη, που θέλει την πρόσβαση της ζωής διαλεκτική και τον κόσμο στίβο διαμάχης των εξ ορισμού αντιθέτων. Θα ομολογήσω ωστόσο πως μέσα στην πρόταση τούτη **σοβεί** ένα είδος **ακούσιας** μοιρολατρίας. Προτιμώ να τελειώσω όπως άρχισα: με τη διακήρυξη πως το σημερινό κατεστημένο έχει πλάτος ασυνήθιστο, γιατί εκφράζει την εξοντωτική καταναλωτική κοινωνία. Καταγγέλλει **αυτόχρημα** τον προσανατολισμό του πολιτισμού. Μήπως θα έπρεπε ν' αναρωτηθούμε τι θα επικρατήσει κάποτε στη Γη; Το μέτρο και η σύνεση, που θα ταυτίζονται τότε πια με μια δύσκολη ασκητική; Ή η συστατική του ανθρώπου πλεονεξία; [...] Τολμώ να προσθέσω πως η σωτηρία του ανθρώπινου γένους θα εξαρτηθεί από την **έκβαση** αυτής της διαμάχης.

Δεν ξέρω αν μας έπλασε η Φύση για να ζήσουμε στον Παράδεισο ή την Κόλαση. Ξέρω όμως ότι μας εφοδίασε με ότι χρειάζεται για να οικοδομήσουμε τη δευτερη.

ΘΕΜΑΤΑ:

A) Να γράψετε την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε με την οποία θα ενημερώσετε τους συμμαθητές σας για το περιεχόμενο του σε 80 – 100 λέξεις.

(Μονάδες 25)

B1) Η αμφισβήτηση δεν περιορίζεται να εκδηλώνει την αποδοκιμασία της, την αντίθεσή της ή την αγδία της για ό, τι παλιότερο κι αμαρτωλά καθιερωμένο. Να αναπτύξετε το περιεχόμενο της φράσης σε μία παράγραφο (70 – 90 λέξεις).

(Μονάδες 10)

B2) Να αναφέρετε πέντε παραδείγματα μεταφορικής χρήσης της γλώσσας από το κείμενο που σας έχει δοθεί.

(Μονάδες 5)

B3) «Ερχόμαστε έτσι [...] παρά μόνο τη δική του στιγμή»: Να εντοπίσετε τον τρόπο ανάπτυξης στη συγκεκριμένη παράγραφο και να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

(Μονάδες 5)

B4) «Και δεν αναφέρομαι εδώ [...] έκβαση αυτής της διαμάχης». Στη συγκεκριμένη παράγραφο να διερευνήσετε:

α) Ποιον τρόπο πειθούς επιστρατεύει ο συγγραφέας;

(Μονάδες 2)

β) Ποια μέσα χρησιμοποιεί; Να αναφέρετε ένα παράδειγμα για κάθε περίπτωση.

(Μονάδες 3)

B5) α) Να γράψετε από ένα συνώνυμο για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις:

συρμός, αποδοκιμασία, διαγκωνίζονται, αγυρτεία, αυτόχρημα, έκβαση, σοβεί.

(Μονάδες 7)

β) Να γράψετε από ένα αντώνυμο για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις:
αποδοκιμασία, ακουύσιας, όφελος.

(Μονάδες 3)

Μονάδες 10

Γ) Το φιλοσοφικό αξίωμα «Αμφισβητώ άρα υπάρχω» εξαίρει την αξία της αμφισβήτησης και την ανάγει σε πιστοποιητικό της ανθρώπινης ύπαρξης. Σε ημερίδα του σχολείου σου με θέμα «Η αξία της αμφισβήτησης» συμμετέχεις ως εκπρόσωπος της τάξης σου με εισήγηση 500 – 600 λέξεων και αναφέρεσαι στη σημασία της υγιούς αμφισβήτησης για την εποχή μας καθώς και στις προϋποθέσεις κάτω από τις οποίες η αμφισβήτηση αποβαίνει εποικοδομητική.

(Μονάδες 40)

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

Βασιλέρη Έλλη

Διαγώνισμα Μαθηματικών Γενικής Παιδείας

ΘΕΜΑ 1^ο

A. Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις με (Σ) αν είναι σωστές ή με (Λ) αν είναι λανθασμένες.

1. Συνεχής λέγεται η μεταβλητή που δεν παίρνει μόνο ακέραιες τιμές.

Μονάδες 1

2. Σε μια κανονική κατανομή το 68% των παρατηρήσεων βρίσκεται στο διάστημα $(9,11)$, τότε $\bar{x} = 10, s = 1$.

Μονάδες 1

2. Αν η εφαπτομένη της γραφικής παράστασης της παραγωγίσμης συνάρτησης f στο σημείο $M(x_0, f(x_0))$, σχηματίζει με τον $x'x$ γωνία 60° τότε:

$$\lim_{h \rightarrow 0} \frac{f(x_0 + h) - f(x_0)}{h} = 1$$

Μονάδες 1

4. Οι αθροιστικές σχετικές συχνότητες ισχύουν και για την μεταβλητή X : ομάδα αίματος.

Μονάδες 1

5. Αν $A \cup B = \Omega$, τότε πάντοτε ισχύει $A \cap B = \emptyset$.

Μονάδες 1

B. Να αποδείξετε ότι για 2 ενδεχόμενα A και B ενός δειγματικού χώρου Ω ισχύει ότι:

$$P(A - B) = P(A) - P(A \cap B)$$

Μονάδες 15

Γ.

α) Ποιες μεταβλητές λέγονται ποσοτικές;

Μονάδες 2,5

β) Πότε μια ποσοτική μεταβλητή λέγεται συνεχής και πότε διακριτή;

Μονάδες 2,5

ΘΕΜΑ 2^ο

Δίνεται συνάρτηση $f(x) = x(\ln x - \lambda)$, $\lambda \in \mathbb{R}$.

A. Αν ο ρυθμός μεταβολής της f ως προς x είσοδιται με το

$$\lim_{x \rightarrow 3} \frac{(8x+40)(-2+\sqrt{x+1})}{x^2-15+2x}$$
 να βρείτε το λ .

Μονάδες 5

B. Για $\lambda = 0$.

i) Να δείξετε ότι $f'(x) - f'(1) = f''(x) \cdot f(x)$.

Μονάδες 5

ii) Να μελετήσετε την συνάρτηση $g(x) = f(x) - 2x$ ως προς την μονοτονία
και τα ακρότατα

στο διάστημα $(0, +\infty)$.

Μονάδες 5

iii) Να δείξετε ότι $e^{2\pi} < e^e \cdot \pi^\pi$.

Μονάδες 5

iv) Να βρείτε την εφαπτομένη στο σημείο $M(e^2, f(e^2))$

Μονάδες 5

ΘΕΜΑ 3^ο

Έστω $x_1, x_2, \dots, x_n$ οι παρατηρήσεις μιας μεταβλητής X που ακολουθούν την κανονική κατανομή.

Η μέση τιμή $\bar{x}$ των παρατηρήσεων ισούται με $\bar{x} = f'(\frac{\pi}{2})$ όπου

$f(x) = \frac{\ln x^\pi}{\eta \mu x}$ και η τυπική απόκλιση S των παρατηρήσεων είναι ίση με

$$S = \lim_{x \rightarrow 2} \left(\frac{1}{x-2} + \frac{24-6x}{8-x^3} \right).$$

i) Επιλέγουμε στην τύχη μια παρατήρηση. Βρείτε την πιθανότητα η παρατήρηση αυτή να μην είναι θετικός αριθμός ή να είναι αριθμός μεγαλύτερος ή ίσος του 4.

Μονάδες 15

ii) Βρείτε τον ελάχιστο θετικό αριθμό c που πρέπει να προσθέσουμε σε κάθε παρατήρηση ώστε το δείγμα να είναι ομοιογενές.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 4^ο

Έστω $A, B \neq \emptyset$ δύο ενδεχόμενα ενός δειγματικού χώρου Ω . Η πιθανότητα να πραγματοποιηθούν τα δύο ενδεχόμενα A και B συγχρόνως είναι $\frac{1}{10}$. Οι πιθανότητες $P(A \cup B)$ και $P(A - B)$ είναι στοιχεία του συνόλου $K = \left\{ \frac{1}{8}, \frac{2e}{\pi}, \mu \right\}$, όπου $\mu = \left\{ \text{ακρότατο πηγ} f(x) = 3x^2 - 4x + 1 \text{ } \sqrt[3]{e^5} \right\}$.

Α. Να αποδείξετε ότι : $P(A - B) < P(A \cup B)$

Μονάδες 5

Β. Βρείτε τις πιθανότητες $P(A - B)$ και $P(A \cup B)$

Μονάδες 5

Γ. Βρείτε τις πιθανότητες $P(A)$ και $P(B)$

Μονάδες 5

Δ. Βρείτε την πιθανότητα $P(A' \cup B)$

Μονάδες 10

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
Περδικούρης Θέμης

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΘΕΜΑ 1^ο

Α. Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις με (Σ) αν είναι σωστές ή με (Λ) αν είναι λανθασμένες.

1. Η μέση τιμή των παρατηρήσεων : 4 , -3 + x , 8 - 3x , x , -5+x² δεν μπορεί να είναι αρνητικός.

Μονάδες 1

2. Στην κανονική κατανομή το 47,5% των παρατηρήσεων βρίσκεται οπωσδήποτε στο διάστημα $(\bar{x} - 3s, \bar{x} - s)$.

Μονάδες 1

3. Αν για την παραγωγίσμη στο $\mathbb{R}$ συνάρτηση f , ισχύει $f'(x_0) = 0$ τότε η f παρουσιάζει στο σημείο x_0 ακρότατο.

Μονάδες 1

4. Ισχύει: $f_k = F_{k-1} - F_k$.

Μονάδες 1

5. Η διάμεσος δ περιπτού πλήθους παρατηρήσεων είναι ίση με 20 . Αν προσθέσουμε στις παρατηρήσεις τους αριθμούς 19 και 21 η διάμεσος δεν θα αλλάξει.

Μονάδες 1

Β. α) Πότε μια συνάρτηση f λέμε ότι είναι παραγωγίσιμη στο σημείο x_0 του πεδίου
ορισμού της,

Μονάδες 4

β) Να δώσετε τον ορισμό της διαμέσου (δ) ενός δείγματος v παρατηρήσεων
όταν ο v είναι άρτιος αριθμός.

Μονάδες 3

Γ. Να γράψετε στο τετράδιό σας τις παραγώγους των παρακάτω συναρτήσεων :

$$f_1(x) = \ln x, x > 0$$

$$f_2(x) = x^{-1}, x \neq 0$$

$$f_3(x) = \eta x$$

Μονάδες 3

Δ. Έστω f, g δύο παραγωγίσιμες συναρτήσεις στο σύνολο των πραγματικών αριθμών.

Να αποδείξετε ότι :

$$(f(x) + g(x))' = f'(x) + g'(x)$$

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 2^ο

Α. Οι αριθμοί $x_1, x_2, \dots, x_v$ έχουν μέση τιμή $\bar{x} = 3$ και συντελεστή μεταβλητότητας $CV = 24\%$

Βρείτε την μέση τιμή των αριθμών $x_1^2, x_2^2, \dots, x_v^2$

Μονάδες 5

B. Οι ώρες εργασίας 200 εργαζομένων σε μια ναυτιλιακή εταιρεία δίνονται στον παρακάτω πίνακα.

Ώρες εργασίας	Συχνότητες
x_i	ν_i
4	ν_1
6	40
8	60
9	ν_4
Σύνολο	200

Η μέση εργασία των εργαζομένων είναι $\bar{x} = 8$ ώρες

i) Βρείτε τις συχνότητες ν_1, ν_4

Μονάδες 10

ii) Αν οι γυναίκες εργαζόμενες έχουν μέση εργασία $\bar{x}_\gamma = 9,3$ ώρες και οι άνδρες εργαζόμενοι έχουν μέση εργασία $\bar{x}_\alpha = 6,8$ ώρες. Να βρείτε πόσες γυναίκες και πόσοι άνδρες εργάζονται στην εταιρεία.

Μονάδες 10

$$\text{Δίνεται ο τύπος } S^2 = \frac{1}{\nu} \left[\sum_{i=1}^{\nu} t_i^2 - \frac{\left(\sum_{i=1}^{\nu} t_i \right)^2}{\nu} \right]$$

ΘΕΜΑ 3^ο

Σε ένα μαθηματικό διαγωνισμό λαμβάνουν μέρος n μαθητές $\alpha_1, \alpha_2, \dots, \alpha_n$.

Η πιθανότητα να βγεί πρώτος ένας μαθητής α_k είναι $P(\alpha_k) = x + \frac{\kappa-1}{4n}$ με $n \in \mathbb{N}^*$ και $x \in \mathbb{R}$ με $0 \leq x < 1$.

- i) Να βρεθούν οι τιμές που μπορεί να πάρει ο x αν γνωρίζουμε ότι μόνο ένας μαθητής θα βγεί πρώτος

Μονάδες 5

- ii) Για την μεγαλύτερη τιμή του πλήθους των μαθητών να υπολογιστεί η πιθανότητα του καθενός να βγεί πρώτος.

Μονάδες 5

- A) Έστω α_κ , $2 \leq \kappa \leq 9$, $\kappa \in \mathbb{Z}$ οι ώρες διαβάσματος 72 μαθητών μηνιαίως.
Η σχετική συχνότητα δίνεται από τον τύπο $f_i = P(\alpha_\kappa)$, $i = 1, 2, \dots$

- a) Να βρεθεί η μέση τιμή και η διάμεσος

Μονάδες 5

- B) Αν τις παραπάνω παρατηρήσεις τις ομαδοποιήσουμε σε 4 κλάσεις να βρείτε την νέα μέση τιμή και την νέα διάμεσο

Μονάδες 5

- γ) Πόσα λεπτά παραπάνω διάβασμα πρέπει να προσθέσουν οι μαθητές τον μήνα ώστε η μέση τιμή του ερωτήματος a) να είναι ίση με την μέση τιμή του ερωτήματος B).

Μονάδες 5

ΘΕΜΑ 4^ο

Δίνεται δειγματικός χώρος $\Omega = \{3^x / x \in \mathbb{N} \text{ και } 1 \leq x \leq \kappa\}, \kappa \in \mathbb{N}$

i) Να βρεθεί η τιμή του κ αν για κάθε $\alpha \in \Omega$ ισχύει $P(\alpha) = \frac{\ln \alpha}{(\kappa^2 - 10)\ln 3}$

Μονάδες 4

ii) Για την τιμή κ του i) ερωτήματος δίνεται η συνάρτηση

$$f(y) = e^{2y} - 2y + \ln(k-4), 0 \leq y$$

a) Να εξετασθεί η $f(y)$ ως προς την μονοτονία και τα ακρότατα

Μονάδες 4

iii) Εστω A, B 2 ενδεχόμενα ενός δειγματικού χώρου $\Phi = \{f(y) / 0 \leq y\}$ τότε

a) Av A ⊆ B να δείξετε ότι $2\ln e^{P(B)-P(A)} \leq (e^{P(B)} + e^{P(A)})(-e^{P(A)} + e^{P(B)})$

Μονάδες 4

β) Av $P(B) = \frac{1}{4}$ να δείξετε ότι

i) $1 + 2f(P(B-A)) \leq 2\sqrt{e}$

Μονάδες 4

$$\text{Αν } \text{ισχύει } |P(A) - f^2(P(A-B))| + f^2(P(A-B)) - \frac{1}{2} = 0$$

α) Να βρεθεί το $P(A)$

Μονάδες 4

β) Να δεξετε ότι $f(P(A \cup B)) < 9 - 21\ln 3$

Μονάδες 5

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
Περδικούρης Θέμης

ΦΥΣΙΚΗ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ 1^ο

ΘΕΜΑ Α

Στις ερωτήσεις 1–4 να γράψετε στην κόλλα τον αριθμό της ερώτησης και δίπλα σε κάθε αριθμό το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση.

ΘΕΜΑ 1^ο

- 1) Άτομο υδρογόνου ηρεμεί στη θεμελιώδη κατάσταση με ενέργεια $E_1=13,6\text{ eV}$. Η ελάχιστη ενέργεια που απαιτείται για να διεγερθεί είναι ίση με:

- a) 13,6 eV   β) 10,2 eV   γ) 1,89 eV   δ) 12,09 eV

Μονάδες 5

- 2) Δύο πυρήνες X και Y έχουν ενέργειες σύνδεσης 78,6 Mev και 85,4 Mev αντίστοιχα. Αυτό σημαίνει πως:

- α) Ο πυρήνας X είναι σταθερότερος από τον Y.
β) Ο πυρήνας Y είναι σταθερότερος από τον X.
γ) Απαιτείται περισσότερη ενέργεια για να διασπάσουμε τον πυρήνα X στα συστατικά του.
δ) Απαιτείται περισσότερη ενέργεια για να διασπάσουμε τον πυρήνα Y στα συστατικά του.

Μονάδες 5

- 3) Η υπέρυθρη ακτινοβολία:

- α) Δεν προκαλεί φωσφορισμό.
β) Είναι υπεύθυνη για το μαύρισμα του ανθρώπινου δέρματος το καλοκαίρι.
γ) Είναι ορατή.
δ) Χρησιμοποιείται για την καταπολέμηση όγκων στην ιατρική.

Μονάδες 5

- 4) Το γραμμικό φάσμα των ακτινών X στη συσκευή παραγωγής τους εξαρτάται από:

- α) Το υλικό της ανόδου
β) Την θερμοκρασία της καθόδου
γ) Την τάση που επιταχύνονται τα ηλεκτρόνια, πριν προσκρούσουν στην άνοδο
δ) Την ένταση της ηλεκτρονικής δέσμης.

Μονάδες 5

- 5) Ποιες από τις παρακάτω προτάσεις είναι σωστές;
- Στην ακτινοβολία γ δεν συμβαίνει μετασποιχείωση
  - Το μοντέλο του Rutherford εξηγεί το γραμμικό φάσμα του υδρογόνου.
  - Αν αυξηθεί η τάση V στη συσκευή παραγωγής ακτινών X, η ακτινοβολία που παράγεται είναι περισσότερο διεισδυτική.
  - Όσο αυξάνεται το μήκος κύματος μίας ορατής ακτινοβολίας που διέρχεται μέσα από πρίσμα, μειώνεται η γωνία εκτροπής.
  - Τα σωματίδια γ είναι πιο διεισδυτικά, άρα και πιο επικίνδυνα από τα α και β.

Μονάδες 5

ΘΕΜΑ 2^ο

2A) I) Ο λόγος των ταχυτήτων v_a/v_β που έχει το ηλεκτρόνιο στο ατόμο του υδρογόνου στις ενεργειακές σταθερές με κύριο κβαντικό αριθμό n_a και n_β , είναι ίσος με:

a) $\frac{n_a^2}{n_\beta^2}$

b) $\frac{n_a}{n_\beta}$

c) $\frac{n_\beta}{n_a}$

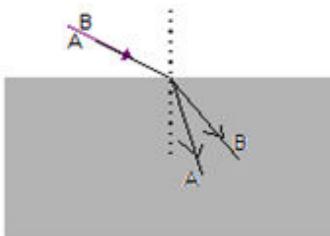
Μονάδες 2

II) Δικαιολογείστε την απάντηση σας.

Μονάδες 7

2B) I) Δύο οφατές ακτινοβολίες A και B προσπίπτουν υπό την ίδια γωνία πρόσπτωσης από τον αέρα σε ένα υλικό μέσο και διαθλώνται όπως φαίνεται στο σχήμα.

Ποια ακτινοβολία θα κινηθεί πιο γρήγορα στο οπτικό μέσο;

- Η ακτινοβολία A
- Η ακτινοβολία B
- Οι 2 ακτινοβολίες θα αποκτήσουν την ίδια ταχύτητα

Μονάδες 2

II) Δικαιολογείστε την απάντηση σας.

Μονάδες 6

2Γ) Ένας πυρήνας X ατομικού αριθμού $Z=86$ και μαζικού $A=220$ υφίστανται διαδοχικά 4 διασπάσεις α. Πόσες διασπάσεις β πρέπει να πραγματοποιηθούν στη συνέχεια ώστε ο τελικός πυρήνας που θα προκύψει να είναι ισότοπο του X;

α) 4

β) 8

γ) 16

Μονάδες 2

II) Δικαιολογείστε την απάντηση σας.

Μονάδες 7

ΘΕΜΑ 3^ο

Ένας σωλήνας ακτινών X λειτουργεί σε τάση $V = 20 \text{ kV}$. Η ένταση του ρεύματος της δέσμης ηλεκτρονίων είναι ίση με 20 mA .

3Α) Υπολογίστε το ελάχιστο μήκος κύματος της ακτινοβολίας που παράγεται από τη συσκευή.

Μονάδες 5

3Β) Αν ένα ηλεκτρόνιο της δέσμης χάσει το 20% της ενέργειάς του λόγω κρούσης στην άνοδο, υπολογίστε τη συχνότητα του φωτονίου που θα παραχθεί.

Μονάδες 5

3Γ) Υπολογίστε τον ρυθμό πρόπτωσης των ηλεκτρονίων στην άνοδο.

Μονάδες 5

3Δ) Έστω ότι η ακτινοβολία ελάχιστου μήκους κύματος εξέρχεται από το χώρο της συσκευής και προσπίπτει κάθετα στη διαγωριστική επιφάνεια γυάλινης πλάκας πάχους $D=2\text{cm}$, και δείκτη διάθλασης $n=1.5$. Σε πόσο χρόνο t_1 θα εξέλθει απ' αυτήν;

Μονάδες 5

3Ε) Αν η ακτινοβολία προσπέσει στην πλάκα του προηγούμενου ερωτήματος υπό γωνία πρόσπτωσης π ($\pi \neq 0$), διαθλάται και εξέρχεται από αυτήν σε χρόνο $2t_1$. Υπολογίστε τη γωνία διάθλασης της.

Μονάδες 5

Δίνονται η σταθερά Planck $h=\frac{20}{3} \cdot 10^{-34} \text{ J.s}$, το φορτίο του ηλεκτρονίου,

$|q_e|=1,6 \cdot 10^{-19} \text{ C}$, και η ταχύτητα του φωτός στο κενό $c=3 \cdot 10^8 \text{ m/s}$.

ΘΕΜΑ 4º

Ηλεκτρόνια επιταχύνονται υπό τάση V και προσπίπουν σε αέριο υδρογόνο που ηρεμεί στη θεμελιώδη κατάσταση με ενέργεια $E_1 = -13,6 \text{ eV}$. Το φάσμα εκπομπής που προκύπτει έχει μία μόνο ορατή γραμμή.

4Α) Υπολογίστε το μήκος κύματος της ορατής γραμμής

Μονάδες 6

4Β) Υπολογίστε την ελάχιστη τάση $V_{\min}$ υπό την οποία πρέπει να επιταχυνθούν τα ηλεκτρόνια για να πετύχουν την παραπάνω διέγερση.

Μονάδες 6

4Γ) Ηλεκτρόνια επιταχύνονται υπό τάση $V=12,8 \text{ Volt}$ και προσπίπουν σε αέριο υδρογόνο που ηρεμεί στη θεμελιώδη κατάσταση. Πόσες γραμμές έχει το φάσμα εκπομπής που προκύπτει;

Μονάδες 6

4Δ) Αν τα ηλεκτρόνια του προηγούμενου ερωτήματος είναι 3000, όλα πετυχαίνουν διέγερση, και όλες οι διεγέρσεις είναι το ίδιο πιθανές, υπολογίστε τη συνολική κινητική ενέργεια (σκέδασης), με την οποία τα 3000 ηλεκτρόνια απομακρύνονται από το υδρογόνο.

Μονάδες 7

Δίνονται, η ταχύτητα του φωτός στο κενό $c = 3 \cdot 10^8 \text{ m/s}$, η σταθερά Planck

$$h = \frac{20}{3} \cdot 10^{-34} \text{ J.s}, \text{ και το φορτίο του ηλεκτρονίου } |q_s| = 1,6 \cdot 10^{-19} \text{ C.}$$

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ ΤΣΙΛΙΒΙΓΚΟΣ

ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΡΙΟ

ΘΕΜΑΤΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α-Β

1. Να σημειώσετε την ένδειξη Σ δύπλα σε κάθε σωστή πρόταση και την ένδειξη Λ δύπλα σε κάθε λανθασμένη.

-Η επανάσταση της 3^{ης} Σεπτεμβρίου βρήκε αντίθετους τους παλαιούς άρχοντες, που είχαν διατηρήσει ή και ενισχύσει την προεπαναστατική τους επιφρούδη.

-Η αρχή της δεδηλωμένης μεταξύ των άλλων βοήθησε στην ανάπτυξη των εκλογικών πολιτικών σχηματισμών σε πολιτικά κόμματα με σταθερές αρχές και προγράμματα.

-Με τη Συνθήκη της Ανδριανούπολης η Πύλη πιέστηκε να αναγνωρίσει την αυτονομία της Σερβίας.

-Ο Χαρίλαος Τρικούπης το Δεκέμβριο του 1894 κήρυξε την πτώχευση της χώρας.

-Οι τελευταίοι από τους λαούς της Νοτιοανατολικής Ευρώπης που ανέπτυξαν εθνικό κίνημα ήταν οι Αλβανοί.

(10 μονάδες)

2. Να ορίσετε σύντομα τι προέβλεπαν τα ακόλουθα: Πρωτόκολλο Ανεξαρτησίας 22 Ιανουαρίου/3 Φεβρουαρίου 1830, η Συνθήκη του Χουνκιαρ Ισκελεσί, η Συνθήκη Ειρήνης των Παρισίων [1856], η Συνθήκη του Αγίου Στεφάνου, η Σύμβαση των Στενών.

99

(15 μονάδες)

3. Τι γνωρίζετε για τον Κριμαϊκό πόλεμο του 1854.

(10 μονάδες)

4. Ποιος ήταν ο χαρακτήρας και ποια τα κυριότερα συστατικά στοιχεία του ελληνικού κινήματος;

(15 μονάδες)

5. Σύμφωνα με το παράθεμα και τις ιστορικές σας γνώσεις να αναφερθείτε στο μακεδονικό αγώνα και στις δυσκολίες του.

Ο Π. Μελάς προς την γυναίκα του (12.10.1904):

Ο αγώνας των ελληνικών αντάρτικων ομάδων ήταν δύσκολος¹ είχαν να κάνουν με πληθυσμούς ανάμεικτους και τρομοκρατημένους. Χαρακτηριστική είναι η αφήγηση του Π. Μελά:

'Έχουν όλην την επιθυμίαν και την καλήν θέλησιν και δι' αυτό έρχονται και μου προτείνουν μ' ενθουσιασμών πλήθος ωραίων και μεγάλων σχεδίων. Έγώ ο δυστυχής κάμω το σχέδιόν μου, ξεκινώ με βροχήν, με κρύο, με πείναν και, όταν έλθη η στιγμή της εκτελέσεως του, ή δεν έρχονται ή με γελούν παντοιοτρόπως ή και ειδοποιούν τους Βουλγάρους για κρυφθούν, όπως τούτο συνέβη εσχάτως εις την Νεγοβάνην και το Λέσκοβιτς, όπου μας εκράτησαν αδίκως 4 ημέρας και τέλος μας εγέλασαν. Ήδυνάμην να τους τιμωρήσω, αλλ' επροτίμησα να τους ομιλήσω λογικά, αυστηρά και συγκινητικά.'

'Έχουν και δίκαιον οι δυστυχείς και πολλάκις μου υπενθυμίζουν την από ημάς εγκατάλειψίν των την άνοιξιν.

(25 μονάδες)

6. Σύμφωνα με το παράθεμα και τις ιστορικές σας γνώσεις να αναφερθείτε στη φιλική εταιρία και σχολιάστε τον όρκο της;

Ο μέγας όρκος των φιλικών (αποσπάσματα)

«Ορκίζομαι ενώπιον του αληθινού Θεού οικειοθελώς ότι θέλω είμαι πιστός εις την Εταιρίαν κατά πάντα και διά πάντα. Δεν θέλω φανερώσει το παραμικρόν από τα σημεία, ή λόγους αυτής, μήτε θέλω δώσει να καταλάδουν ποτέ ότι εγώ ηξεύρω τι περί τούτων κατ' ουδένα τρόπον, μήτε εις συγγενή μου, μήτε εις πνευματικόν μου, μήτε εις φύλον μου.

Ορκίζομαι ότι θέλω τρέφει εις την καρδίαν μου αδιάλλακτον μίσος εναντίον των τυράννων της πατρίδος μου, των οπαδών και ομοφρόνων αυτοίς, θέλω ενεργεί παντούοις τρόποις προς θλάβην αυτών και σταν η περίοτασις μοι το συγχώρεση και τον παντελή αυτών β-λεθρον.

Τέλος πάντων, ορκίζομαι εις εσέ, ω μερά και αθλία πατρίς! Ορκίζομαι εις τας πολυχρονίους βασάνους σου. Ορκίζομαι εις τα πικρά δάκρυα, τα οποία τόσους αιώνας έχυσαν τα ταλαιπωρα τέκνα σου! Εις τα ίδια μου δάκρυα, τα οποία χύνω κατ αυτήν την στιγμήν! Εις την μέλλουσαν ελευθερία ν των ομογενών μου ότι αφιερώνομαι όλος εις εσέ! Εις το εξής συ θέλεις είσαι η αιτία και ο σκοπός των διαλογισμών μου, το όνομα σου ο οδηγός των πράξεων μου και η ευτυχία σου ανταμοιβή των κόπων μου! Η θεία δικαιοσύνη ας εξάντληση επί της κεφαλής μου όλους τους κεραυνούς της δικαιοσύνης της, το όνομα μου ας είναι εις αποστροφήν και το υποκείμενον μου το αντικείμενον της κατάρας και του αναθέματος των ομογενών μου...

(25 μονάδες)

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΛΕΤΤΑ ΜΠΟΚΑ

ΒΙΟΛΟΓΙΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ

ΘΕΜΑ 1: Να επιλέξετε τη σωστή απάντηση.

1. Ποιο από τα παρακάτω έχει ένα βακτήριο

Πλασμίδιο

Κάψα

Πλασματική μεμβράνη

Ψευδοπόδια

2. Ποια από τις παρακάτω ουσίες έχει αντιμικροβιακή δράση

Βλέννα

Ενδοσπόριο

Αντισώματα

Ινώδες

3. Στη βιολογική αζωτοδέσμευση δεν συμμετέχουν

Ηλεκτρικές εκκενώσεις

Νιτροποιητικά βακτήρια

Φυτά

Βακτήρια και μύκητες του εδάφους

Μικροοργανισμοί

4. Τα αντιβιοτικά είναι αποτελεσματικά εναντίον

Βακτηρίων και ιών

Βακτηρίων

Ιών

Όλων των μικροοργανισμών

5. Σε μια πυραμίδα ενέργειας το μεγαλύτερο ποσό ενέργειας υπάρχει στο τροφικό επίπεδο

Παραγωγών

Καταναλωτών 1^η τάξης

Καταναλωτές 2^η τάξης

Αποικοδομητές

ΘΕΜΑ 2

A. Σημειώστε με Σωστό- Λάθος τις προτάσεις και αιτιολογήστε τις λανθασμένες απαντήσεις.

Τα αντισώματα παράγονται από πλασματοκύτταρα

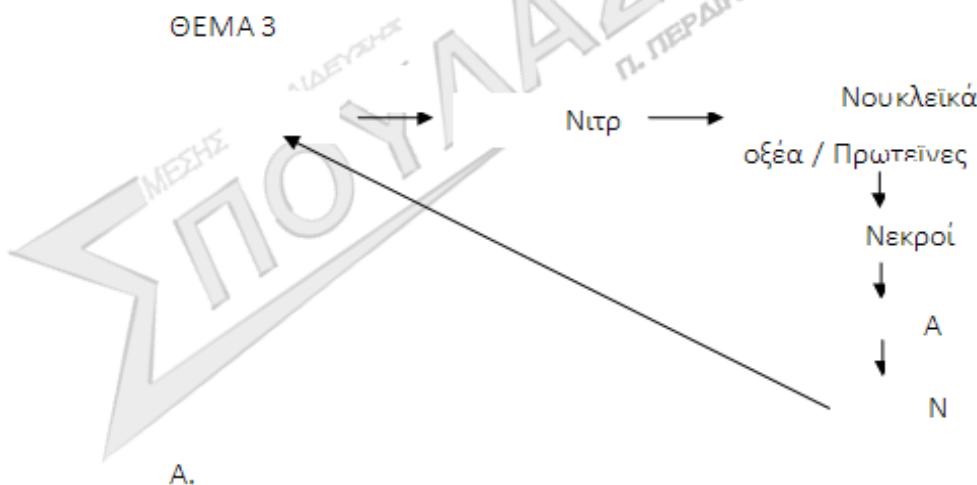
Η θεωρία της χρήσης και της αχρησίας περιλαμβάνονται στην θεωρία του Δαρβίνου

Δυο οργανισμοί που ανήκουν στο ίδιο γένος και έχουν κάποιο πρόγονο με κοινά χαρακτηριστικά, αποτελούν ένα είδος

Η βλέννα εγκλωβίζει και εξουδετερώνει τους μικροοργανισμούς

Η βιοσυσσώρευση έχει ως αποτέλεσμα της συσσώρευσης τοξικών ουσιών στο επίπεδο των παραγωγών

B. Περιγράψτε την διαδικασία με την οποία εμπλουτίζεται το έδαφος με νιτρικά κατά την διαδικασία της αμειψισποράς.

Περιγράψτε τις διαδικασίες 1, 2, 3, 4, 5, 6.

B.

Αναπτύξτε τη θεωρία του ΖΑν Μπατίστ Λαμάρκ για την εξέλιξη των ειδών.

ΘΕΜΑ 4.

Για τους οργανισμούς Α, Β, Γ, Δ δίνονται τα παρακάτω στοιχεία:

Οργανισμός	Βιομάζα (kg)
Α	5000
Β	40
Γ	500
Δ	25000

- A. Να κατατάξετε τους οργανισμούς σε τροφικά επίπεδα
- B. Να κάνετε την πυραμίδα βιομάζας και να υπολογίσετε το ποσοστό ενέργειας που χάνεται σε κάθε τροφικό επίπεδο. Εξηγήστε τους λόγους που χάνεται η ενέργεια αυτή.
- Γ. Αν στο επίπεδο των παραγωγών εντοπίστηκαν 25mg DDT, υπολογίστε την συγκέντρωση DDT στο επίπεδο παραγωγών και καταναλωτών 1^{ης} τάξης.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

Κοφινά Αργυρώ

ΒΙΟΛΟΓΙΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ

ΘΕΜΑ 1: Να επιλέξετε τη σωστή απάντηση.

1. Ποιο από τα παρακάτω έχει ένα βακτήριο

- a. Πλασμίδιο
- b. Κάψα
- c. Πλασματική μεμβράνη
- d. Ψευδοπόδια

2. Ποια από τις παρακάτω ουσίες έχει αντιμικροβιακή δράση

- a. Βλέννα
- b. Ενδοσπόριο
- c. Αντισώματα
- d. Ινώδες

3. Στη βιολογική αζωτοδέσμευση δεν συμμετέχουν

- a. Ηλεκτρικές εκκενώσεις
- b. Νιτροποιητικά βακτήρια
- c. Φυτά
- d. Βακτήρια και μύκητες του εδάφους
- e. Μικροοργανισμοί

4. Τα αντιβιοτικά είναι αποτελεσματικά εναντιον

- a. Βακτηρίων και ιών
- b. Βακτηρίων
- c. Ιών
- d. Όλων των μικροοργανισμών

5. Σε μια πυραμίδα ενέργειας το μεγαλύτερο ποσό ενέργειας υπάρχει στο τροφικό επίπεδο

- a. Παραγωγών
- b. Καταναλωτών 1^η τάξης
- c. Καταναλωτές 2^η τάξης
- d. Αποικοδομητές

ΘΕΜΑ 2

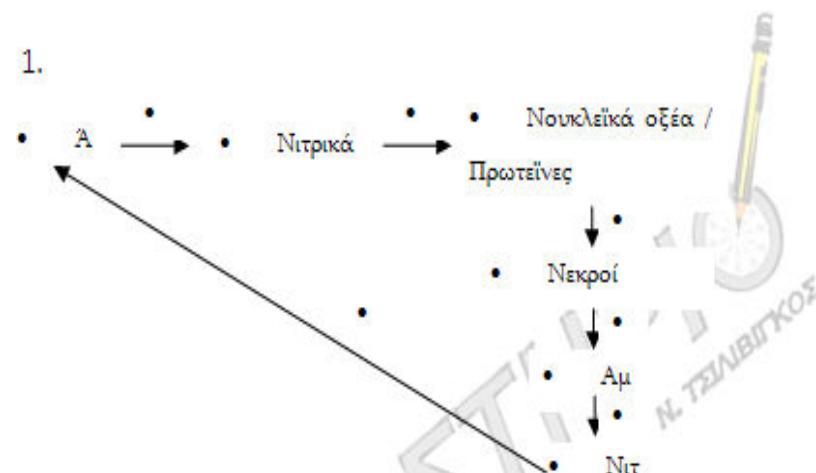
A. Σημειώστε με Σωστό- Λάθος τις προτάσεις και αιτιολογήστε τις λανθασμένες απαντήσεις.

1. Τα αντισώματα παράγονται από πλασματοκύτταρα
2. Η θεωρία της χρήσης και της αχρησίας περιλαμβάνονται στην θεωρία του Δαρβίνου
3. Δυο οργανισμοί που ανήκουν στο ίδιο γένος και έχουν κάποιο πρόγονο με κοινά χαρακτηριστικά, αποτελούν ένα είδος
4. Η βλέννα εγκλωβίζει και εξουδετερώνει τους μικροοργανισμούς
5. Η βιοσυσσώρευση έχει ως αποτέλεσμα της συσσώρευσης τοξικών ουσιών στο επίπεδο των παραγωγών

B. Περιγράψτε την διαδικασία με την οποία εμπλουτίζεται το έδαφος με νιτρικά κατά την διαδικασία της αμειψισποράς.

ΘΕΜΑ 3

1.

A.

Περιγράψτε τις διαδικασίες 1, 2, 3, 4, 5, 6.

B.

Αναπτύξτε τη θεωρία του ΖΑν Μπατίστ Λαμάρκ για την εξέλιξη των ειδών.

ΘΕΜΑ 4.

Για τους οργανισμούς Α, Β, Γ, Δ δίνονται τα παρακάτω στοιχεία:

Οργανισμός	Βιομάζα (kg)
A	5000
B	40
Γ	500
Δ	25000

- A. Να κατατάξετε τους οργανισμούς σε τροφικά επίπεδα
- B. Να κάνετε την πυραμίδα βιομάζας και να υπολογίσετε το ποσοστό ενέργειας που χάνεται σε κάθε τροφικό επίπεδο. Εξηγήστε τους λόγους που χάνεται η ενέργεια αυτή.
- Γ. Αν στο επίπεδο των παραγωγών εντοπίστηκαν 25mg DDT, υπολογίστε την συγκέντρωση DDT στο επίπεδο παραγωγών και καταναλωτών 1^{ης} τάξης.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΑΡΓΥΡΩ ΚΟΦΙΝΑ

ΒΙΟΛΟΓΙΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Θέμα Α

Να επιλέξετε τη σωστή απάντηση σε καθεμία από τις παρακάτω ερωτήσεις:

A1. Η υπερθέρμανση του πλανήτη σχετίζεται με την:

- α. εντατική καύση υγρών καυσίμων.
- β. αύξηση του ποσοστού της υπεριώδους ακτινοβολίας που δεσμεύει το διοξείδιο του άνθρακα της ατμόσφαιρας.
- γ. εντατική καύση ορυκτών καυσίμων.
- δ. αύξηση της συγκέντρωσης του μονοξειδίου του άνθρακα στην ατμόσφαιρα.

A2. Σε περίπτωση μόλυνσης ενός οργανισμού από το πλασμώδιο, **δεν** θα ενεργοποιηθούν:

- α. τα μακροφάγα.
- β. τα κυτταροτοξικά T-λεμφοκύτταρα.
- γ. τα βοηθητικά T-λεμφοκύτταρα.
- δ. τα πλασματοκύτταρα.

A3. Η χορήγηση ορού αντισωμάτων σε ένα άτομο:

- α. αποτελεί τεχνητό τρόπο ενεργητικής ανοσίας.
- β. ενεργοποιεί τα κύτταρα μνήμης.
- γ. παρέχει μακροχρόνια προστασία στο άτομο.
- δ. αποτελεί τεχνητό τρόπο παθητικής ανοσίας.

A4. Σε έναν ασθενή χορηγήθηκε αντιβιοτικό αμπικυλίνη που αναστέλλει τη σύνθεση κυτταρικού τοιχώματος των μικροβίων. Από ποιο μικρόβιο είναι πιθανόν να έχει μολυνθεί ο ασθενής;

- α. το *E.coli*.
- β. το τρυπανόσωμα.
- γ. την *Candida albicans*.
- δ. τον ιό της γρύπης.

A5. Τα ραδιενεργά απόβλητα αποτελούν τους πιο τοξικούς ρυπαντές στη βιόσφαιρα γιατί:

- α. δεν διαλύονται στο νερό.
- β. η ποσότητα τους αυξάνεται στους ιστούς των οργανισμών καθώς προχωρούμε κατά μήκος της τροφικής αλυσίδας.
- γ. η συγκέντρωση τους αυξάνεται στους ιστούς των οργανισμών καθώς προχωρούμε κατά μήκος της τροφικής αλυσίδας.
- δ. προκαλούν το φωτοχημικό νέφος.

25 μονάδες

Θέμα B

Να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις:

B1. Να δώσετε ορισμούς στις παρακάτω έννοιες: ομοιόσταση, βιόσφαιρα, εξωτοξίνες. **9 μονάδες**

B2. Να εξηγήσετε γιατί η δράση των αντιβιοτικών είναι επιλεκτική.

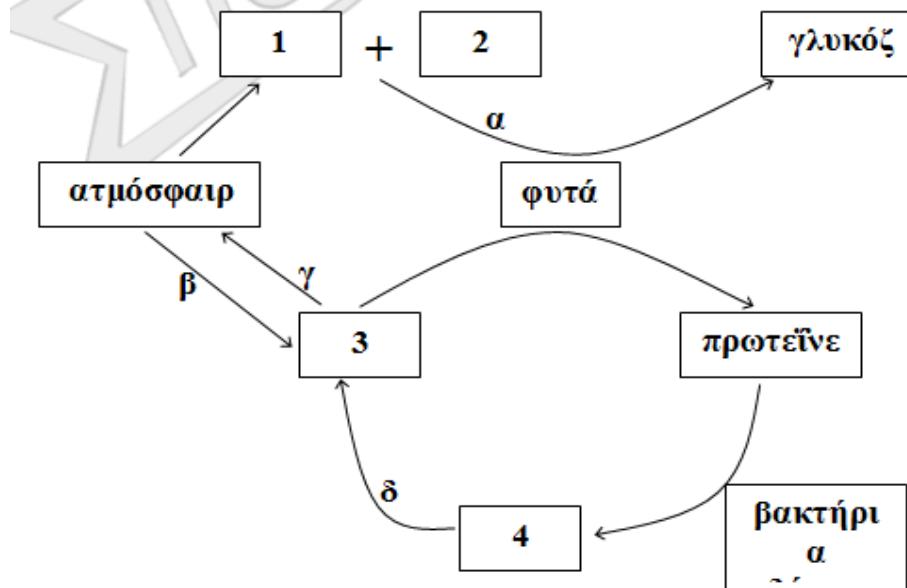
5 μονάδες

Β3. Ποιος είναι ο ρόλος των αποικοδομητών σε ένα οικοσύστημα; **5 μονάδες**

Β4. Μια καλλιέργεια βακτηρίων, όπου αναπαράγονται σε ευνοϊκές συνθήκες, έρχεται κάποια στιγμή, λόγω βλάβης, σε επαφή με υπεριώδη ακτινοβολία. Να εξηγήσετε τι θα συμβεί. (3 μονάδες) Αν επιδιορθωθεί η βλάβη, τι θα συμβεί; (3μονάδες) **6 μονάδες**

Θέμα Γ

Τα θρεπτικά συστατικά που είναι απαραίτητα για τη σύνθεση των χημικών ενώσεων των οργανισμών κυκλοφορούν με τη βοήθεια των βιογεωχημικών κύκλων. Στο παρακάτω διάγραμμα δίνεται μέρος των κύκλων του άνθρακα και του αζώτου.

Γ1. Να ονομάσετε τις χημικές ουσίες 1, 2, 3 και 4. (4 μονάδες) Να ονομάσετε τις διαδικασίες α, β, γ και δ. (4 μονάδες) **8 μονάδες**

Γ2. Με ποια διαδικασία συνδέεται ο υδρολογικός κύκλος (κύκλος του νερού) με τον κύκλο του άνθρακα και τον κύκλο του αζώτου; (1 μονάδα)
Εξηγήστε. (5 μονάδες) **6 μονάδες**

Για τους οργανισμούς ενός οικοσυστήματος, που εξαρτώνται τροφικά ο ένας από τον άλλον, δίνονται στον παρακάτω πίνακα ο πληθυσμός τους καθώς και η ενέργεια σε kJ που εμπεριέχεται σε κάθε άτομο.

οργανισμοί	πληθυσμός	ενέργεια ανα άτομο (kJ/άτομο)
A	20.000 άτομα	2
B	100.000 άτομα	0,03
Γ	200 άτομα	1.000

Γ3. Σύμφωνα με τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα, να κατατάξετε τους οργανισμούς σε τροφικά επίπεδα (3 μονάδες), να κατασκευάσετε τις τροφικές πυραμίδες πληθυσμού και ενέργειας (3 μονάδες) και να εξηγήσετε τη μορφή της πυραμίδας πληθυσμού. (5 μονάδες) **11 μονάδες**

Θέμα Δ

Η εξέλιξη ενός πληθυσμού είναι αποτέλεσμα αλλαγών που συμβαίνουν στο γενετικό του υλικό (DNA). Συγκρίνοντας την αλληλουχία των νουκλεοτιδίων σε συγκεκριμένα γονίδια, καθώς και την αλληλουχία των αμινοξέων των

πρωτεΐνών που παράγονται από αυτά, μπορούμε να βγάλουμε συμπεράσματα για τις εξελικτικές σχέσεις ανάμεσα στα είδη. Έτσι, οι οργανισμοί με περισσότερες διαφορές στην αλληλουχία του DNA τους, επομένως και στην αλληλουχία των αμινοξέων των πρωτεΐνών τους, είναι λιγότερο συγγενικοί.

Δ1. Με ποια κριτήρια μπορούν να καταταχτούν οι οργανισμοί στο ίδιο είδος; **5 μονάδες**

Δ2. Να δώσετε έναν ορισμό για την έννοια του πληθυσμού (3 μονάδες) και να εξηγήσετε γιατί ο πληθυσμός αποτελεί τη μικρότερη δυνατή ομάδα που μπορεί να εξελιχθεί. **(5 μονάδες) 8 μονάδες**

Δ3. Ποιος είναι ο ρόλος της χρονικής περιόδου και του τόπου που έζησε ένας πληθυσμός στην εξέλιξη του; **5 μονάδες**

Δ3. Συγκρίνοντας τη δομή μιας πρωτεΐνης X που έχει την ίδια λειτουργία σε πέντε διαφορετικά είδη (Α, Β, Γ, Δ και Ε) διαπιστώθηκαν τα εξής: η δομή της πρωτεΐνης X είναι ίδια στα είδη Β και Ε, διαφέρει κατά 2 αμινοξέα στο είδος Α, διαφέρει κατά 9 αμινοξέα στο είδος Δ και κατά 34 αμινοξέα στο είδος Γ.

Να κατασκευάσετε το φυλογενετικό δέντρο των παραπάνω οργανισμών (4 μονάδες) και να τους κατατάξετε σε ευρύτερες ταξινομικές βαθμίδες πέρα από το είδος. **(3 μονάδες) 7 μονάδες**

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

Παπαγεωργίου Έφη

ΒΙΟΛΟΓΙΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Θέμα Α

Να επιλέξετε τη σωστή απάντηση σε καθεμία από τις παρακάτω ερωτήσεις:

A1. Η μικρότερη δυνατή μονάδα που μπορεί να εξελιχθεί είναι:

- α. το άτομο.
- β. ο πληθυσμός,
- γ. το είδος.
- δ. το γένος.

A2. Όλα τα βακτήρια διαθέτουν:

- α. καψίδιο.
- β. κάψα.
- γ. πλασμίδια.
- δ. κυτταρικό τοίχωμα.

A3. Το όζον στην κατώτερη στρατόσφαιρα:

- α. απορροφά σημαντικό μέρος της υπέρυθρης ακτινοβολίας.
- β. απορροφά σημαντικό μέρος της υπεριώδους ακτινοβολίας.
- γ. ανήκει στους δευτερογενείς ρύπους και προκαλεί ερεθισμό στα μάτια.
- δ. ανήκει στους δευτερογενείς ρύπους και επηρεάζει τη λειτουργία του αναπνευστικού συστήματος.

A4. Η ελονοσία και η χολέρα προκαλούνται αντίστοιχα από:

- α. παθογόνο πρωτόζωο και παθογόνο μύκητα.
- β. παθογόνο βακτήριο και παθογόνο ιό.
- γ. παθογόνο βακτήριο και παθογόνο μύκητα.
- δ. παθογόνο πρωτόζωο και παθογόνο βακτήριο.

A5. Η μετατροπή του ατμοσφαιρικού αζώτου σε νιτρικά ιόντα πραγματοποιείται με τη διαδικασία της:

- α. αζωτοδέσμευσης.
- β. νιτροποίησης.
- γ. απονιτροποίησης.
- δ. φωτοσύνθεσης.

25 μονάδες

Θέμα B

Να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις:

B1. Σε ποια κατηγορία μικροοργανισμών ανήκει το μικρόβιο που προκαλεί τη σύφιλη και πως ονομάζεται; (2 μονάδες) Με ποιους τρόπους μπορεί να μεταδοθεί η σύφιλη; (4 μονάδες) **6 μονάδες**

B2. Ένας οικολογικός τρόπος εμπλουτισμού του εδάφους σε άζωτο είναι η αμειψισπορά. Τι είναι η αμειψισπορά; (2 μονάδες) Να εξηγήσετε πως αυτή η γεωργική πρακτική οδηγεί σε εμπλουτισμό του εδάφους σε άζωτο. (5 μονάδες) **7 μονάδες**

Β3. Ποιος είναι ο μηχανισμός με τον οποίο πραγματοποιείται η εξέλιξη, σύμφωνα με τον Κάρολο Δαρβίνο; (3 μονάδες) Πως εξηγείται η ποικιλία των ειδών στη Γη, σύμφωνα με την ίδια θεωρία; (4 μονάδες) **7 μονάδες**

Β4. Ποιος είναι ο ρόλος του ιδρώτα στον ανθρώπινο οργανισμό; **5 μονάδες**

Θέμα Γ

Ο Γιώργος μέσω της τροφής μολύνθηκε από κάποιο μικρόβιο και νόσησε. Εκδήλωσε πυρετό για λίγες μέρες, ενώ στον οργανισμό του βρέθηκαν και μεγάλες ποσότητες αντισωμάτων.

Γ1. Ποιες είναι οι προϋποθέσεις για να θεωρηθεί ότι μια ασθένεια οφείλεται σε παθογόνο μικροοργανισμό; **6 μονάδες**

Γ2. Με ποιον τρόπο ο πυρετός συμβάλλει στην αντιμετώπιση μιας μικροβιακής μόλυνσης; **7 μονάδες**

Γ3. Ποιους κανόνες θα πρέπει να τηρεί ο Γιώργος ώστε να αποφύγει στο μέλλον τη μόλυνση από τέτοιου είδους μικρόβια; **5 μονάδες**

Γ4. Τι είναι τα αντισώματα; (2 μονάδες) Από τον οργανισμό του Γιώργου απομονώθηκαν δυο μόρια αντισωμάτων (Α και Β) και μελετήθηκε η δομή τους. Σε ένα τμήμα του αντισώματος Α βρέθηκε η παρακάτω αλληλουχία αμινοξέων:

γλυκίνη – αλανίνη – σερίνη – κυστεΐνη – γλυκίνη

Στο αντίστοιχο τμήμα του αντισώματος Β βρέθηκε η παρακάτω αλληλουχία αμινοξέων:

γλυκίνη – γλυκίνη – αλανίνη – τρυπτοφάνη – γλυκίνη

Τι συμπεράσματα προκύπτουν από τα παραπάνω; (5 μονάδες) **7 μονάδες**

Θέμα Δ

Η ρύπανση, ανάλογα με το τμήμα της βιόσφαιρας που πλήττει, διακρίνεται σε ατμοσφαιρική, ρύπανση των υδάτων και ρύπανση του εδάφους. Στους ρύπους συγκαταλέγονται διάφορες χημικές ουσίες, όπως το διοξείδιο του άνθρακα, αλλά και διάφορες μορφές ενέργειας, όπως η ραδιενέργεια.

Δ1. Να δώσετε ορισμό για τις έννοιες: βιόσφαιρα, ρύπανση. **4 μονάδες**

Δ2. Ποιο είναι το κριτήριο, στις περισσότερες περιπτώσεις, για την απειλή που συνιστά ένας ρύπος για το περιβάλλον; **6 μονάδες**

Δ3. Ποιες προβλέπεται να είναι οι επιπτώσεις της αύξησης της συγκέντρωσης του διοξειδίου του άνθρακα στην ατμόσφαιρα; **6 μονάδες**

Δ4. Στις 11/3/2011 κύματα τσουνάμι, μετά από σεισμό στην Ιαπωνία εντάσεως 8,9 Ρίχτερ, χτύπησαν το πυρηνικό εργοστάσιο της Fokushima με αποτέλεσμα τη διαρροή ραδιενέργειας στη γύρω περιοχή. Η τροφική αλυσίδα του θαλάσσιου οικοσυστήματος είναι:

φυτοπλαγκτόν → ζωοπλαγκτόν → φάρια → ψαροπούλια

Αν γνωρίζουμε ότι από το φυτοπλαγκτόν απορροφήθηκαν $15 \cdot 10^8$ mg ραδιενεργού στοιχείου, καθώς και ότι η βιομάζα του ζωοπλαγκτόν είναι $3 \cdot 10^9$ kg, να υπολογίσετε τη ποσότητα του ραδιενεργού στοιχείου ανά kg ζωοπλαγκτόν, καθώς και ανά kg ψαροπουλιών (δηλαδή τη συγκέντρωση του ραδιενεργού στοιχείου στο ζωοπλαγκτόν και τα ψαροπούλια). (5 μονάδες) Να εξηγήσετε το φαινόμενο. (4 μονάδες) **9 μονάδες**

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

Παπαγεωργίου Έφη

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΑΟΘ

ΟΜΑΔΑ Α

Για τις προτάσεις από **A1** μέχρι και **A5**, να γράψετε τη λέξη "Σωστό", αν η πρόταση είναι σωστή, ή "**Λάθος**", αν η πρόταση είναι λανθασμένη

A1. Ταυτόχρονη αύξηση της ζήτησης και της προσφοράς μπορεί να μη μεταβάλλει την ποσότητα ισορροπίας

A2. Έστω δύο αγαθά X και Ψ που είναι μεταξύ τους υποκατάστατα και βρίσκονται σε ισορροπία. Αν βελτιωθεί η τεχνολογία παραγωγής του αγαθού X θα μειωθεί και η συνολική δαπάνη των καταναλωτών για το αγαθό Ψ

A3. Οι μεταβολές του μέσου προϊόντος είναι μικρότερες από τις μεταβολές του οριακού προϊόντος

A4. Κόστος ευκαιρίας υπάρχει και για τα ελεύθερα αγαθά

A5. Τα ευπαθή αγροτικά προϊόντα εμφανίζουν πλήρως ελαστική προσφορά

Για τις προτάσεις **A6** και **A7** να γράψετε το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση

A.6. Το οριακό προϊόν μειώνεται όταν

- α. το συνολικό προϊόν αυξάνεται με αύξοντα ρυθμό
- β. το συνολικό προϊόν αυξάνεται με φθίνοντα ρυθμό
- γ. το συνολικό προϊόν μεγιστοποιείται
- δ. το συνολικό προϊόν μειώνεται

A.7.H προσφορά ενός αγαθού είναι ανελαστική όταν :

- α. μια αύξηση της τιμής κατά 20% επιφέρει αύξηση της προσφερόμενης ποσότητας κατά 30%
- β. μια αύξηση της τιμής κατά 15% επιφέρει αύξηση της προσφερόμενης ποσότητας κατά 15%
- γ. μια αύξηση της τιμής κατά 10% επιφέρει αύξηση της προσφερόμενης ποσότητας κατά 5%
- δ. μια μείωση της τιμής κατά 12% επιφέρει μείωση της προσφερόμενης ποσότητας κατά 20%

ΟΜΑΔΑ Β

B1. Να περιγράψετε το οικονομικό κύκλωμα(Απαιτείται διάγραμμα)

B2. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά στοιχεία της παραγωγικής διαδικασίας

ΟΜΑΔΑ Γ

Να συμπληρωθεί ο παρακάτω πίνακας

Συνδυασμοί	X	Ψ	ΚΕΧ	ΚΕΨ
A	0	30		
			;	2
B	;	;		
			1	;
Γ	20	;		
			;	4/5
Δ	28	;		
			5/2	;
E	30	;		

Γ1. Να συμπληρωθούν τα κενά του πίνακα

Γ2. Πόσες μονάδες του αγαθού Ψ θυσιάζονται για να παραχθούν οι πρώτες 29 μονάδες του αγαθού X

Γ3. Με τη βοήθεια του κόστους ευκαιρίας (υπολογιστικά), να χαρακτηρίσετε το συνδυασμό Κ(X=25, Ψ=6)

ΟΜΑΔΑ Δ

Οι συναρτήσεις ζήτησης και προσφοράς είναι γραμμικές και στο σημείο ισορροπίας E(PE= 10 και QE=200) οι ελαστικότητες ζήτησης και προσφοράς είναι $ED = -0,1$ και $ES = 0,1$ αντίστοιχα.

Δ1. Σε ποια τιμή θα έχουμε πλεόνασμα ίσο με 40 μονάδες

Δ2. Αν αυτή η τιμή καθορίστηκε από το κράτος, πως ονομάζεται και ποια είναι η επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού.

Δ3. Ποια η ποσοστιαία μεταβολή της συνολικής δαπάνης των καταναλωτών μετά την κρατική παρέμβαση

Δ4. Ποια η μεταβολή των εσόδων των παραγωγών μετά την κρατική παρέμβαση

Δ5. Αν επιβληθεί από το κράτος ανώτατη τιμή PA έτσι ώστε να εμφανιστεί «καπέλο» ύψους 10 ευρώ, να υπολογιστούν: η ανώτατη τιμή, τα νόμιμα και παράνομα έσοδα των παραγωγών.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

Φιλέμη Ελένη